

ÅRLIG REDEGØRELSE 1986

Forsvarsministerens årlige redegørelse 1986

Oplag: 6.000 eksemplarer, januar 1987

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Layout: Verner Jørgensen

Sats: Saga-Data as

Udgiver: Forsvarsministeriet, Slotsholmsgade 10, 1216 København K
Tlf. 01 11 62 60

Redaktionen sluttet d. 17. december 1986

ISSN 0109-5757

ÅRLIG REDEGØRELSE 1986

Forsvarsministeriet 1987

Indholdsfortegnelse

Forord	5	3. Moderniseringsreformen	30
1. Sikkerhedspolitiske forhold	9	3.1. Moderniseringsprogrammet	30
1.1. Alliancemedlemskabet	9	3.1.1. Edb-anvendelse i forsvaret	30
1.2. Forholdene i Warszawapagten	9	3.1.2. Nuværende og nye edb-systemer	31
1.2.1. Militære forhold	10	3.1.3. Distribuerede edb-systemer	32
1.3. NATO og Warszawapagten	11	3.1.4. Decentral og lokal edb-anvendelse	32
1.4. Internationale forhandlinger	13	3.1.5. Edb-anvendelse i Forsvarsministeriets departement	33
1.4.1. Forhandlingerne i Stockholm og Wien	13	3.2. Decentralisering	33
1.4.2. Kemiske våben	14	3.3. Leder- og personaleudvikling	34
1.5. Forsvarsminister-møder	16	3.4. Måling af forsvarets effektivitet	34
1.5.1. Forsvarsministrenes møde i maj 1986	16	4. Forsvarets indretning	35
1.5.2. Forsvarsministrenes møde i december 1986	16	4.1. Forsvarets organisation	35
1.6. Den nucleare planlægningsgruppe	17	4.2. Opfølgning af forsvarsforliget	35
1.6.1. NPG-mødet i Würzburg	17	4.3. Udviklingen i hæren	36
1.6.2. NPG-mødet i Gleneagles	18	4.3.1. Planen for hærens fredsstyrke	36
1.7. EURO-gruppen	18	4.3.2. Overgang til den nye fredsstruktur	37
1.7.1. Seminaret i Odense	19	4.3.3. Garnisoneringen i Jylland og på Fyn	37
1.8. NATO's fællesfinansierede infrastrukturprogram	20	4.4. Udviklingen i søværnet	41
1.9. Forstærkninger	21	4.4.1. Ny marinedistriktsordning	41
1.9.1. Materiel til engelske forstærkningsstyrker	21	4.4.2. Flag Officer Denmark, Command, Control and Information System (FOD CCIS)	42
1.9.2. Dansk-amerikansk planlægningsgruppe	21	4.5. Udviklingen i flyvevåbnet	42
1.10. Debatten om defensivt forsvar	21	4.6. Forsvaret i Grønland	44
1.11. Besøg m.m.	24	4.6.1. Grønlands kommando	44
2. Forsvarets økonomiske forhold	25	Inspektionsskibe	44
2.1. Budgettet for 1987	25	Luftgruppe Vest	44
2.2. Forsvarsbudgettets sammensætning	25	Slædepatruljen Sirius	45
2.3. Forsvarskommandoens budget	28		
2.4. NATO-landenes forsvarsudgifter	28		

4.62. Dansk-amerikanske forsvarsområder	45	7.7. Frivilligheden blandt værnepligtige	69
Thulebasen	46	7.8. Ansættelse af kvinder i forsvaret	69
Søndre Strømfjord	47	Ligebehandlingsloven	69
Ændringer i forsvarsområderne	47	Forsøgsordninger	70
4.7. Forsvarsministeriets Rådgivnings- og Analysegruppe	47	8. Forsvarets materiel	72
4.8. Officersskolerne	48	8.1. Forsvarets materielsituation	72
5. Hjemmeværnet	50	8.1.1. Nærluftforsvar til hæren	73
5.1. Udviklingen inden for hjemmeværnet	50	8.1.2. STANDARD FLEX 300	74
5.2. Personelstyrke	51	8.2. Planlagte materielskaffelser	74
5.3. Ligestilling	52	8.3. De materielskaffende myndigheder	74
5.4. Frivillige ledere	52	8.3.1. Myndighedernes hovedopgaver	74
5.5. Arbejdsgruppen vedrørende hjemmeværnets faste personel	52	8.3.2. Anskaffelse af større materielsystemer	75
5.6. Uddannelse	52	8.4. Internationalt materiel-samarbejde	76
5.7. Økonomi og materiel	53	9. Forsvarets aktiviteter	77
6. Forsvarsministeriets institutioner	54	9.1. Øvelser	77
6.1. Farvandsvæsenet	54	9.2. FN-tjeneste	78
6.1.1. Kystredningstjenesten	54	9.3. Fiskeriinspektion	79
6.1.2. Farvandsvæsenets fartøjer	54	9.3.1. Grønland	79
6.1.3. Farvandsdirektoratets struktur	54	9.3.2. Færøerne	79
6.2. Geodætisk Institut	55	9.3.3. Bygning af inspektions-skibe	79
6.2.1. Den fremtidige kortproduktion	55	9.4. Støtte til det civile samfund	80
6.3. Forsvarets Bygningstjeneste	56	9.4.1. Sennepsgassen	81
6.3.1. Organisation og opgaver	56	9.4.2. Redningstjenesten	83
6.3.2. Aktuelle projekter	57	9.4.3. Indkvartering af flygtninge	84
6.4. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste	57	9.5. Totalforsvarssamarbejdet	84
6.4.1. Talsmændenes forretningsudvalg	57	9.6. Våbentyverier	85
6.4.2. Den forsvars- og sikkerhedspolitiske debat	58	9.6.1. Hjemmeværnet	86
6.4.3. Jobsøgningsaktiviteter	60	Tillæg 1:	
6.4.4. Designering af socialkonsulenter	60	Oversigt over spørgsmål m.m. i Folketinget	87
7. Forsvarets personel	61	Tillæg 2:	
7.1. Personel- og uddannelsesstruktur	61	Forsvarsministeriets notat om sammensætningen af hærens fredsstyrke	94
7.2. Lønforhold	62	Bilag 1 til aftale af 29. juni 1984	96
7.3. Utsigtet afgang fra forsvaret	64	Tillæg 3:	
7.4. Pilotsituationen	65	Forsvarets materiel	98
Aftale med SAS	67		
7.5. Tjenestetidens længde	67		
7.6. Analyse af de værnepligtiges anvendelse	68		

Forord

Ved udgangen af 1987 udløber det nuværende forsvarsforlig. Regeringen vil derfor i begyndelsen af året indlede politiske drøftelser om et nyt forsvarsforlig for perioden efter 1987.

Det bliver en stor opgave for de deltagende partier, for det danske forsvar står over for en række store problemer både på personel- og materielområdet. Forsvaret råder på mange områder over moderne effektivt materiel af høj teknologisk standard, men på visse områder er materiellet ved at være forældet. Der forestår en række store anskaffelser, bl.a. afløsning for CENTURION-kampvognene, erstatning for ubådene af NARHVALEN-klassen, anskaffelse af 2. serie af STANDARD FLEX 300 fartøjer og erstatning for DRAKEN-flyene. Den andel af budgettet, vi i Danmark bruger på investering i nyt materiel, er væsentlig lavere end i mange andre lande i NATO-alliancen, og problemet accelererer i takt med den teknologiske udvikling og de stigende priser. Dette problem går i virkeligheden helt tilbage til midten af 60'erne, hvor den amerikanske våbenhjælp ophørte. Der er ikke blevet tilført forsvaret midler til at kompensere for de udgifter, der opstår, når vi selv skal til at betale det materiel, vi tidligere fik forærende.

Det har betydet en væsentlig nedskæring af såvel materiel som personel. Antallet af kampfly i flyvevåbnet er blevet reduceret med en tredjedel. An-

tallet af kampenheder i søværnet med en fjerdedel. Antallet af værnepligtige i hæren er langt under det halve af det antal, vi havde først i halvfjerdserne.

På nogle områder er det nye materiel selvfølgelig bedre, men der er en nedre grænse, også når det gælder kvantiteten. Selv det mest effektive fly eller fartøj kan ikke være to steder på samme tid. Det er min opfattelse, at yderligere reduktioner i forsvaret ikke er mulige, uden at der vil kunne rejses alvorlig tvivl om det danske forsvars troværdighed og evne til at løse de pålagte opgaver.

Det vil også være nødvendigt at genopbygge mange af forsvarrets lagre. På

grund af de trængte økonomiske forhold var man i mange år tvunget til at anvende beredskabsbeholdninger af ammunition m.m. til øvelses- og uddannelsesformål. Under den nuværende forligsperiode er udbulingen af lagrene ophørt, men midler må tilføres for at genopbygge dem.

Intet nok så avanceret materiel har nogen værdi, hvis der ikke er kvalificeret personel til at betjene det. De ansatte i forsvaret er den vigtigste ressource for at bevare et effektivt forsvaret. Det er derfor nødvendigt, at forsvaret er en god og tiltrækkende arbejdsplads, så de ansatte føler tilstrækkelig udfordring og spore til at forblive i forsvaret. Her er det efter mit skøn vigtigt, at de ansvarlige politiske partier støtter og viser forståelse for forsvarets betydning. Hvis personalet føler, at forsvaret gøres til en katebald for tilfældige politiske strømninger og ikke opfattes seriøst af partierne eller af samfundet som helbed, kan personalet afgangen fra forsvaret blive væsentlig øget. Dette vil være afgørende negativt.

Der bør også skabes økonomisk mulighed for, at antallet af værnepligtige kan øges. På grund af det ringe antal indkaldte værnepligtige gennem de senere år er gennemsnitsalderen for mobiliseringsstyrken steget, hvilket bevirker et faldende erfaringsniveau og dermed en svækkelse af styrkerne.

Det økonomiske niveau betinger naturligvis forsvarets muligheder for at klare opgaverne. I de kommende år står vi imidlertid i en situation, hvor et uændret forsvarsbudget ikke også betyder samme forsvarsniveau. Tværtimod må vi realistisk se i øjnene, at et uændret forsvarsbudget vil medføre endog betydelige reduktioner i forsvarets situation over nogle år. Vi kan med andre ord ikke bevare det nuværende forsvar for de samme økonomiske midler.

Det er simpelt hen ikke muligt at

videreføre den eksisterende struktur og gennemføre de helt nødvendige materieludskiftninger inden for rammerne af det eksisterende budget. Pristalsreguleringsordninger tager ikke højde for, at der er blevet og skal genanskaffes materiel, der oprindeligt — i trangere økonomiske tider — blev modtaget som gave. Det tager heller ikke højde for, at prisen på militært materiel ofte stiger væsentligt hurtigere end det normale pristal.

Det har været beregnet, at denne teknologiske inflation medfører en udgiftsstigning på 3-5% om året udover pristalsreguleringen til den del af budgettet, der anvendes til materielanskaffelser.

Der findes næppe nogen nemme løsninger på problemet. Mange taler med fascination om ny teknologi. Men der er intet i den teknologiske udvikling, der tyder på, at nye effektive våben med ét bliver væsentligt billigere. Konkrete eksempler herpå mangler.

Hvis vi sammenligner med vore nabolande, finder vi også, at de anvender en større del pr. indbygger på deres forsvar, end vi gør. Norge anvender 50% mere, Sverige 25% mere, Forbundsrepublikken 40% mere og Storbritannien 60% mere. Det er vanskeligt for mig at se, at bevarelse af Danmarks fred og frihed skulle være mindre værd for danskerne, end de øvrige landes forsvar er for deres indbyggere.

Som det fremgår af denne redegørelse, er der heller intet i den militære udvikling i vort nærområde, der tilsiger indskrænkning i det danske forsvar. Måske tværtimod. Hvor vi får færre og færre systemer som følge af fordyrelsen ved udskiftninger, har vi bl.a. i vort eget nærområde kunnet følge en militær opbygning, som både omfatter kvalitet og kvantitet.

Det bør her understreges, at hvis det skulle lykkes at nå til et resultat i nedrustningsforhandlingerne vedrørende kernevåben, som meget tyder på,

og vi alle håber på, må de konventionelle våben tillægges øget betydning, og vigtigheden af et troværdigt forsvar vil ikke umiddelbart være mindsket.

Grundlaget for vort forsvar er fortsat NATO-tilhørsforholdet. I modsætning til tiden før sidste verdenskrig kan man ikke betragte det danske forsvar isoleret. Det har kun mening i alliancesammenhæng. Det er derfor vigtigt, at vi — som alle lande i alliancen — udviser solidaritet med de øvrige lande.

Solidaritet som begreb kan ikke defineres eksakt, men det spiller ikke desto mindre en væsentlig rolle i enhver sammenslutning af individer, organisationer eller lande. Det er solidariteten — også uden for de skrevne vedtægter — der får fællesskabet til at hænge sammen. Dette medfører både rettigheder og forpligtelser. De mange må tage behørigt hensyn til den enkelte, og den enkelte må prioritere helhedens interesser. Naturligvis skal der i alliancen være plads til uenighed. Det er en selvfølge blandt demokratiske nationer. Men hvis uenigheden bliver demonstrativ og synspunkterne selvhævdende, bliver det til skade. Nye synspunkter og ideer bør fremføres inden for kredsen af allierede og med behørig hensyntagen til disse.

Danmark har gennem årene i NATO-alliancen været betragtet som en pålidelig og konstruktiv allieret. Et land, hvis mening det har været værd at lytte til.

Opinionsundersøgelser om den danske befolknings stillingtagen til NATO-medlemskabet har gennem årene vist en betydelig tilslutning til vort medlemskab. Dette gælder fortsat.

En Gallup-undersøgelse i foråret viste, at 63% af befolkningen går ind for Danmarks medlemskab af NATO. Kun 16% er imod.

Der er derfor god baggrund for, at Danmark fortsat i fuldt omfang delta-

ger i alliancens politiske og militære samarbejde.

Deltagelsen i det militære samarbejde forudsætter, at de forskellige medlemslande i store træk arbejder inden for den samme overordnede militære strategi. Det giver således ingen mening, hvis et af landene ensidigt ændrer strategi og omlægger sit forsvar, hvis de øvrige lande fortsætter i den oprindelige retning. Danmark har i NATO været med til at godkende den nuværende strategi om det fleksible gensvar og princippet om det frem-skudte forsvar. En eventuel omlægning bør kun ske inden for alliancen i enighed med alliancepartnerne. Man skal være opmærksom på, at ændringer af forsvarsstrukturen i Danmark har betydning for forsvaret af Forbundsrepublikken og Norge, ligesom ændringer i deres forsvar har betydning for Danmark.

Et forsvars indretning vil altid være et spørgsmål om balance mellem mange faktorer. Det danske forsvars struktur skal således være afpasset efter den potentielle trussel, de specielle geografiske forhold i vort område og samarbejdet med vore allierede især med henblik på tilførsel af forstærkninger. Afgørende er naturligvis også regeringens overordnede sikkerhedspolitiske mål som grundlag for de opgaver, forsvaret skal løse og ikke mindst de tildelte økonomiske ressourcer.

Forsvaret har, som det fremgår af denne redegørelse, visse opgaver i fredstid. I en krisesituation vil forsvarets enheder og dets formåen være et instrument i regeringens krisestyring, der har til formål at undgå, at en krise optræder. Hvis det ikke lykkes, og Danmark bliver angrebet, er det forsvarets opgave at afvise angrebet længst muligt og herved bl.a. skabe mulighed for tilførsel af allierede forstærkninger for derefter at fortsætte kampen sammen med disse.

I store træk kan man sige, at det

danske forsvar skal kunne afværge et angreb over land gennem Jylland, en søværts invasion af øerne samt fjendtlige luftlandsætninger i hele det danske område.

Ud fra disse forhold er det danske forsvar indrettet. Der er balance mellem det fremskudte forsvar i Slesvig-Holsten med Jyske Division, ubåde og fly i Østersøen, det mere nære forsvar med minelægninger og torpedobåde, flyvevåbnets støtte til hærens og søværnets operationer og endelig områdeluftforsvaret med fly og missiler og det egentlige landforsvar af det danske territorium, hvor ikke mindst det frivillige hjemmевærn spiller en stor rolle. Hvis der ændres på enkelte komponenter, kan det meget vel få stor indflydelse på hele indretningen af forsvaret og dets mulighed for at løse de tildelte opgaver.

Når der i debatten er talt om, at danske styrker bør trækkes længere tilbage, fordi de måske kan opfattes som truende, bør det foran anførte tages i betragtning. Formålet med et fremskudt forsvar er at tilstræbe at krigens ødelæggelser i mindst muligt omfang rammer dansk område og den danske befolkning. Man må heller ikke

være blind for, at set fra andre lande kan hele det danske område opfattes som et fremskudt område. Hvis en sådan betragtning anlægges, kan det give vanskeligheder for tilførsel af forstærkninger, hvilket er et meget væsentligt element i forsvaret af Danmark. Endelig bør det til diskussionen om fremskudt forsvar understreges, at NATO er en defensiv alliance, der højtideligt har erklæret, at man aldrig vil være de første til at anvende våbenmagt. De militære styrker vil kun blive anvendt til forsvar. Hele NATO's struktur er opbygget under hensyn til dette princip.

Der har i løbet af 1986 været en meget intensiv forsvarsdebat. Det bliver jeg meget velkommen. Især hvis den kan skabe forståelse for forsvarets opgaver og behov. En åben debat er et af adelsmærkerne for et demokrati, og en aktiv og engageret befolkning er en nødvendig forudsætning for et forsvar som et integreret led i det danske samfund.

Det er mit håb, at denne redegørelse kan medvirke til at gøre grundlaget for forsvarsdebatten så fyldestgørende som muligt.

København, den 17. december 1986

Hans Engell
Forsvarsminister

1. Sikkerhedspolitiske forhold

1.1. Alliancemedlemskabet

Danmarks sikkerhed bygger på medlemskabet af NATO og denne alliances evne til at bevare freden og friheden. Medlemskabet er betinget af dels den solidaritet og gensidige forpligtelse til at hjælpe hinanden i en nødsituation, der er indbygget i selve traktaten, dels af den samhørighed, der er kendetegnende for forholdet mellem de allierede lande med fælles demokratiske og kulturelle idealer.

Dansk forsvar er en del af det fælles forsvar, hvor hvert medlemsland forudsættes at løse sine opgaver som led i forsvarskæden. Alle landene er – enkeltvis eller regionsvis – afhængige af hinanden: USA og Canada af Europa og omvendt; Norge af Danmark, Danmark af Forbundsrepublikken og de lande, der kan yde os forstærkninger – og så videre.

Man må gøre sig denne gensidige afhængighed klar, når man bedømmer dansk forsvars omfang, struktur og standard. Svigter et led i kæden, går det ikke kun ud over ét land, men over alle.

I de danske forsvarsopgaver ligger helt klart beherskelsen af stræderne mellem Østersøen og det åbne hav. Derudover er det forudsat, at danske styrker deltager i forsvaret af Slesvig-Holsten i dette områdes sydlige del. Her begynder forsvaret af Danmark, hvis vi bliver angrebet, og danske soldater er med til at forsvare storbyen

Hamborg såvel som dansk område, på samme vis som de tyske soldater er med til at forsvare Danmark.

Vort samarbejde med det tyske forsvar inden for Enhedskommandoen må således være meget tæt, og det er indlysende, at begge lande i høj grad må være interesserede i den anden parts planlægning og må basere sig på den andens militære evne og politiske intentioner.

Det samme er gældende for forholdet til de allierede lande, som er villige til at stille forstærkninger til rådighed for forsvaret af Danmark, såfremt vi anmoder derom. Også her er der tale om et interessefællesskab og en gensidig afhængighed, der forudsætter nøje koordination og politisk solidaritet.

1.2. Forholdene i Warszawapagten

I en spændingsperiode er det vigtigt at have så fyldestgørende oplysninger om andre lande, at regeringen får bedst muligt grundlag at reagere på. En af de institutioner, der samler oplysninger til regeringen, er Forsvarets Efterretningstjeneste.

Formålet med Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed er at give danske myndigheder et velafbalanceret grundlag for krisestyring og dermed mulighed for med bedst muligt varsel at træffe beslutning om iværksættelse af nødvendige beredskabsforanstaltninger. Med denne virksomhed ydes der

også et værdifuldt dansk bidrag til NATO-alliancens samlede informations- og beslutningsgrundlag.

Som den sikkerhedspolitiske situation er i dag og har været siden afslutningen af 2. Verdenskrig, har den danske militære efterretningstjeneste specielt haft opmærksomheden rettet mod forholdene i Sovjetunionen og de østeuropæiske lande. I det følgende er de mest markante tendenser i udviklingen af de militære forhold inden for det sidste år beskrevet.

1.21. Militære forhold

Udviklingen inden for Warszawapagten militære styrker i Østersøområdet har i 1985-86 fulgt linjen fra de foregående år.

Der tilgår fortsat hærstyrkerne nye, moderne kampvogne såvel som moderne selvkørende artilleri med større ræk-

kevidde og bedre præcision. Samtidig er nye, forbedrede ammunitionstyper under indførelse. De taktiske missiler udskiftes eller moderniseres, så de får større rækkevidde og bedre præcision. Specielt det sidste er væsentligt, fordi det indebærer, at missilerne nu også kan anvendes med konventionel ladning.

Der sker en fortsat opstilling og uddannelse af helikopterenheder, der indgår i hærstyrkerne, som herigenem opnår en forøget bevægelighed og ildkraft. Samtidig effektiviseres kommando- og kontrolfunktionerne, blandt andet ved indførelse af luftbårne kommandostationer og automatiserede kommunikationssystemer.

Alt i alt er der for hærstyrkerne tale om en udvikling, der indebærer en markant stigning i kampkraften og evnen til at gennemføre konventionelle

Den sovjetiske og polske flåde har i 1986 introduceret en ny type ubåd i Østersøen, benævnt KIL O-klassen. Denne polske ubåd er navngivet ORZEL (ørn)

operationer i et højt tempo. Som noget væsentligt øges også evnen til hurtigt at skifte tyngde og koncentrere overlegne styrker i afgørende områder.

Ved Warszawapagtens flådestyrker i Østersøen er der ligeledes konstateret en løbende kvalitetsmæssig forbedring. I 1986 er der tilgået både den polske og den sovjetiske flåde ubåde af en ny type (KILØ-klassen), som ikke tidligere har været baseret i Østersøen. Overfladestyrkerne er fornyet med missil-korvetter, eskorteskebe og minestyrger i et antal, som for Østtysklands vedkommende overstiger den løbende forældelse af gamle enheder.

Der findes fortsat et stort antal landgangsskibe i alle tre Warszawapagtlandes flådestyrker. Sovjetunionen, der som den eneste råder over luftpudsfartøjer, moderniserer dette potentielt ved at indlede serieproduktion af en ny, stor type.

Aktiviteterne tyder ikke på, at den planlagte operative anvendelse i krig er ændret. Det er bemærkelsesværdigt, at den østtyske flåde har genoptaget afholdelsen af landgangsøvelser, skønt der fortsat ikke er østtyske specialtropper til amfibiske operationer.

I de sovjetiske flystyrker er der indledt en udskiftning af ældre kampfly med en ny generation af jagerfly. Udskiftningen synes at foregå i forholdet 1:1 ved sovjetiske enheder, og enkelte af de nye flytyper er også ved at blive indført i ikke-sovjetiske Warszawapagtlande. Denne udvikling indebærer en væsentlig forbedring af kampkraften.

I 1985 præsenterede Sovjetunionen verdens største transportfly, som nu er i serieproduktion. Indførelse af dette fly vil inden for de nærmeste år kunne give en væsentlig forøget kapacitet til gennemførelse af store luftbårne operationer.

Disse og andre organisatoriske såvel som teknologiske forbedringer har øget og øger stadig Warszawapagtens evne til at gennemføre omfattende militære

operationer i hurtigt tempo og med koordineret indsættelse af hær-, flåde- og flystyrker.

1.3. NATO og Warszawapagten

I den løbende sikkerheds- og forsvarspolitiske debat drages ofte sammenligninger mellem de to alliancer, herunder hvilken der forekommer mest offensiv.

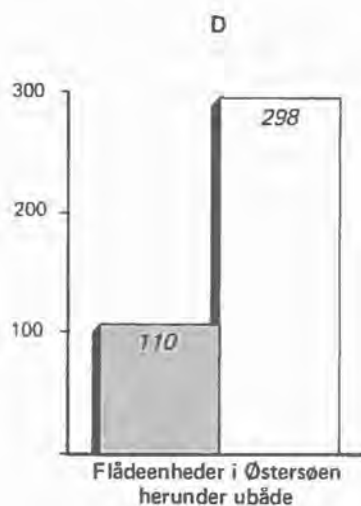
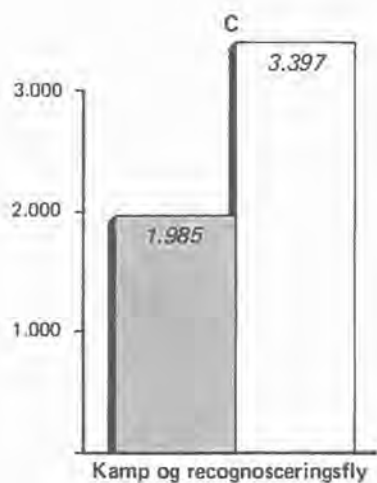
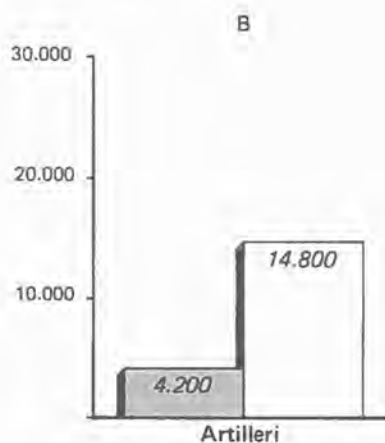
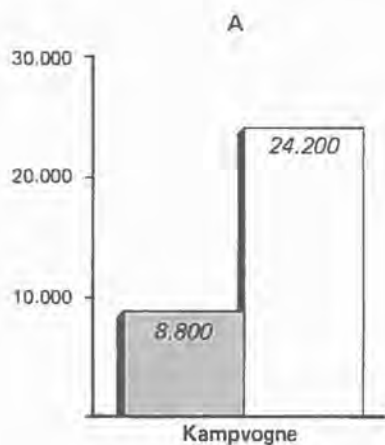
NATO's politiske mål er at sikre en varig fred for alliancens lande baseret på passende sikkerhedsgarantier. Det søger man at opnå ved på den ene side at arbejde på at forbedre Øst-Vest-forholdet gennem forhandling om nedrustning og andre tillidskabende foranstaltninger. I Bonn-deklarationen af maj 1982 blev det understreget, at NATO-landene aldrig vil være de første til at anvende våben. På den anden side har man fundet det nødvendigt at opretholde en troværdig afskrækkelse mod det militære potentielt, Warszawa-pagten har stående over for NATO. Dette potentielt betinger arten og størrelsen af NATO's forsvar.

Når styrkeforholdet mellem Warszawa-pagten og NATO gøres op, ser man ofte på de tre grundelementer: Strategiske nukleare styrker, mellem- og kortdistance nukleare styrker samt de konventionelle styrker.

På det nukleare område er der generelt ligevægt mellem NATO og Warszawa-pagten. Det er da også her, det tilsyneladende vil være lettest at opnå aftaler om gensidige, balancerede styrkereduktioner.

Warszawapagten besidder imidlertid en betragtelig overlegenhed over for Vesten på det tredje område – det konventionelle. Illustrationen viser situationen i det nord- og centraleuropæiske område. De medtagne våbensystemer betragtes normalt som de mest afgørende ved gennemførelsen af en offensiv militær strategi.

STYRKEFORHOLD I NORD- OG CENTRALREGIONEN

NATO KAMPENHEDER

WARSAWAPAGT KAMPENHEDER

Kilder: For figur A, B og C: "The military balance 1985-86", London, IISS.
For figur D: Fakta om forsvar, Vedbæk, Forsvarskommandoen, 1986.

Udover det antal flådeenheder, der er anført i illustrationen, har Warszawa-pagten yderligere ca. 100 landgangsfartøjer. Tallene viser en overvægt i Warszawa-pagtens favør i forholdet 2-3: 1.

Warszawapagtens ledere har gentagne gange udtalt, at pagten er strengt defensiv. Det kan derfor undre, at man opretholder en så stor overlegenhed på det konventionelle område. Forsvar af et territorium kræver ikke flere styrker, end modstanderen har.

Siden 1967 har NATO's strategi været baseret på det fleksible gensvar ("flexible response"). Denne strategi rummer et bredt sæt af mulige reaktioner, som gør det vanskeligt for modstanderen at forudsige, hvilke der vil blive taget i anvendelse i tilfælde af et angreb. Man vil reagere på det lavest mulige niveau og forblive *der*, så længe reaktionen imødegår angrebet tilfredsstillende.

Betragter man NATO-styrkernes opbygning, ser man, at der er god overensstemmelse mellem NATO's forsvarsstrategi og styrkernes organisation og udrustning. De er optimeret til forsvar af eget territorium. Det betyder blandt andet, at de skal kunne udføre taktiske modangreb for at generobre tabt terræn. Større anlagte angreb er imidlertid ikke mulige. Det forhindres af de valgte våbentyper, styrkernes sammensætning, herunder forsyningstjenesten, og ikke mindst den numeriske underlegenhed i forhold til Warszawa-pagten.

Modpartens strategi er af gode grunde ikke umiddelbart tilgængelig, men en gennemgang af Warszawa-pagtens militære og sikkerhedspolitiske litteratur samt den måde, hvorpå man gennemfører øvelser, viser alligevel en del. Deres strategi bygger på muligheder for indtrængen i stor målestok på fjendens territorium. Overraskelsesmomentet og hurtige offensive operationer er væsentlige elementer. Warszawa-pagtens styrker er udrustet og organiseret

hertil. De er stærkt panserede, har stor ildkraft og mobilitet og har et forsyningssystem, der kan støtte store styrker i bevægelse.

Ved en gennemgang af de to alliancers forskelligheder må det geografiske aspekt ikke glemmes. Nationerne i NATO er adskilt af Atlanterhavet og andre farvande. Det betyder, at forstærkninger og øvrige nødvendige ressourcer skal transporteres ad lange og sårbare sø- og luftveje såvel til som inden for Europa. I modsætning hertil udgør Warszawa-pagten en geografisk enhed, som muliggør hurtig overførsel af styrker via interne og normalt sikre kommunikationslinjer. Dette kombineret med den talmæssige overlegenhed bevirker, at Warszawa-pagten kan vælge tid og sted for koncentration af sine styrker.

1.4. Internationale forhandlinger

Topmødet i Reykjavik gav ikke noget konkret resultat. Men med den rammeaftale, der næsten var enighed om vedrørende snarlig fjernelse af alle mellem-distance-missiler fra Europa og en fuldstændig afskaffelse af ballistiske missiler i løbet af 10 år, synes det ikke uoverstigeligt vanskeligt at nå et kompromis. Under alle omstændigheder går forhandlingerne videre i Genève på grundlag af drøftelserne i Reykjavik.

1.4.1. Forhandlingerne i Stockholm og Wien

En anden væsentlig begivenhed for udsigterne til øget international sikkerhed var det positive resultat af Stockholm-konferencen om tillidskabende foranstaltninger. Stockholm-konferencen begyndte i januar 1984 og afsluttedes september 1986. Slutdokumentet tilsigter at mindske risikoen for militær konfrontation i Europa gennem udveksling af oplysninger om militære aktiviteter og adgang til at overvåge disse. Reglerne, der omfatter Europa

fra Ural til Atlanterhavet, træder i kraft 1. januar 1987, og går i hovedtræk ud på følgende:

De deltagende stater skal underrette hinanden mindst 6 uger i forvejen om militære øvelser, troppebevægelser m.v., i hvilke der deltager mere end 13.000 mand eller 300 kampvogne.

Der skal indbydes observatører fra alle deltagende stater til sådanne militære aktiviteter, når de omfatter mere end 17.000 mand.

Set fra et dansk synspunkt er det af særlig interesse, at der skal gives underretning om amfibieøvelser og luftlandsætningsøvelser med faldskærmsstropper, når disse omfatter mere end 3.000 mand, og der skal indbydes observatører, når de omfatter mere end 5.000 mand.

De militære aktiviteter, der skal forhåndsanmeldes, skal optages i en såkaldt øvelseskalender. Denne tilsendes de øvrige stater forud for hvert kalenderårs begyndelse.

På årsbasis forventes antallet af øvelser, der skal notificeres, at være ca. 50, mens der skal inviteres observatører til ca. 25 øvelser.

Imidlertid er det største fremskridt i Stockholm formentlig etableringen af en adgang til inspektion på stedet i et andet land af aktiviteter, der mistænkes for at indebære en overtrædelse af slutdokumentet.

Dokumentet er godkendt af 35 lande, nemlig alle europæiske lande (undtagen Albanien) og USA og Canada. Konferencens resultat betyder, at det gøres vanskeligere for et land, der måtte have planer herom, at forberede et overraskelsesangreb på andre lande.

Samtidig søger NATO-landene at få gang i forhandlingerne om en reel konventionel nedrustning i Europa. Sikkerhed og stabilitet afhænger også af en rimelig balance på det konventionelle område. Om sådanne forhandlinger

skal føres videre i Wien, eller om der etableres et særligt forhandlingsforum, er endnu uvist.

1.42. Kemiske våben

Kemiske våben — også kaldet C-våben — består af kemiske stoffer i enten luft-, væske- eller fast form, som kan forgifte mennesker, dyr og planter. Brugen af sådanne våben blev søgt reguleret med Genève-aftalerne fra 1925. Siden har bestræbelserne på at nå frem til et forbud også mod udvikling, fremstilling og oplagring af disse våben i stigende grad sat deres præg på internationale forhandlinger.

Efter at USA i 17 år ensidigt har undladt at producere kemiske våben, uden at dette har haft afsmittende virkning i Sovjetunionen, vedtog den amerikanske kongres i december 1985 at bevilge penge til en begrænset produktion af sådanne våben under visse betingelser: at NATO godkender styrkemål herom, at der udarbejdes en beredskabsplan for deployering til Europa i krise- eller krigstid, og at produktionen tidligst iværksættes efter 1. oktober 1987, såfremt der ikke inden er etableret et internationalt forbud herimod. Baggrunden for vedtagelsen var den tiltagende forældelse af de amerikanske lagre og den fortsatte trussel fra Warszawa-pagten's enorme lagre af kemiske våben.

Det omtalte styrkemål blev af NATO's europæiske øverstkommanderende (SACEUR) indsat i den amerikanske styrkemålspakke for 1987-1992; denne blev i overensstemmelse med sædvanlig procedure i løbet af foråret 1986 behandlet i forskellige komiteer i NATO for endelig at blive vedtaget på ambassadørplan 16. maj. Fra flere sider blev der tilkendegivet forbehold over for "det kemiske styrkemål" — også fra dansk side. Den danske reservation blev optaget i selve styrkemålspakken, og der blev givet tilsagn om, at de amerikanske myndigheder ville

Konferencen i Stockholm blev afsluttet i september 1986. Som en konsekvens af vedtagelserne skal landene for fremtiden i god tid give oplysninger om større militære øvelser. Her ses deltagerne ved konferencens åbning. Foto: Hans Petterson, Stockholm

blive gjort bekendt med de forskellige synspunkter.

På det efterfølgende møde i forsvarsplanlægningskomiteen den 22. maj udtalte forsvarsminister *Hans Engell*, at Danmark lægger den største vægt på, at der opnås et globalt forbud mod produktion, oplagring og brug af kemiske våben, og at Danmark derfor ikke kan støtte en ny produktion af disse. Det blev samtidig understreget, at Danmark ikke ville kunne acceptere stationering af kemiske våben på dansk område.

Dette var i overensstemmelse med Folketingets dagsorden af 20. maj om kemiske våben, som lyder:

"Folketinget

- noterer med tilfredshed, at regeringen ikke kan godtage de amerikanske styrkemål for kemiske våben,*
- tager afstand fra en ny produktion af kemiske våben og deres stationering i Danmark,*
- anmoder regeringen om at fremføre disse synspunkter ved de kommende møder i det nordatlantiske råd og*
- pålægger regeringen at drage omsorg for, at den danske holdning meddeles den amerikanske kongres, der har gjort finansieringen af kemiske våben afhængig af en accept i det nordatlantiske råd."*

I juli meddelte præsident Reagan, at de af kongressen stillede betingelser for iværksættelse af produktion af nye kemiske våben var opfyldte. Dette blev primo august godtaget af kongressen.

Spørgsmålet om indgåelse af en global aftale om forbud mod udvikling, fremstilling og oplagring af kemiske våben har været forhandlet på nedrustningskonferencen i Genève siden 1980. I april 1984 fremlagde USA et udkast til konvention indeholdende forslag til vidtgående bestemmelser om verifikation på stedet for at sikre, at en indgået aftale også bliver overholdt. Eftersom en aftale i givet fald skal eliminere en hel våbentype, samtidig med at den ikke må hæmme produktion af kemikalier til fredelige formål, er netop verifikationsproblemet centralt. Efter først at have været helt afvisende har Sovjetunionen i 1986 givet udtryk for visse indrømmelser på verifikationsområdet, som dog ikke er blevet nærmere konkretiseret.

Senest er der fra britisk side fremlagt et arbejdsrapport, der skal søge at bane vejen for et kompromis i bl.a. verifikationsspørgsmålet.

Det kan nævnes, at USA i juli på konferencen fremlagde et papir, hvori oplystes om placeringen af alle eksisterende lagre af kemiske våben i USA. Sovjetunionen har ikke ønsket at give tilsvarende oplysninger.

1.5. Forsvarsminister-møder

1.5.1. Forsvarsministrenes møde i maj 1986

Forårets møde mellem NATO's forsvarsministre blev afholdt i maj i Bruxelles. Som sædvanlig mødtes EURO-gruppelandenes ministre forinden for at drøfte emner af særlig interesse for de europæiske lande. På det egentlige møde i NATO's forsvarsplanlægningskomité var det centrale diskussions-emne NATO's styrkemål for planlægningsperioden 1987-1992. Styrkemålene omfatter NATO's anbefaling til

udviklingen i de enkelte landes forsvar med henblik på at opnå bedst mulig koordination landene imellem og derved den bedste samlede forsvarseffekt i alliancen som helhed.

Dette års styrkemålspakke var især interessant, fordi den afspejlede anbefalingerne i den handleplan til styrkelse af det konventionelle forsvar, som ministrene vedtog under ministtermødet i maj 1985. (Nærmere omtalt i Årlig Redegørelse 1985). Hensigten er at øge det konventionelle forsvar især inden for udvalgte områder, hvorved man kan gøre sig mindre afhængig af tidlig anvendelse af atomvåben i tilfælde af et angreb mod alliancen.

I konsekvens heraf indeholdt styrkemålspakken blandt andet et antal anbefalinger til forbedring af det frem-skudte forsvar, af luftforsvaret og vedrørende modtagelse af og samarbejde med allierede forstærkninger.

1.5.2. Forsvarsministrenes møde i december 1986

Årets sidste forsvarsministtermøde blev afholdt i Bruxelles i december. EURO-gruppelandenes forsvarsministre gennemgik på et EURO-møde status i de forskellige undergrupper. Forsvarsminister Hans Engell fremlagde den endelige rapport fra seminaret i Odense (se pkt. 1.71.). Rapporten vakte stor interesse.

Til formand for EURO-gruppen i 1987 valgtes den hollandske forsvarsminister *van Eekelen*.

På mødet i forsvarsplanlægningskomiteen drøftedes to hovedemner: Den årlige rapport om landenes bidrag til alliansens forsvar og den sikkerhedspolitiske situation efter Reykjavik-mødet.

Rapporten gennemgår de enkelte landes forsvar, herunder den nuværende tilstand og den forventede udvikling. Den bygger på en omfattende indberetning fra alliansens lande samt efterfølgende konsultationer og analy-

ser. I forbindelse hermed vurderes landenes kvalitative og kvantitative indsats af NATO.

Rapporten udtrykker anerkendelse af en god dansk forsvarsplanlægning samt af en effektiv udnyttelse af de tildelte ressourcer. Ligeledes udtales tilfredshed med igangværende og planlagte forbedringer inden for alle værn, men det konkluderes, at der ikke er tilstrækkelige ressourcer til at afhjælpe en række alvorlige mangler, der svækker den samlede forsvareffekt. Der udtales også bekymring for, at den nuværende danske forsvarsstruktur bliver reduceret, hvis der ikke tilføres forsvaret flere midler. En reduktion kan vanskeliggøre det militære samarbejde med vore nærmeste partnere i alliancen, ikke mindst hvad angår allierede forstærkninger.

Set i relation til Warszawapagtens stigende militære kapacitet, andre landes generelt højere forsvarsbidrag samt alliancens forsøg på at forbedre det konventionelle forsvar for at mindske afhængigheden af nukleare våben, findes der ikke at være balance mellem alliancens solidaritetsprincip og den danske indsats. Man har forståelse for, at økonomiske forhold kan virke begrænsende, men Danmark har et af alliancens højeste bruttonationalprodukter pr. indbygger, samtidig med at forsvarsudgifterne pr. indbygger hører til de laveste. Kun Island, der ikke har noget militært forsvar, og Luxembourg ligger lavere.

Vore allierede, der på mødet tiltrådte rapportens konklusioner, anmodede os derfor indtrængende om at yde mere til det fælles forsvar med henblik på at afhjælpe de svagheder, der er påvist i det danske forsvars styrker.

Situationen efter mødet i Reykjavik mellem præsident Reagan og generalsekretær Gorbachev blev drøftet indgående. Man udtrykte stærk støtte til videre forhandlinger med ønsket om, at de snarest måtte resultere i binden-

de og verificerbare aftaler. Flere af ministrene, herunder forsvarsminister Hans Engell, opfordrede til, at alle parter overholdt SALT 2 aftalerne.

1.6. Den nukleare planlægningsgruppe

Der har i 1986 været afholdt to ministermøder i NATO's nukleare planlægningsgruppe (NPG), hvor alle alliancens lande med undtagelse af Frankrig og Island er repræsenteret. Det første møde afholdtes i marts i Würzburg i Forbundsrepublikken og det andet i oktober i Skotland.

1.61. NPG-mødet i Würzburg

Hovedemnet på mødet i Würzburg var våbenkontrolforhandlingerne i Genève. Forsvarsminister Hans Engell gav udtryk for dansk tilfredshed med de løbende konsultationer mellem USA og de europæiske alliancelandene og understregede samtidig vigtigheden af at overholde allerede eksisterende våbenkontrolaftaler samt SALT 2 traktaten. Den amerikanske forsvarsminister *Caspar Weinberger* orienterede om den strategiske balance og udviklingen af nye atomvåben i det sovjetiske arsenal. Denne fortsætter over et bredt felt med langtrækkende krydsermissiler, forbedring af SS-20 og mellemdistance-missiler og omfattende deployering af kortrækkende ballistiske missiler.

Den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa (SACEUR) redegjorde for status i gennemførelsen af Montebello-beslutningen fra oktober 1983. Den indebærer en reduktion af de taktiske atomvåben i Europa på i alt 1.400 sprænghoveder, hvorved atomlagrene i Vesteuropa i 1988 vil være nede på det laveste tal i de sidste 20 år. Samtidig blev ministrene orienteret om foranstaltninger til opretholdelse af de resterende atomlagres effektivitet og overlevelsessevne. Der er ikke her tale om nogen form for fælles beslutninger, idet disse foranstaltninger forhandles direkte mellem SACEUR

og de berørte lande — dvs. USA og de europæiske lande, der har atomvåben placeret på deres territorium.

Forsvarsministeren orienterede under mødet om indholdet af Folketingets dagsorden af 14. november 1985.

1.62. NPG-mødet i Gleneagles

Dette møde var det første NATO-forsvarsministtermøde efter topmødet i Reykjavik, og det blev naturligt præget af denne begivenhed. Der blev på mødet udtalt stærk støtte til det amerikanske forsøg på at nå aftaler om vidtrækkende reduktioner i atomvåbenarsenalene. Samtidig tilskyndede de allierede, herunder Danmark, USA til at bygge videre på de elementer, hvorom der var opnået enighed under topmødet.

Den vigtigste enkeltsag på mødet i Skotland var vedtagelsen af de såkaldte generelle politiske retningslinjer for anvendelse af kernevåben, hvis alliancen bliver angrebet. Dette er resultatet af flere års arbejde med at samle og ajourføre tidligere udarbejdede bestemmelser og retningslinjer i ét dokument. Dette gælder også de politiske konsultationsprocedurer, vedtaget i 1969, som er medtaget uden ændring i det nye dokument. Disse retningslinjer sikrer den højeste grad af politisk indflydelse på, hvorledes den gældende strategi om det fleksible gensvar kan gennemføres i en given situation. Den danske politik på atomvåbenområdet anfægtes ikke af disse vejledende og proceduremæssige bestemmelser.

Det er en fordel at have disse bestemmelser samlet i ét dokument, idet de i denne form letter landenes politiske indflydelse og kontrol med beslutninger om den mulige anvendelse af nukleare våben.

I forbindelse med drøftelsen af SDI forbeholdt Danmark sig sin stilling til gennemførelse af forskning inden for ABM-traktatens rammer.

1.7. EURO-gruppen

I 1986 varetog Danmark ved forsvarsminister Hans Engell formandskabet for NATO's EURO-gruppe, der består af de europæiske medlemslande bortset fra Frankrig og Island.

EURO-gruppen blev oprettet i 1968 på britisk initiativ. Gruppen har som sit overordnede mål at koordinere og styrke det europæiske samarbejde inden for NATO, blandt andet for at præsentere et sammenhængende europæisk bidrag til imødegåelse af den kritik af den europæiske forsvarsindsats, der undertiden rejses fra visse sider i den amerikanske kongres eller offentlighed.

Set under ét fremgår de europæiske NATO-landes vilje til at bidrage til eget forsvar og dermed til forsvaret af alliancen som helhed klart af det forhold, at de stående styrker hos de europæiske lande udgør ca. 3 mio. mand, mens USA opretholder ca. 2 mio. mand. Efter fuld mobilisering er tallene henholdsvis 7 mio. i Europa og 3,5 mio. i USA.

Når det påpeges, at de europæiske NATO-lande ikke lader deres forsvarsbudget stige i samme takt som USA, er det til en vis grad en følge af, at USA i størstedelen af 70'erne holdt en lavere stigningstakt end Europa — et forhold der har ændret sig i dette årti.

De halvårlige møder i EURO-gruppen giver de europæiske forsvarsministre mulighed for uformelt at drøfte aktuelle sikkerheds- og forsvarspolitiske emner, specielt forholdet mellem USA og Europa samt arbejdet i de nedsatte EURO-undergrupper.

I dag arbejder seks undergrupper på at udvikle det europæiske forsvarssamarbejde på en række konkrete områder som kommunikation, uddannelse og træning, militær medicin, forsyninger, styrkelse af det europæiske våbensamarbejde og langtidspanlægningsdirektiver. Det undersøges blandt andet i

Danmark bestred i 1986 formandskabet i NATO's Euro-gruppe. Forsvarsminister Hans Engell ledede Euromødet i maj i Bruxelles. Foto: NATO

disse grupper, hvorledes leverancer af reservedele i en krisesituation sikres bedst muligt, samt hvorledes tilstrækkelige lagre af ammunition og andre leverancer opretholdes. Det er spørgsmål, som må prioriteres langt højere af NATO-landene end af Warszawapagtlandene på grund af Atlanterhavets adskillelse af de europæiske og nordamerikanske allierede. Også inden for uddannelse og træning søges der muligheder for et intensiveret samarbejde blandt andet ved fælles pilotuddannelse, udnyttelse af fælles træningsfaciliteter og udveksling af erfaringer.

Under formandskabet i 1986 har man fra dansk side fået tilslutning til, at der i EURO-grupperegi nedsættes en ny arbejdsgruppe, der skal behandle mulig standardisering af den militære tandpleje. Derudover overvejes det

at tage spørgsmål, der har forbindelse til kvinders tjeneste i militære stillinger, op til vurdering.

1.71. Seminaret i Odense

I formandsåret har Danmark endvidere taget initiativet til et seminar, der blev afholdt i Odense i efteråret over temaet: "Bedre udnyttelse af de europæiske forsvarsressourcer" med deltagelse af embedsmænd, officerer, forskere og erhvervsfolk fra medlemslandene.

Blandt gæsteforelæserne var forhenværende forbundskansler *Helmut Schmidt*, NATO's europæiske øverstkommanderende general *Bernard Rogers*, SAS-direktør *Jan Carlzon*, direktør *Chr. Rousing* med flere, der behandlede emner med relation til en mere effektiv udnyttelse af de euro-

pæiske forsvarsressourcer. Der er tale om et påtrængende problem, da den hurtige teknologiske udvikling og de stærkt stigende priser truer med at udhule værdien af de bevillinger, der afsættes til forsvarsformål i landene.

Seminaret gav anledning til en nyttig udveksling af erfaringer og ideer og en meget livlig diskussion. Selv om det er for tidligt at drage endelige konklusioner, er der ikke tvivl om, at det vil være værdt at forfølge nogle af de tanker, der blev ført frem på seminaret. Dette gælder spørgsmålet om øget koordinering og anvendelse af samfundets civile ressourcer samt spørgsmålet om en øget rollespecialisering mellem alliancens medlemslande. Der er næppe tale om nemme løsninger, men det er veje, som i det mindste må afprøves i den kommende tid.

Seminaret var i øvrigt det første af sin art i EURO-gruppen, og det vil formentlig blive fulgt op af lignende arrangementer i fremtiden.

Arbejdet i EURO-gruppen betyder på ingen måde, at de europæiske NATO-lande søger at trække sig ud af forsvarssamarbejdet med USA og Canada. Det sker tværtimod i erkendelse af, at jo bedre det europæiske bidrag er til NATO, des bedre for NATO som helhed.

Det er som nævnt også EURO-gruppens formål at understrege den gensidige afhængighed mellem Nordamerika og de europæiske alliancelande og betydningen af et ligeværdigt partnerskab. Ingen af parterne kan undvære hinanden. For Europa er tilstedeværelsen af de amerikanske styrker ikke blot ensbetydende med en forstærket forsvarseffekt, men tillige en garanti for USA's direkte integration i alliancen; og for USA er de europæiske landes deltagelse i alliancen en sikkerhed for, at USA ikke kommer til at stå alene i den ideologiske kamp mellem Øst og Vest.

De divergenser, der kan vise sig på

tværs af Atlanten, har eksisteret i hele alliancens levetid og er udtryk for de diskussioner, der helt naturligt opstår i organisationer af frie, demokratiske lande.

EURO-gruppen er et vigtigt forum til drøftelse af sådanne divergenser, og dens rolle kan tænkes at blive endnu større i fremtiden, hvis den evner både at styrke og koordinere det europæiske forsvarsbidrag og samtidig formidle et ligeværdigt samarbejde mellem Nordamerika og Vesteuropa.

1.8. NATO's fællesfinansierede infrastrukturprogram

I de to foregående årlige redegørelser er der gjort nærmere rede for de grundlæggende ideer bag NATO's fællesfinansierede infrastrukturprogram og for dets betydning for den fælles sikkerhed og forsvarsevne inden for alliancen.

I det nuværende forsvarsforlig blev det årlige infrastrukturbidrag anslået til 225 mio.kr., idet det dog blev nævnt i aftalen, at der måtte forventes en væsentlig stigning allerede inden for forligsperioden. I 1985 var bidraget 243 mio.kr. I 1986 forventes det at blive 247 mio.kr. og i 1987 338 mio.kr. Imidlertid omfatter de retningslinjer, der gælder for regulering af forsvarsbudgettet som følge af pris- og lønstigninger, ikke stigninger i tilskuddet til infrastrukturprogrammet.

Den manglende regulering i forbindelse med de stigende økonomiske rammer for NATO's infrastruktur indebærer selvsagt en belastning af det øvrige budget. Det vil være nødvendigt at tage dette problem op i forbindelse med de kommende forhandlinger om en ny forsvarsaftale. For 1988 forventes Danmarks infrastrukturbidrag at blive på 379 mio.kr.

Infrastrukturarbejder i Danmark bliver af stigende omfang de kommende år, idet den forøgede ramme, der blev aftalt for infrastrukturprogrammet

1985-1990 blandt andet prioriterer anlæg til brug for forstærkningsstyrker. Et af de vigtigste projekter er bygning af beskyttelsesanlæg m.v. på danske flyvestationer til brug for allierede flyforstærkninger. Udgifterne her til andrager ca. 1 mia. kr., og arbejdet forventes påbegyndt i midten af 1987.

Herudover skal der i Danmark anvendes store beløb til modernisering m.v. af bl.a. brændstofanlæg, kommunikations- og varslingsanlæg. Endelig vil der blive gennemført en analyse med det formål at kortlægge yderligere projekter, der kan forbedre Danmarks muligheder for at modtage og støtte forstærkningsstyrker i overensstemmelse med det nuværende forsvarsforligs forudsætninger.

1.9. Forstærkninger

Forstærkningerne til dansk område består dels af landstyrker, herunder amfibieenheder (lette enheder uden kampvogne og tungt artilleri), dels af flyforstærkninger, der kan deltage i luftforsvar, samt støtte til hæren og søværnet, herunder antiinvasionsoperationer.

1.9.1. Materiel til engelske forstærkningsstyrker

Til to engelske JAGUAR-eskadriller, der forventes at operere fra Flyvestation Tirstrup, er der i 1986 foretaget oplægning af materiel og ammunition.

Aftale om oplægninger til den engelske infanteribrigade, der er tildelt Enhedskommandoens område, er under udarbejdelse. Oplægning vil ske i NATO-depoter i Jylland.

1.9.2. Dansk-amerikansk planlægningsgruppe

I den dansk-amerikanske planlægningsgruppe drøftes aftaler om støtte til amerikanske forstærkninger, der enten er tildelt Enhedskommandoen, eller som har en option i dette område. Der

er tale om flyforstærkninger, amfibiestyrker og en infanteridivision. Aftalen forventes underskrevet i foråret 1987. Derudover arbejdes der med støtteplaner for amerikanske flyforstærkninger, marinekorpsstyrker, landstyrker samt for et amerikansk felt-hospital.

Endvidere er gruppen forum for forhandlinger om aftaler om fredstidsoplægning, og der er i den forbindelse indgået aftale om opbevaring af materiel, herunder køretøjer til de amerikanske flyforstærkninger, og bygning af lagerhaller er iværksat. Der er indtil videre afsat amerikanske midler til sådanne opførelser på to flyvestationer. Derudover opføres ammunitionsmagasiner.

Aftale om oplægning og delvis indretning af et 500-sengs felthospital på Holstebro Kaserne blev indgået medio 1986. Det indebærer modificering af eksisterende bygninger såvel som nyopførelser og finansieres for størstepartens vedkommende af USA.

Dette er det andet hospitalsprojekt i Danmark, idet der i 1979 blev indgået aftale med Forbundsrepublikken om oplægning til tyske reservehospitalet.

1.10. Debatten om defensivt forsvar

Der har i årets løb været en livlig debat om et såkaldt defensivt forsvar. Inspireret af især vesttyske fredsforskere har danske kolleger argumenteret for en omlægning af det danske forsvars struktur. Forsvaret burde efter disses mening indrettes på en sådan måde, at det ikke vil kunne udgøre nogen trussel mod andre lande. Det kan gøres ved at give afkald på enhver offensiv evne, f.eks. ved at afskaffe alle mobile enheder (fly, skibe, kampvogne o.s.v.), såvel som anlæg, der kan opfattes truende (flyvestationer, flådehavne).

Samtidig skal et defensivt forsvar være så afskrækkende, at en potentiel angriber afstår fra sine hensigter, fordi

gevinsten ikke vil stå mål med omkostningerne. Dette tænkes gjort ved at sprede forsvarets styrker jævnt ud over landet. Jo længere en angriber bevæger sig ind på territoriet, des større tab må han forudse. Der må ikke være koncentration af egne styrker, som vil kunne udgøre lønnende mål og dermed friste angriberen til at sætte disse ud af spillet ved et overraskelsesangreb.

Det har vanskeliggjort debatten, at ingen af forskerne endnu har fremlagt et konkret forslag til, hvorledes et dansk forsvar efter en defensiv model skulle struktureres, og hvilke konsekvenser det vil få i relation til omkostninger, alliancemedlemskab, forstærkningsstyrker og eventuelle konsekvenser for civilbefolkningen.

De fleste af forskerne synes også at være kommet til den erkendelse, at en

isoleret omstrukturering af det danske forsvar ikke har nogen mening. Hvis det skal have effekt, må det være inden for NATO-alliancen, og tilsvarende foranstaltninger må foretages i Warszawapagten.

Det er klart, at regeringen i forbindelse med større materielanskaffelser eller revision af doktriner og forsvarsplaner vurderer, hvorvidt de pågældende tiltag kan have en unødvendig provokerende eller destabiliserende virkning. Således har det altid været.

Men hvis ikke de forløbne 37 år siden NATO's oprettelse har vist, at Danmark og alliancen som helhed ikke truer nogen og aldrig vil indlede et angreb, så er det et stort spørgsmål, om en hvilken som helst omlægning af forsvarsstrukturen kan overbevise en potentiel modstander.

Den amerikanske forsvarsminister Caspar Weinberger aflagde besøg i Danmark i maj 1986. Her ses han sammen med statsminister Poul Schlüter, udenrigsminister Uffe Ellemann Jensen og forsvarsminister Hans Engell

Den israelske forsvarsminister Yitzhak Rabin besøgte Danmark i november 1986, hvor han blev orienteret om det danske forsvar. Her modtages han ved Forsvarskommandoen i Vedbæk sammen med forsvarsminister Hans Engell og forsvarschef, admiral S.E. Thiede. Foto: Forsvaret

Den bedste sikring mod et angreb er at have et troværdigt forsvar. Det er også grundideen bag det defensive forsvar. Troværdigheden af et defensivt forsvar skal imidlertid ikke kun måles hos os selv – blandt befolkningen eller de ansatte i forsvaret (hvor det også skal være troværdigt) – men først og fremmest hos den potentielle modstander. Det er her, der skal være en overbevisning om, at et angreb på Danmark eller på andre NATO-lande ikke kan svare sig.

Skiftende danske regeringer har ment, at Danmark bedst løser sine sikkerhedspolitiske problemer ved at være medlem af Atlantpagten og af det

integrerede militære forsvar i NATO. Medlemskabet af NATO har stedse været bakket op af et stort flertal i befolkningen. De garantier, som fremgår af Atlantpagtens solidaritetsaftale, må antages at vokse naturligt med den solidaritet, Danmark udviser over for de øvrige lande. Denne solidaritet medfører i den nationale planlægning hensyntagen til NATO's kommandosystem og doktriner. Doktriner, som Danmark har været med til at vedtage.

En eventuel ensidig omstrukturering af det danske forsvar uden hensyntagen til alliancepartnerne vil ændre hele grundlaget for vores sikkerhedspolitik.

1.11. Besøg m.m.

Som et vigtigt led i samarbejdet med vore allierede er der i løbet af året gennemført en række officielle besøg og andre arrangementer, hvor emner af fælles interesse har været drøftet.

Her kan nævnes:

- 3.-6. marts var Forsvarsministeren på officielt besøg i Spanien hos forsvarsminister *Narcis Serra*.
- 5.-6. maj aflagde NATO's generalsekretær *Lord Carrington* besøg i Danmark.
- 16. maj modtoges besøg af SAC-LANT (den øverstkommanderende for de allierede styrker i Atlanten) admiral *Lee Baggett Jr.*
- 22.-23. maj aflagde den amerikanske forsvarsminister *Caspar Weinberger* officielt besøg i Danmark.
- 8.-15. juni foretog Forsvarsministeren en rundrejse i Grønland.
- 31. august — 2. september besøgte NATO's Militærkomité Danmark.
- 16.-19. september besøgte NATO's infrastrukturkomiteer forskellige infrastruktur anlæg i Danmark.
- 18.-24. september var Forsvarsministeren på officielt besøg i USA hos forsvarsminister *Caspar Weinberger*.
- 30. september — 3. oktober blev der afholdt EURO-gruppe-seminar i Odense.
- 29.-31. oktober aflagde Forbundsrepublikkens forsvarsminister Dr. *Manfred Wörner* officielt besøg i Danmark.
- Med Folketingets Forsvarsudvalg og 11-mandsgruppen gennemførtes et orienteringsbesøg ved COMLANDJUT i Rendsburg og Sergentskolen i Sønderborg den 5.-6. november 1986.
- 19.-22. november aflagde Israels forsvarsminister *Yitzhak Rabin* uofficielt besøg i Danmark.

Herudover har Forsvarsministeren deltaget i møder i forbindelse med IEPG, NPG, DPC og EURO-gruppen.

2. Forsvarets økonomiske forhold

2.1. Budgettet for 1987

Det budgetmæssige grundlag er fastlagt i forligsaftalen for perioden 1985-87. Forsvarsbudgettet er i princippet fastsat uændret i forhold til bevillingen i finansloven for 1984, d.v.s. 11.442 mio.kr. (priseniveau januar 1983). Herudover tilføres hjemmeværnet i hvert af årene 30 mio.kr., Forsvarskommandoen 20 mio.kr. til beholdninger, herunder mundering, og det civile anlægsbudget 30 mio.kr. til anskaffelse af nye redningsbåde (i 1985 dog kun 15 mio.kr.).

Endvidere er budgettet forøget med 150 mio.kr. til påbegyndelse af erstatningsbyggeri for de 4 eksisterende inspektionsskibe af HVIDBJØRNEN-klassen.

Med virkning fra og med finansloven for 1987 skal finanslovbudgetteringen foretages i forslagsårets priser og lønninger.

Forsvarsbudgettet forventes i finansloven for 1987 at udgøre 12.937,3 mio.kr.

Beløbene er fra og med 1985 – som for det øvrige statsbudget – opført eksklusive ikke-fradragsberettiget købs-MOMS. MOMS-beløbet refunderes i forbindelse med udarbejdelse af forslag til tillægsbevillingslov.

Der ydes som hidtil kompensation for forsvarrets deltagelse i forureningsbekæmpelse og lignende ikke-militære opgaver samt for fredsbevarende operationer under FN.

2.2. Forsvarsbudgettets sammensætning

Forsvarsbudgettets hovedposter kan opdeles på følgende måde for årene 1984-87.

Tabel 1: Hovedposterne i absolutte tal

Prisniveau	1984 gennem- snit 84	1985 gennem- snit 85	1986 jan 85	1987 gennem- snit 87
	mio.kr.			
Militærafnsnit:				
Centralstyrelsen m.v.	313,4	329,8	335,1	345,9
Forsvarskommandoen og værnene m.v.	8.808,7	9.029,7	8.208,8	8.822,9
Hjemmeværnet	406,0	429,7	405,4	429,2
Danske militære FN-styrker	26,9	25,8	25,6	27,0
Driftsbudget i alt	9.555,0	9.815,0	8.974,9	9.625,0
 Udlån	1,2	—	0,1	0,1
Materielinvesteringer til værnene og hjemmeværnet .	1.980,9	1.654,7	1.801,3	1.958,1
Nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder	115,8	242,1	188,4	181,7
Erhvervelse og salg af ejen- domme samt kapitalposter i ø.	-2,8	-51,8	—	—
Dansk bidrag til internatio- nalt finansierede NATO- anlægsarbejder	234,0	242,7	300,0	285,0
Internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	232,3	230,6	230,0	300,0
Internationalt bidrag til NATO-anlægsarbejder	-232,3	-230,6	-230,0	-300,0
Anlægsbudget i alt	2.329,1	2.087,7	2.289,8	2.424,9
 Civilafnsnit:				
Driftsbudget	569,4	605,0	581,3	618,4
Anlægsbudget	54,9	67,6	125,9	269,8
 Statsvirksomhed:				
Statens Konfektion	-0,1	3,4	-0,9	-0,8
 §22. Forsvarsministeriet*				
i alt	12.508,3	12.578,7	11.971,0	12.937,3

* For årene 1984 og 1985 er tallene opgjort i løbende priser (inklusive MOMS). Tallet for 1986 er opgjort i prisniveau januar 1985 (eksklusive MOMS). Tallet for 1987 er opgjort i løbende priser (eksklusive MOMS).

Forsvarsbudgettets hovedposter udgør i årene 1984-87 følgende andele af de samlede forsvarsudgifter:

Tabel 2: Hovedposterne i relative tal (procenter)

	1984	1985	1986	1987
	%			
Militærafsnit:				
Centralstyrelsen m.v.	2,5	2,6	2,8	2,7
Forsvarskommandoen og værnene m.v.	70,4	71,8	68,6	68,2
Hjemmeværnet	3,3	3,4	3,4	3,3
Danske militære FN-styrker	0,2	0,2	0,2	0,2
Driftsbudget i alt	76,4	78,0	75,0	74,4
Udlån	0	0	0	0
Materielinvesteringer til værnene og hjemmeværnet .	15,8	13,2	15,0	15,1
Nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder	0,9	1,9	1,6	1,4
Erhvervelse og salg af ejendomme samt kapitalposter i øvrigt	0	-0,4	0	0
Dansk bidrag til internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	1,9	1,9	2,5	2,2
Internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	1,9	1,8	1,9	2,3
Internationalt bidrag til NATO-anlægsarbejder	-1,9	-1,8	-1,9	-2,3
Anlægsbudget i alt	18,6	16,6	19,1	18,7
Civilafsnit:				
Driftsbudget	4,6	4,8	4,9	4,8
Anlægsbudget	0,4	0,6	1,0	2,1
Statsvirksomhed:				
Statens Konfektion	0	0	0	0
§22. Forsvarsministeriet				
i alt	100,0	100,0	100,0	100,0

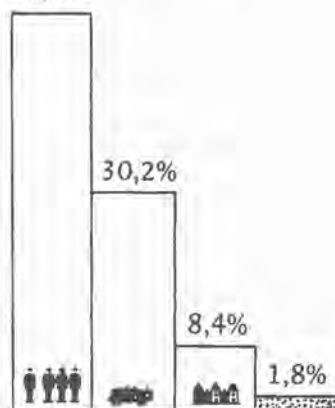
2.3. Forsvarskommandoens budget

Forsvarskommandoens budget udgør ca. 90% af det samlede forsvarsbudget.

Tabel 3 viser, hvorledes beløbet fordeles sig på hovedudgiftsområder i 1987.

Tabel 3: Sammensætningen af Forsvarskommandoens budget for 1987

	mio.kr.	i pct.	(prisniveau gennemsnit 1987)
Personeludgifter	7.212	59,6	
Materieludgifter:			
driftsudgifter	1.696	30,2	59,6%
anlægsudgifter	1.958		
Bygninger og arealer:			
driftsudgifter	558	8,4	8,4%
anlægsudgifter	182		
anlægstilskud	285	1,8	1,8%
Øvrige driftsudgifter . .	218		
Udgifter, brutto	12.109	100,0	
Indtægter	857		
Udgifter, netto	11.252		

2.4. NATO-landenes forsvarsudgifter

Tabel 4 viser forsvarsudgifternes andel af bruttonationalproduktet opgjort i US dollars pr. indbygger for NATO-medlemslandene (ekskl. Island og Spanien). Forsvarsudgifterne er i denne forbindelse opgjort efter en af NATO-

myndighederne udarbejdet definition, som for Danmarks vedkommende adskiller sig fra det af Folketinget vedtagne forsvarsbudget ved bl.a. at indeholde visse pensionsudgifter, medens visse driftsudgifter under civilafsnittet ikke medtages.

Tabel 4: 14 af NATO-landenes forsvarsudgifter i procent af bruttonationalproduktet og i US dollars pr. indbygger)*

	1983	1984	1985	1986
			(skøn)	
Belgien	3,3 403	3,2 398	3,0 391	3,2
Canada	2,2 232	2,3 247	2,2 250	2,3
Danmark	2,5 320	2,3 316	2,2 319	2,1
Frankrig	4,2 517	4,1 514	4,1 511	4,0
Forbunds- republ.				
Tyskland	3,4 449	3,3 449	3,2 452	3,1
Græken- land	6,3 258	7,2 301	7,1 302	6,6
Italien	2,7 177	2,7 182	2,7 187	2,7
Luxem- bourg	1,2 161	1,1 162	1,1 160	1,1
Holland	3,2 392	3,2 403	3,1 402	3,1
Norge	3,1 449	2,8 427	3,3 491	3,1
Portugal	3,4 85	3,3 81	3,1 79	3,2
Tyrkiet	4,8 57	4,4 55	4,5 58	4,7
Storbri- tannien	5,3 514	5,5 533	5,3 531	5,2
USA	6,5 839	6,4 894	6,7 908	6,7

*) Udgifterne pr. indbygger er af hensyn til sammenligneligheden beregnet efter fælles NATO-kriterier. Der er anvendt 1980-priser og -kurser.

3. Moderniseringsreformen

3.1. Moderniseringsprogrammet

Regeringens moderniseringsprogram har bl.a. som mål at decentralisere økonomiansvar og opgaveløsning for at sikre større engagement og ansvarsbevidsthed i de udførende led. Sammen med leder- og personaleudvikling skulle det give en bedre publikumsbetjening.

Der er for det videre moderniseringsarbejde i ministerier og styrelser opstillet en række temaer, som umiddelbart vil kunne danne grundlag for nye initiativer. Disse temaer er:

- Opstilling af ny styringsmodel for ministerområderne,
- iværksættelse af nyt statsligt økonomistyringssystem,
- løn- og personalepolitiske fornyelser,
- ny teknologi i den statslige administration og
- produktionsmålinger i den offentlige budgetlægning.

Trods afviklingen af de våbenhjælp-programmer, som muliggjorde genopbygningen af det danske forsvar efter 2. Verdenskrig og efter Danmarks indtræden i NATO, har de økonomiske rammer for Forsvarsministeriets område været stort set uændrede siden 1960 – som aftalt i skiftende forsvarsforlig. Dette forhold har nødvendiggjort gennemgribende omstruktureringer og løbende rationaliseringer i forsvaret med henblik på fortsat at

kunne løse opgaverne under de ændrede forudsætninger. Et middel hertil er en intensiv udnyttelse af ny teknologi, der i stigende grad sigter mod edb-projekter til at understøtte opgaveløsningen på alle niveauer i forsvaret.

3.11. Edb-anvendelse i forsvaret

Forsvaret har i en lang årrække brugt edb som en integreret del af styringen og forvaltningen. Der anvendes i dag ca. 100 større og mindre administrative edb-systemer. Edb-anvendelsen bidrager til at effektivisere udførelsen af forvaltningsopgaverne inden for de enkelte systemers områder og giver ledelsen forbedrede styringsværktøjer.

De første administrative edb-systemer blev taget i brug i 70'erne. Systemerne bygger på den edb-teknologi, der til enhver tid har været til rådighed i udviklingsperioden. Indtil begyndelsen af 80'erne blev forsvarets administrative edb-systemer derfor hovedsagelig udviklet som centrale systemer, som brugerne via terminaler har adgang til. Systemerne anvender central databehandling, som i 1975 blev tilvejebragt ved etableringen af Forsvarets Administrative Dataanlæg (FADA).

I de senere år har udviklingen på edb-området gjort det muligt at anvende mindre, lokale anlæg. Denne teknologiske udvikling bidrager således til at opfylde moderniseringsprogrammets mål om decentralisering og delegering.

Et nyt edb-regnskabssystem er under udvikling: Forsvarsministeriets Økonomi- og Regnskabssystem. Når det er fuldt udviklet, vil det være muligt nøjagtigt at opgøre driftsomkostningerne for de enkelte enheder som for eksempel en torpedobåd. Her Willemoes-klassen. Foto: Søværnet

3.12. Nuværende og nye edb-systemer

De administrative edb-systemer dækker et bredt spektrum af forsvarrets forvaltningsopgaver. Hovedområderne er økonomi- og materielforvaltning samt personeladministration og kontorautomation. Endelig anvendes edb i stigende omfang på undervisningsområdet.

I 1983 begyndte udviklingen af et nyt system Forsvarsministeriets Økonomi- og Regnskabssystem (FØRST). Det dækker hele ministeriets område og skal fra 1987 afløse det nuværende edb-regnskabssystem, der blev taget i brug omkring 1970, og som ikke længere opfylder kravene til moderne økonomistyring. Udover regnskab og bevillingskontrol indeholder FØRST en

økonomidel, der skal anvendes til økonomisk styring af forsvarrets ressourceanvendelse.

FØRST gennemføres over en 5-årig periode, og i løbet af denne periode etableres databehandling på både de centrale og lokale niveauer. FØRST opbygges i sammenhæng med en række andre administrative edb-systemer, der indeholder informationer om forsvarrets ressourceanvendelse. Specielt kan nævnes lønsystemerne, de personeladministrative systemer og Materielkommandoernes Driftsøkonomisystem (MAKDØS). Dette system er under opbygning ved alle 3 materielkommandoer, hvor det vil skabe forbedrede muligheder for styring af omkostningerne i forbindelse med anvendelse og vedligeholdelse af forsvarrets materiel

samt for planlægning af værkstedsdriften. MAKDØS anvendes af materielkommandoernes centralledelser, men vil efterhånden blive stillet til rådighed for de operative kommandoer og for underlagte myndigheder. I søværnet vil det således blive muligt at få nøjagtige opgørelser over materielomkostningerne for de enkelte enheder, materielsystemer, våbensystemer m.v.

Gennem FØRST skabes således en sammenhængende ramme for forsvarrets økonomiske styring af ressourcerens udnyttelse.

3.13. Distribuerede edb-systemer

Distribueringsprincippet bygger på etablering af en systemmæssig sammenhæng mellem den centrale og den decentrale databehandling og fælles udnyttelse af systemernes data.

Nye administrative edb-systemer opbygges efter dette princip. Herved får myndigheder på alle niveauer adgang til databehandling, der geografisk er placeret i deres nærhed. De kan samtidig direkte udnytte data, placeret på andre edb-anlæg, og en række manuelle rapporteringer mellem myndigheder overtages derved af edb-systemerne. På ledelsesniveau bliver der adgang til hurtigt at få relevante og opdaterede styringsinformationer.

FØRST er et af de systemer, der opbygges efter distribueringsprincippet, men udvikling af andre systemer er igang. Således udvikles et lokalt materielregnskab, som de første myndigheder har taget i brug i 1986, ligesom MAKDØS i løbet af de næste år vil indgå i distribueringen.

Af de eksisterende centrale edb-systemer vil forsvarrets forsyningssystem MILLAG være det første, der skal distribueres, og dele af systemet placeres efterhånden på decentrale edb-anlæg hos brugerne.

Gennemførelsen af distribueringen vil ske over en årrække og kræver en

nøje planlægning og prioritering af de hermed forbundne aktiviteter. Distribueringen øger de sikkerhedsmæssige krav til systemerne og til datakommunikationen, og dette behandles i den løbende planlægning. I den forbindelse undersøges mulighederne for etablering af fælles kommunikationsnet for de operative og administrative edb-systemer.

I takt med distribueringen mindskes afhængigheden af den centrale databehandling på FADA, hvilket giver en række beredskabsmæssige forbedringer, og de lokale brugere kan selvstændigt udnytte edb til løsning af lokale administrative opgaver.

3.14. Decentral og lokal edb-anvendelse

Et af resultaterne af den edb-teknologiske udvikling er fremkomsten af små og mellemstore prisbillige datamater. Udviklingen på området forløber meget hurtigt, og den stadige forøgelse af deres behandlingskapacitet øger anvendelsesmulighederne betydeligt. Det store udbud af standardprogrammer giver brugerne mulighed for at vælge programmer, der kan opfylde individuelle krav til edb-behandlingen. Herved undgås kostbar og ofte langvarig udvikling af specialprogrammer, men samtidig stilles større krav til brugernes kendskab til edb-anvendelsen.

Til opgaver, der kræver særlige sikkerhedsmæssige eller beredskabsmæssige hensyn, anvender forsvarret minidatamater, der er opstillet uden forbindelse til andre datamater. Datakapaciteten i minidatamaterne er gennem årene forøget ganske betydeligt, uden at prisen er steget. Minidatamaterne løser nu en lang række opgaver, der tidligere krævede kostbare centrale edb-systemer, og udvikling af mindre administrative systemer baseres i stigende omfang på minidatamater placeret hos brugerne.

I de seneste år har forsvarret anvendt

mikrodatamater til løsning af en række enkeltstående lokale opgaver. Mikrodatamaterne benyttes i dag som personlige computere, der senere kan anvendes i sammenhængende systemer på kontorområdet. De anvendes som et led i gennemførelsen af automation af en række administrative kontorfunktioner.

Forsvaret har standardiseret på udvalgte typer af mini- og mikrodatamater. Dette giver økonomiske fordele ved anskaffelse og vedligeholdelse af systemerne, og bedre hjælp til brugerne udnyttelse af udstyret og programmerne gennem fælles uddannelses- og brugerservicefunktioner. Standardiseringen betyder, at myndighederne automatisk kan udveksle data, og at personel ved flytning til en anden myndighed ikke skal lære at betjene andre udstyrstyper.

3.15. Edb-anvendelse i Forsvarsministeriets departement

I foråret 1986 fuldførtes en forundersøgelse vedrørende den fremtidige edb-anvendelse i Forsvarsministeriets departement. Forundersøgelsen blev gennemført med bistand fra et privat konsulentfirma.

Det er derefter besluttet, at der skal indføres edb-journalisering i Forsvarsministeriet. Projektet forventes gennemført i 1987.

Der er endvidere i departementet nedsat projektgrupper vedrørende edb-uddannelse af personalet, den fremtidige anvendelse af elektronisk tekstbehandling og udvidet anvendelse af personlige computere.

Endelig er der truffet beslutning om en forundersøgelse vedrørende indførelse af et elektronisk arkiv. Denne forundersøgelse vil blive foretaget af I/S Datacentralen af 1959. Forundersøgelsen er endvidere et led i et EF-projekt med deltagelse af firmaer i Italien, Frankrig og Forbundsrepublikken. EF-projektets formål er at udvikle avance-

rede og integrerede kontorautomationssystemer til den offentlige administration.

3.2. Decentralisering

Forsvarskommandoen har over for de underlagte enheder iværksat en trinvis delegering på det økonomiske område under anvendelse af målstyring som det overordnede styringsprincip. Formålet med decentraliseringen er at skabe bedst mulig sammenhæng mellem ansvar for gennemførelse af tildelte opgaver og fastlagte økonomiske rammer for den enkelte enhed, hvorved forsvarrets ressourcer kan udnyttes bedre.

Decentralisering indebærer, at lokale forhold kommer til at spille en større rolle i de afgørelser, der træffes. Det medfører også, at lokale forhold og skøn vil kunne medføre en vis grad af divergerende afgørelser på i øvrigt ensartede sager.

Forsvarets materieldrift er delegeret til materielkommandoerne. Drift af kaserner og anlæg er delegeret til de lokale myndigheder og herudover er visse dele af forsvarets øvrige driftsudgifter decentraliseret til de operative kommandoer i hæren. Decentraliseringen omfatter de personelorienterede ydelser, rådighedsbeløb til transport, forplejning og undervisningsmateriel. Flere områder bliver medtaget i 1987. En tilsvarende decentralisering planlægges for Søværnets operative Kommando og forventes iværksat i 1987.

I planerne indgår også decentralisering fra de operative kommandoer til det lokale niveau, f.eks. regiment, eskadrer og flyvestationer. Der gennemføres i øjeblikket forsøg med totalbudgettering ved 7 myndigheder på lokalt niveau i hæren, søværnet og flyvevåbnet. På baggrund af de indhøstede erfaringer er det hensigten fra 1987 at inddrage de lokale myndigheder i hæren i delegeringen til hærens

operative kommandoer. Forsøget vil blive videreført med søværnets og flyvevåbnets myndigheder.

3.3. Leder- og personaleudvikling

Som led i moderniseringsprogrammet gennemføres for tiden en omlægning af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur, se pkt. 7.1.

Omlægningen medfører, at uddannelserne i forsvaret ikke længere er baseret på langvarige grunduddannelser, der har en risiko for at forældes på grund af bl.a. den teknologiske udvikling, men derimod på en kortere grunduddannelse, der forudsættes fulgt op af efter- og videreuddannelser, som kan holde personellet ajour med udviklingen i relation til de stillinger, den enkelte skal bestride.

Til lederuddannelsen er knyttet et lederudvælgelses- og udviklingssystem, der hidtil alene har været anvendt på det militære personel. Et tilsvarende system er nu under udvikling også for forsvarets civile personel. Systemet forventes at være færdigudviklet med udgangen af 1986 med henblik på anvendelse fra januar 1987.

3.4. Måling af forsvarets effektivitet

Der er for mange offentlige virksomheder store vanskeligheder forbundet med at måle produktiviteten. Det gælder navnlig for den del af det offentliges virksomhed, der omfatter vanskeligt kvantificerbare serviceydelser. For forsvaret gælder det særlige problem, at forsvaret principielt uddanner til og

investerer i en krigsstruktur, medens der i fredstid kun anvendes, bemannes og udrustes det materiel, der er behov for i fredsstrukturen af beredskabs- og uddannelsesmæssige grunde og til løsning af de opgaver, som foreligger allerede i fredstid.

Forsvarets produktivitet kan ikke beregnes blot ved at dividere driftsudgifterne for det enkelte værn med personeltallene for fredsstyrken.

Det "produkt", forsvaret frembringer, er ikke bare beskæftigelse af et antal personer i fredsstyrken — det er flyvetimer, sejltimer, øvelsesdage, mønstringsdage, uddannelser, beredskab, reparationer af materiel o.m.a. På grund af denne mangfoldighed af vidt forskellige opgaver er det naturligvis vanskeligt at opstille en enkel formel eller at give enkelte nøgletal, der på en rimelig og anvendelig måde kan give en sammenfattende vurdering af forsvarrets effektivitet.

Det er imidlertid væsentligt for det videre arbejde med andre dele af regeringens moderniseringsprogram og for den økonomiske planlægning vedrørende forsvaret, at der udvikles et system, der kan give et samlet indtryk af forsvarets effektivitet i relation til evnen til at kunne levere kampeffekt. Forsvarskommandoen arbejder derfor med udviklingen af et sådant system. Der eksisterer næppe på nuværende tidspunkt i noget andet land et virkelig brugbart system til måling af kampeffekt, og det igangværende arbejde i Forsvarskommandoen er således et pionerarbejde.

4. Forsvarets indretning

4.1. Forsvarets organisation

Det lovmæssige grundlag for forsvarets ordning er lov om forsvarets organisation m.v. fra maj 1982. Loven er en rammelov, hvorefter størrelsen, sammensætningen og organisationen af hæren, søværnet og flyvevåbnet samt organer til støtte for forsvaret fastsættes af Forsvarsministeren.

De mere detaljerede politiske retningslinjer for forsvarets ordning er indeholdt i aftale af 29. juni 1984 om forsvarets ordning i perioden 1985-87 (se Tillæg 2 i *Årlig Redegørelse 1984*), i tillægget til denne af 27. august 1985, (se Tillæg 2 i *Årlig Redegørelse 1985*), og i et notat af 14. maj 1986 om sammensætningen af hærens fredsstyrke (*Tillæg 2 til denne redegørelse*). Aftalerne om forsvarets ordning er indgået mellem Socialdemokratiet, Det konservative Folkeparti, Venstre, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti. Værnenes hovedbestanddele og styrketal er nærmere fastlagt i aftalerne.

4.2. Opfølgning af forsvarsforliget

Der er mellem forsvarsforligspartierne oprettet en kontaktgruppe, 11-mandsgruppen, hvis opgave er løbende at følge forsvarsordningens praktiske gennemførelse og at drøfte spørgsmål vedrørende eventuelle justeringer inden for forligsrammerne. 11-mandsgruppen er sammensat af 3 repræsentanter

for Socialdemokratiet og 2 repræsentanter for hver af de øvrige forsvarsforligspartier*).

11-mandsgruppen har i det forløbne år bl.a. drøftet sammensætningen af hærens krigs- og fredsstyrke, opstillingen af IHAWK-eskadriller på Fyn, forsvarets officersskoler, personelsituation, garnisoneringen i det jysk-fynske område, de værnepligtiges anvendelse i forsvaret og de fremtidige uddannelses- og anvendelsesområder for kvinder i forsvaret. Herudover har en række materielprojekter, bl.a. nye fiskeriinspektionsskibe og anskaffelsen af nærluftforsvar til hæren været drøftet i gruppen.

Gruppens arbejde har i 1985-86 i høj grad været koncentreret om en opfølgning af de uafklarede spørgsmål i forligsaftalen fra 1984.

Generelt set har forsvarets situation

*) 11-mandsgruppens sammensætning er pr. 15. december 1986:

Fbv. minister Poul Søgaard, MF, (S),
fbv. minister Karl Hjortnæs, MF, (S),
folketingsmedlem Knud Damgaard, (S),
fbv. minister Ib Stetter, MF, (KF),
folketingsmedlem Hagen Hagensen, (KF),
fbv. minister Ivar Hansen, MF, (V),
folketingsmedlem Peder Sønderby, (V),
fbv. minister Niels Bollmann, MF, (CD),
fbv. minister Arne Melchior, MF, (CD),
folketingsmedlem Jens Steffensen, (Kr.F),
og
folketingsmedlem Inger Stilling Pedersen, (Kr.F).

i 1986 været præget af de strukturændringer og rationaliseringsbestræbelser, som er en følge af aftalen. Det har vist sig vanskeligt at få gennemført ændringer i den takt, der var forudset, og det har derfor været nødvendigt at gennemføre begrænsninger gennem aktivitetsreduktioner og udskydelser m.v., ligesom den sene afklaring — ikke mindst af hærens forhold — har medført usikkerhed hos personellet i hæren.

4.3. Udviklingen i hæren

Ved forligspartiernes tillægsaftale fra august 1985 til forsvarsforliget blev det aftalt, at antallet af stampersonel i hæren ved udgangen af 1987 skal være 7.200 mand, hvoraf 4.900 skal være menige med over 6 måneders tjenestetid, så de kan indgå i beredskabet. Antallet af værnepligtige skal være 6.800 (regnet i mandår); heri kan indgå indtil ca. 700 konstabelelever med under 6 måneders tjeneste.

Målsætningstallet for antallet af værnepligtige blev endvidere fastsat til 7.200 i 1988 og 8.700 i 1989 (regnet i mandår). Sammen med en forøgelse af antallet af mønstringsdage i forbindelse med genindkaldelser vil dette bevirke en tiltrængt forbedring af mobiliseringsstyrkens kvalitet.

På denne baggrund udarbejdede Forsvarskommandoen en plan for udviklingen af hærens fredsstyrke.

Denne blev genstand for gentagne drøftelser i 11-mandsgruppen, og først den 14. maj 1986 blev der enighed om sammensætningen af hærens fredsstyrke.

Forsvarskommandoen blev derefter anmodet om at iværksætte hærens fredsstruktur.

4.3.1. Planen for hærens fredsstyrke

Planen for hærens fredsstyrke — kaldet Hærens Fredsstyrke 1986 (HFS-86) — indebærer, at hæren som hidtil skal bestå af fem brigader med 3 i Jyl-

land og 2 på Sjælland. Disse skal hver bestå af en stab med et stabskompani, to kampbataljoner og en artilleriafdeling. Hertil kommer en række specialenheder, som på skift indgår i brigaderne til uddannelse.

Uden for brigaderne opstilles som hidtil opklarings- og telegrafbataljoner samt forskellige støtteenheder. Jyske Kampgruppe og de fire sjællandske kampgrupper bemannes med reducerede stabe og såkaldt nøglepersonel. Kampgruppen på Bornholm opstilles med to pansrede underafdelinger og et artilleribatteri.

Hærens styrker skal sammensættes med henblik på, at brigaderne og lokalforsvaret hurtigt kan opbygges til krigsstyrke, og at der opretholdes en indsatsberedt styrke, hvori det påregnes, at personel med 6 måneders tjeneste i begrænset omfang (hvad angår opgaven) kan indgå, og som i øvrigt udgøres af personel med over 12 måneders tjeneste.

Det forudsættes fortsat, at der kan tilvejebringes tilstrækkelig tid til indkaldelse af mobiliseringsstyrken forud for et omfattende angreb på landet, idet dog krisestyringen også for hærens vedkommende kræver et indsatsberedskab.

Der blev også aftalt en række detaljer om personelsammensætningen.

Der indføres 2- og 3-års kontrakter for en betydelig del af stampersonellet.

Uddannelsen af enhederne skal tilrettelægges således, at de efter 6 måneder kan indgå i beredskabet, og der skal til stadighed indgå mindst 60 underafdelinger i indsatsberedskabet.

De værnepligtige i kamptropperne bemander de fleste infanterikompanier. I kampstøtteenhederne bemannes ca. halvdelen af artilleribatterierne og næsten alle ingeniørkompanierne med værnepligtige. I værnepligtsenheder påregnes at indgå enkelte kontraktansatte i nøglefunktioner.

Stampersonellet med tidsbestemte

Det indgår i planen for hærens fredsstyrke, at der på Bornholm skal opstilles to pansrede underafdelinger. En kampvogn M 41 er her på vej gennem Åkirkeby som led i en vinterøvelse. Foto: Bornholms Værn

kontrakter skal indkaldes og uddannes samlet som en enhed. Efter hjemsendelsen indgår enhederne i mobiliseringsstyrken.

Stampersonel med ikke tidsbestemte kontrakter forudses anvendt blandt andet i telegrafenheder, i stabe og på skoler.

4.32. Overgang til den nye fredsstruktur

Indførelsen af den nye fredsstruktur vil strække sig over en årrække. Forsvarskommandoen har i sin plan for ændringernes gennemførelse beskrevet det første skridt i overgangen fra den nuværende struktur med en stående styrke, bestående af reducerede stampersonelenheder til de krigsstærke enheder i HFS-86. Det gennemføres ved at sammenlægge enheder inden for regimenterne. Dette vil styrke mulighederne for at bedre uddannelsen.

I takt med den naturlige afgang af stampersonel oprettes de nye enheder

med tidsbestemte kontrakter, ligesom der ansættes stampersonel til at udfylde de huller, som måtte opstå i andre enheder.

Iværksættelsen af de mange ændringer indebærer forhandlinger med de faglige organisationer om de nye kontraktformer. Disse forhandlinger er indledt.

Forsvarskommandoen blev ligeledes i maj bemyndiget til at iværksætte planerne for hærens krigsstyrke. Der skal foretages visse organisatoriske ændringer bl.a. som følge af den tidligere beslutning om reduktion af krigsstyrken til 72.000 mand og prioritering af felthæren i forhold til lokalforsvaret. Der skal ligeledes ske en mindre justering i fordelingen af artilleriet mellem landsdelene.

4.33. Garnisoneringen i Jylland og på Fyn

Efter drøftelse mellem forsvarsforligspartierne blev der i 1984 under For-

Gennemsnitsalderen for hærens mobiliseringsstyrke er for høj. Den søges nedsat ved indkaldelse af flere værnepligtige samt ved anvendelse af tidsbestemte kontrakter for stampersonel.

Overkonstabel fra Bornholm udrustet til vintrøvelse. Foto: Bornholms Værn

svarsministeriet nedsat en arbejdsgruppe til at se nærmere på garnisonerne i det jysk-fynske område. Baggrunden herfor var et forslag fra Forsvarskommandoen, der alene berørte garnisonerne i Århus, Randers, Fredericia og Haderslev, og som mødte megen kritik, bl.a. fra personelorganisationerne.

Forsvarsforligspartierne var enige om, at brugen af forsvarets kaserner i det jysk-fynske område kunne rationaliseres, men fandt, at de flytninger, der var forudset i Forsvarskommandoens forslag, ikke gav tilstrækkelige besparelser i forhold til de ulemper, som personellet ville blive påført. Man be-

sluttede derfor at nedsætte arbejdsgruppen, der fik til opgave at udarbejde et samlet forslag til den for forsvaret mest rationelle anvendelse af forsvarets kaserner i Jylland og på Fyn, herunder stille forslag om nedlæggelse af kaserner, der ikke længere var behov for.

Hærens militære fredsstyrke er reduceret fra ca. 32.000 mand i 1965 til ca. 17.000 mand i dag. Hverken garnisoneringen eller regimentsstrukturen i det jysk-fynske område afspejler endnu denne reduktion.

Der er således i dag flere kaserner og regimenter i det jysk-fynske område, end der er behov for.

Først med den enighed om sammenlægningen af hærens fredsstyrke, og hærens fremtidige struktur, der blev opnået i maj 1986, blev der skabt grundlag for, at arbejdsgruppen kunne færdiggøre sit arbejde.

Arbejdsgruppen har afgivet sin redegørelse til Forsvarsministeriet november 1986. Det foreslås heri, at et antal af hærens enheder, skoler og stabe flyttes, hvorved et antal kaserner kan frigøres og anvendes til andet formål eller afhændes. Det drejer sig om kasernerne i Viborg, Århus, Odense, Sønderborg samt Tønder med tilhørende øvelsespladser. For en række byer som for eksempel Haderslev, Holstebro, Skive og Varde vil planen betyde en langt større udnyttelse af de militære garnisoner. Arbejdsgruppen har i sine forslag lagt afgørende vægt på hensynet til personellet, men har samtidig søgt at tilgodese uddannelses-, drifts- og investeringsmæssige hensyn samt operative og almene forhold.

Arbejdsgruppen foreslår, at hærens enheder i det jysk-fynske område garnisoneres således, at der inden for et givet geografisk område med en radius på ca. 50 kilometer, et såkaldt storgarnisonsområde, placeres både stabe, skoler og regimenter. Skolen og et af regimenterne i de enkelte områder bør

være af samme tjenestegren. Det bliver herved muligt for personellet at få en mere hensigtsmæssig tjenesteomgang end i dag uden at skulle skifte bopæl. Arbejdsgruppen har fundet, at der kan etableres 4 sådanne storgarnisonsområder i det jysk-fynske område. Nemlig i Nordjylland, Midtjylland, Vestjylland og i det sydlige Jylland samt Fyn. Det er forudsat, at antallet af regimenter i det jysk-fynske område reduceres.

Med udgangspunkt i storgarnisons-tanken, hærens organisation og de nuværende kasernes brug og tilstand har arbejdsgruppen opstillet 3 modeller for garnisonering. Modellerne varierer kun i det sydjysk-fynske område.

På baggrund heraf foreslår arbejdsgruppen, at følgende faseinddelte plan for garnisonering gennemføres:

Fase 1, der vedrører 1.-3. år efter beslutning, omfatter følgende garniseringsændringer m.v.:

- Sønderjyske Artilleriregiment flyttes fra Varde til Skive og sammenlægges med Nørrejyske Artilleriregiment,
- Slesvigske Fodregiment, Fynske Livregiment og Kongens jyske Fodregiment sammenlægges i Fredericia,
- Jyske Telegrafregiments stab flyttes fra Århus til Haderslev, og
- stab og stabskompagni Militærregion III flyttes fra Haderslev til Fredericia.

Fase 2, der vedrører 2.-4. år efter beslutning, omfatter følgende garniseringsændringer m.v.:

- Hærens Artilleriskole flyttes fra Varde til Skive,
- Sergentskolen flyttes fra Sønderborg til Fredericia,
- Prinsens Livregiment flyttes fra Viborg til Varde,
- opklaringsbataljonen ved Jyske Dragonregiment flyttes fra Holstebro til Varde,
- 2. Telegrafbataljon flyttes fra Tønder til Haderslev,

- 6. Telegrafbataljon flyttes fra Randers til Haderslev, og
- stab og stabskompagni Militærregion II flyttes fra Viborg til Randers.

Fase 3, der forløber parallelt med og i umiddelbar forlængelse af fase 2, omfatter følgende garniseringsændringer m.v.:

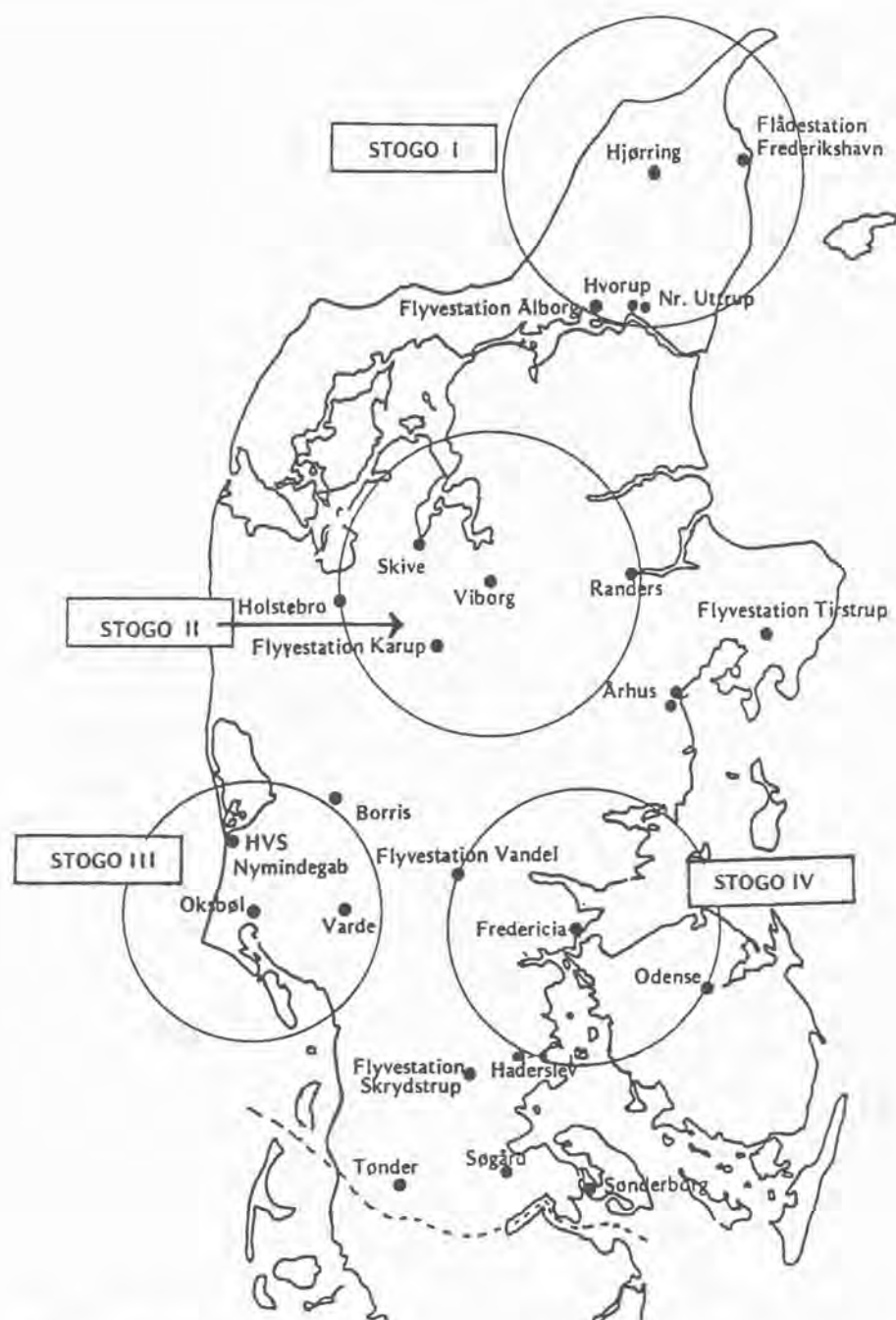
- Stab Vestre Landsdelskommando flyttes fra Århus til Viborg, og
- diverse myndigheder, herunder bl.a. Vestre Byggeadministration samles på Viborg Kaserne.

Den nye plan vil kunne være gennemført i løbet af ca. 5 år.

Den nye plan betyder, at op til ca. 1100 militære må forflyttes over en 5-års periode. Det er dog arbejdsgruppens vurdering, at antallet af forflyttelser kan reduceres betydeligt, såfremt der sker en fleksibel gennemførelse af planen, og såfremt den gennemføres under fornøden hensyntagen til personellet, bl.a. ved anvendelse af omskoling, tilbud om forflyttelse og ved regulering af tilgang og afgang.

Ca. 200 stillinger, heraf godt halvdelen militære, vil kunne spares ved planen. Det militære personel forudses anvendt ved de uddannende enheder, og de udsparede civile stillinger skal i et vist omfang anvendes i forbindelse med en udvidelse af mønstringer. For civilt personel, der ikke ønsker at flytte, vil det være nødvendigt at gennemføre personeltilpasningerne ved omskoling, ved regulering af nyrekruttering/-afgang eller ved afskedigelser, herunder evt. førtidspensioneringer.

Det skønnes, at bygningsmæssige ændringer m.m. i forbindelse med den nye plan vil koste ca. 115 mio.kr. Her til kommer udgifter til forflyttelse af personel på i alt ca. 40 mio.kr. Disse engangsudgifter opvejes dog delvis af, at der spares investeringer i henhold til gældende planlægning på ca. 40 mio.kr., og at det skønnes, at salg af

Forsvaret har for mange kaserner i det jysk-fynske område. En arbejdsgruppe har givet forslag til en mere rationel anvendelse. Det foreslås bl.a. at oprette storgarnisonsområder (STOGO)

overflødige kaserner m.v. kan indbringe ca. 90 mio.kr.

Den årlige driftsbesparelse skønnes at blive ca. 27 mio.kr., når alle de foreslåede garnisoneringsændringer er gennemført.

Planen indebærer endvidere, at flytrefrekvensen for personellet på lidt længere sigt vil blive reduceret betydeligt, og at forsvarets kampafgørende enheder vil blive styrket.

Arbejdsgruppen har i sit arbejde været opmærksom på, at større garnisoneringsændringer ikke kan gennemføres uden at det, specielt i omlægningsfasen, indebærer følgevirkninger for de lokale samfund. Omlægningen forudses at ske over en årrække og vil blive gennemført med videst mulig hensyntagen til personellet.

Arbejdsgruppen har imidlertid fundet, at de ulemper, der vil opstå i omlægningsfasen, vil blive opvejet af de fordele, der nås på længere sigt, også for personellet.

Arbejdsgruppens redegørelse drøftes for øjeblikket mellem forsvarsforligspartierne.

4.4. Udviklingen i søværnet

En af søværnets betydeligste opgaver i fredstid er at deltage i overvågningen af de danske farvande. Overvågningen foregår døgnet rundt ved hjælp af radarstationer, marinedistrikter, skibe, helikoptere m.v. Sker der krænkelser af dansk søterritorium, kan skibe på kort varsel sendes af sted for at hævde suveræniteten. Herudover er søværnet rede til at deltage i eftersøgnings- og redningstjeneste og andre mere civilprægede opgaver. Der opretholdes et højt beredskab med henblik på kontinuerlig gennemførelse af farvandsovervågning og suverænitetshævdelse. Uddannelsesvirksomheden tilrettelægges i nøje sammenhæng med løsningen af fredstidsopgaverne.

Søværnets primære krigsopgaver er at fastholde søherredømmet i de dan-

ske farvande og at bekæmpe fjendtlige invasionsstyrker.

En arbejdsgruppe under Forsvarskommandoen, kaldet AGSTØT, har afgivet en rapport om den langsigtede tilpasning af søværnets støttestruktur, d.v.s. Søværnets Materielkommando, herunder flådestationer og Orlogsværftet, og søværnets skoler. Det foreslås, at flådens skibe baseres ved Flådestation Frederikshavn og Flådestation Korsør, idet Flådestation København reduceres til anløbshavn og kommandantskab for Holmens område. Orlogsværftet foreslås bevaret som skibsreparationsværft, idet størstedelen af funktionerne ved bl.a. elektronik- og våbenmekanikværksteder m.v. flyttes sammen med skibene til Flådestation Frederikshavn og Flådestation Korsør. I forbindelse med omlægningen påregnes antallet af hoved- og specialskoler i søværnet reduceret fra 7 til 4. Forsvarets aktiviteter på Margretheholm kan herefter flyttes eller nedlægges, hvorefter Margretheholm vil blive søgt afhændet.

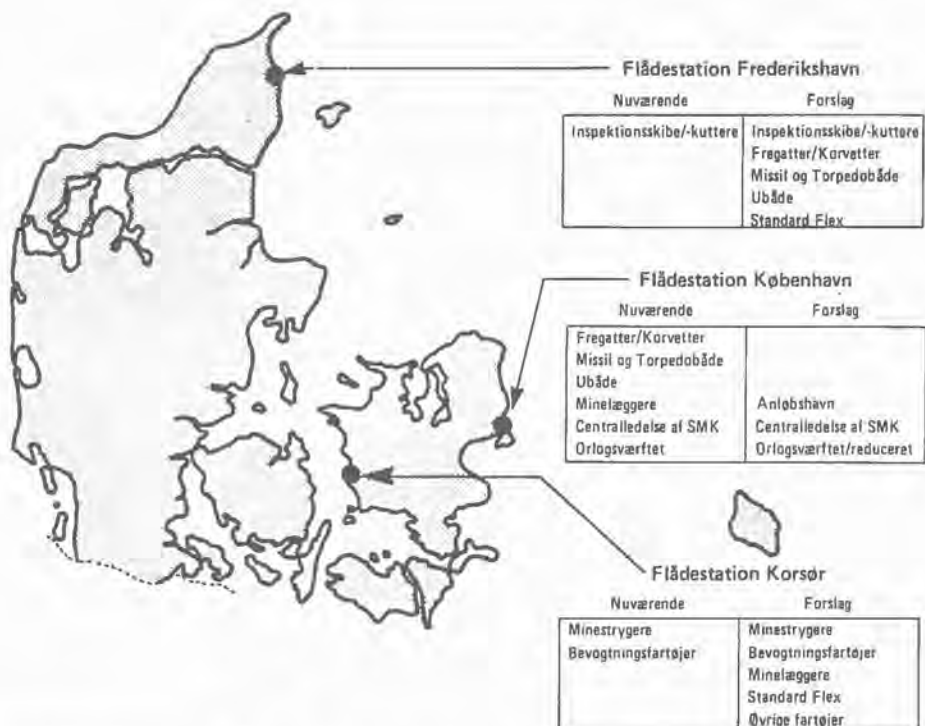
Rapporten behandles for øjeblikket i Forsvarsministeriet og skal drøftes mellem forsvarsforligspartierne. Tilpasningen er således endnu kun på planlægningsstadiet. Formålet er i lyset af den reduktion, der er sket i antallet af fartøjer i flåden i løbet af de sidste årtier, at finde en billigere men fortsat effektiv struktur.

Herudover arbejdes der med en række andre tilpasninger, der — også på kort sigt — skal styrke ledelsen og planlægningen i Søværnets Materielkommandos Centralledelse og på Orlogsværftet med henblik på forøgelse af produktiviteten.

Transportfartøjet SLEIPNER er blevet udfaset og erstattet med et nyt, der ligeledes fik navnet SLEIPNER.

4.4.1. Ny marinedistriktsordning

Søværnets marinedistriktsorganisation blev ændret i juni 1986. Samtidig blev

En arbejdsgruppe under Forsvarskommandoen har stillet forslag til en langsigtet tilpasning af søværnets struktur. Forslaget indebærer en vis udflytning fra Holmen

Søværnets operative Kommandos kommando-, kontrol- og informationssystem (FOD CCIS) indviet. Ændringen var en følge af, at der ved etableringen af FOD CCIS og ved modernisering af kystradaranlæg var skabt grundlag for en reduktion af antallet af marinedistrikter fra fem til tre. De tre marinedistrikter er nu: Kattegats, Sundets og Bornholms Marinedistrikt.

4.42. Flag Officer Denmark – Command, Control and Information System (FOD CCIS)

FOD CCIS er et nationalt anskaffet data-system til brug ved Søværnets operative Kommando og ved marinedistrikterne. Systemet kan indsamle, bearbejde og præsentere den informa-

tion, der er nødvendig for en effektiv farvandsovervågning og for søværnets kontrol og varslings. Systemet, der modtager oplysninger fra kystradarstationerne, kan desuden medvirke til løsning af en række civilprægede opgaver, såsom kontrol med skibstrafik, søredningstjeneste m.m.

4.5. Udviklingen i flyvevåbnet

En af flyvevåbnets væsentligste opgaver i fredstid er overvågningen af dansk og tilstødende luftrum. Dette foregår døgnet rundt ved hjælp af radarstationer, fly m.v. Ved krænkelse af dansk luftrum kan fly på beredskab hurtigt sendes i luften for at afvise de(t) fly, der har foretaget krænkelsen.

Søværnet har taget et nyt torpedotransportfartøj i brug. Det fik navnet SLEIPNER ligesom det fartøj, det afløste. Foto: Søværnet

Flyvevåbnets krigsopgaver er primært at bekæmpe fjendtlige luftstyrker, der angriber landet. Dette kan ske ved hjælp af luftforsvarsfly (primært F-16), IHAWK-luftværnsraketter og luftværnskanoner.

Disse operationer — både i fred og i krig — er kendetegnet ved et meget kort forudgående varsel og deraf følgende kort reaktionstid. Dette kræver et højt indsatsberedskab.

Herudover skal flyvevåbnet yde støtte til hærens og søværnets operationer, herunder deltage i bekæmpelse af fjendtlige invasionsstyrker i snævert samarbejde med søværnet og allierede enheder.

På grund af den uventet store afgang af piloter fra flyvevåbnet må der i nogle år forudses vanskeligheder med at opretholde beredskabet ved de flyvende eskadriller. (Se også pkt. 7.4.).

De sidste F-104 fly blev udfaset med udgangen af april 1986. Flytypen blev anskaffet i 1964.

De oprindeligt bestilte 58 F-16 fly er nu leveret og formeret i 4 eskadriller med 2 på Flyvestation Skrydstrup og 2 på Flyvestation Ålborg. De 12 F-16, der blev bestilt som en følge af indeværende forlig, forventes leveret fra efteråret 1987 til 1989.

F-35 flyene på Flyvestation Karup har i løbet af året afsluttet en omfattende modernisering af navigations- og sigteudstyret.

I april godkendte Planstyrelsen et lokalplanforslag for Højstrup øvelsesplads uden for Odense. Efter byggetilladelse fra kommunen er anlægsarbejderne gået i gang til stillinger til de to IHAWK-eskadriller, der skal placeres ved Odense. Indtil anlægsarbejderne er færdige, i efteråret 1987, er eskadril-

Det sidste fly af typen F-104 Starfighter blev udfaset fra flyvevåbnet med udgangen af april 1986. Flytypen blev anskaffet i 1964. Luftforsvarsopgaverne er nu overtaget af F-16 flyene. Foto: Flyvevåbnet

lerne anbragt på lejede arealer i Lange-
skov Kommune.

Senere vil der blive anbragt en
IHAWK-eskadrille ved Flyvestation
Skrydstrup og Flyvestation Karup.

4.6. Forsvaret i Grønland

4.6.1. Grønlands Kommando

Grønlands Kommando i Grønnedal
har ansvaret for forsvarets enheder på
Grønland. Grønnedal, der blev anlagt
under 2. Verdenskrig af den amerikanske
kystbevogtning, blev overtaget af
søværnet i 1951. Den er senere blevet
væsentligt moderniseret med tekniske
installationer og indkvarteringsbygninger.

Inspektionsskibe

Der er normalt 1-2 fiskeriinspektions-
skibe under kontrol af Grønlands

Kommando. Skibene er normalt på
togt i grønlandske farvande 3 måneder
ad gangen.

Herudover råder Grønlands Kom-
mando over 3 inspektionskuttere, der
udfører inspektionstjeneste i grønland-
ske indenskærs vande. Kutterne er per-
manent stationeret på Grønland og
kommer kun til dansk havn for større
værftseftersyn.

Luftgruppe Vest

Luftgruppen består af et G-III fly, der
er hjemmehørende på Flyvestation
Værløse men udstationeret til Sønder
Strømfjord. Luftgruppen udfører fiske-
riinspektion, idet et fly meget hurtigt
kan kontrollere, hvor fiskefartøjerne
befinder sig, men naturligvis ikke om
fangstreglerne er overholdt. I forbin-
delse med fiskeriinspektion udføres
farvandsovervågning og isrekognosce-

ring. Når det er nødvendigt, udføres eftersøgningsopgaver (humanitære som miljømæssige) og patientevakueringer til hospitaler andre steder på Grønland eller til Danmark.

Slædepatruljen Sirius

For at hævde dansk suverænitet i det vanskeligt tilgængelige Nord- og Nordøstgrønland blev slædepatruljen Sirius oprettet i 1950. Patruljen har hovedkvarter i Daneborg og består normalt af et mindre antal mænd og hunde. I løbet af en vinter køres med slædepatruljer sammenlagt ca. 20.000 km.

I forbindelse med patruljeringen fører slædepatruljen tilsyn med ekspeditioner i Nationalparken i Nordøstgrønland.

Patruljering med hundeslæde må i en overskuelig fremtid anses for at være en både hensigtsmæssig og driftsøkonomisk løsning. Skulle patruljering gennemføres i samme omfang med andre midler, måtte samfundet foretage

en betydelig investering i sådant materiel, hvis forsvarlige drift under de vanskelige forhold i Nordgrønland ville kræve betydelige midler.

Patruljen råder også over nogle mindre fartøjer, der anvendes til fjordpatruljering om sommeren.

4.62. Dansk-amerikanske forsvarsområder

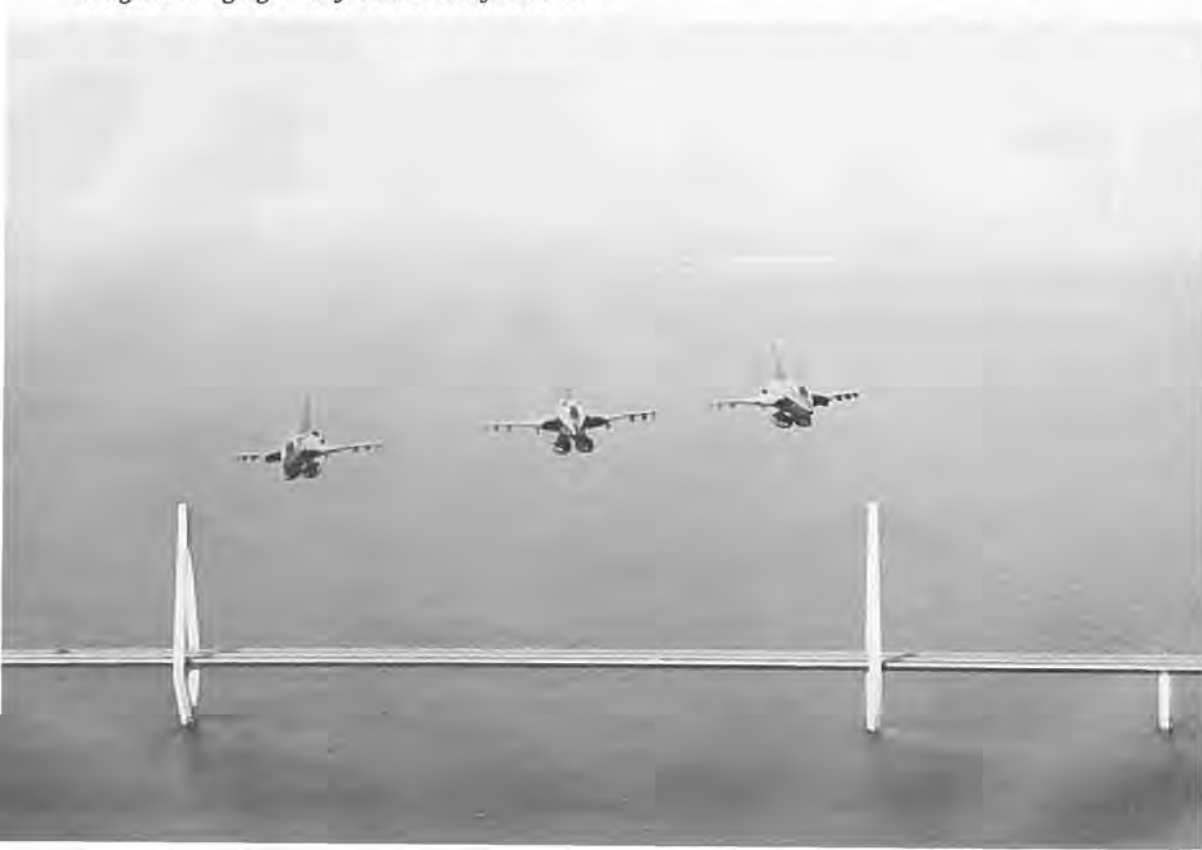
Der findes 2 dansk-amerikanske forsvarsområder i Grønland. Et ved Thule og et ved Søndre Strømfjord.

Forsvarsområderne skal ses i sammenhæng med Grønlands store strategiske betydning.

Som en del af det danske rige er forsvaret af Grønland den danske regerings ansvar. Det grønlandske territoriums store udstrækning og de særlige geografiske forhold gør det umuligt for Danmark alene at opretholde et realistisk forsvar af Grønland.

Dette er forudsætningerne for, at Danmark og USA i 1951 indgik en

DRAKEN-flyene på Flyvestation Karup har i 1986 afsluttet en omfattende modernisering af navigations- og sigteudstyret. Foto: Flyvevåbnet

overenskomst om forsvaret af Grønland. Ifølge overenskomsten kan der oprettes særlige dansk-amerikanske forsvarsområder. Den danske suverænitæt er uindskrænket, men områderne stilles under amerikansk ledelse og kan af USA indrettes til militært brug.

Samarbejdet mellem de danske og amerikanske myndigheder om forsvarsområderne har i de forløbne 35 år været upåklageligt. Gennem danske militære forbindelsesofficerer er der en snæver kontakt med de lokale amerikanske myndigheder på forsvarsområderne.

Thulebasen

Thulebasen blev oprindelig anlagt i 1951. Siden begyndelsen af 60'erne har dens hovedopgave været at støtte de radaranlæg, der indgår i varslingen af angreb med interkontinentale missi-

ler mod det nordamerikanske kontinent. Systemet benævnes BMEWS, der er en forkortelse for Ballistic Missile Early Warning System.

Siden den operative ibrugtagning i januar 1962 er BMEWS-systemet blevet moderniseret. I perioden 1980-1985 udskiftedes computerinstallationerne. Siden 1983 har man arbejdet på at forbedre radardelen. De gamle radarskærme skiftes ud med en moderne radar benævnt PAVE PAWS (Precision Acquisition of Vehicle Entry and Phased Array Warning System). Radaren forventes taget i brug i løbet af sommeren 1987, hvorefter den gamle radar vil blive demonteret.

Det nye BMEWS-system kan give en hurtigere og mere nøjagtig varsling over en længere afstand (indtil ca. 5.000 km). Udover store missiler kan det varsle om enkelte sprænghoveder,

Varslingsanlægget mod interkontinentale ballistiske missiler på Thulebasen er under modernisering. Her ses den nye radar under opførelse. Foto: Raytheon

som kan afsendes fra visse missiler, og væsentlig flere objekter kan følges på samme tid. Der er ikke tale om nogen ændringer ved systemets rent defensiva karakter.

BMEWS-anlægget i Thule er et led i en kæde på i alt 3; de to andre ligger ved Fylingdales i England og Clear, Alaska. Radaren i England vil blive moderniseret på tilsvarende måde som i Thule. Varslingen fra anlæggene sendes til amerikanske, canadiske og britiske myndigheder såvel som til NATO's europæiske hovedkvarter.

På Thule findes endvidere en satellitsporings- og kommunikationsstation benævnt Detachment 3. Den er en af 7 verdensomspændende kommunikationsstationer, der modtager meteorologiske og overvågningsdata, samt kommunikerer med amerikanske satellitter, specielt satellitter i polarkredsløb. Også Detachment 3-udstyret hargennemgæet en teknologisk modernisering.

På Thulebasen arbejder ca. 230 militære og ca. 1200 civile, hvoraf hovedparten er danskere.

I juni 1986 besøgte forsvarsminister Hans Engell de danske og amerikanske militære enheder i Grønland.

Søndre Strømfjord

Forsvarsområdet ved Søndre Strømfjord er primært en støttebase for de 4 varslingsstationer, der findes i en linje tværs over Grønland. De indgår i et net af ca. 30 stationer kaldet DEW-line (Distant Early Warning), der varsler mod angreb med bombefly.

Stationerne er udstyret med kommunikationsudstyr til civile og militære fly og spiller en stor rolle for flytrafikken i området.

Der arbejder nu ca. 90 amerikanske militære på Sdr. Strømfjord. Antallet var større tidligere, men er på grund af rationaliseringer og udlicitering af opgaverne blevet reduceret, og det forventes yderligere reduceret.

Sdr. Strømfjord er udover de mili-

tære aktiviteter den vigtigste lufthavn for den civile flytrafik til og fra og i Grønland.

Ændringer i forsvarsområderne

Siden december 1985 har forskellige forhold vedrørende forsvarsområderne været drøftet i en uformel arbejdsgruppe med repræsentanter for Udenrigsministeriet, Ministeriet for Grønland, Forsvarsministeriet, Grønlands Hjemmestyre og amerikanske myndigheder.

Der er herigennem aftalt en væsentlig reduktion af forsvarsområdenes størrelse, hvilket vil give lokalbefolkningen øgede jagtmuligheder i de nu tilgængelige områder. Reduktionen trådte i kraft september 1986.

I den oprindelige overenskomst fra 1951 var der af hensyn til den grønlandske lokalbefolkning et formelt forbud mod samkvem mellem amerikanerne og grønlænderne. Med den kolossale udvikling, der er sket i Grønland i den mellemfaldende periode, er dette forbud ikke længere relevant, og det er blevet sat ud af kraft. Der kan måske derved blive en vis turisme til det øvrige Grønland fra amerikanerne på baseområderne.

I juli ydede de amerikanske myndigheder en væsentlig assistance til indfangning, flytransport og udsætning ved hjælp af isbryder af et antal moskusokser fra Sdr. Strømfjord til Thuledistriktet.

4.7. Forsvarsministeriets Rådgivnings- og Analysegruppe

I forsvarsaftalen fra 1984 indgik, at Forsvarsministeren skulle nedsætte en uafhængig rådgivnings- og analysegruppe, der skal følge og analysere den vabenteologiske udvikling i den østlige og vestlige verden og vurdere betydningen heraf for dansk forsvar og dansk forsvars opgaver. Gruppen fik indledningsvis til opgave at analysere følgende emner:

— Behovet for danske ubåde,

Forsvarsministeriets Rådgivnings- og Analysegruppe analyserer bl.a. materielafløsning for CENTURION-kampvognene. Foto: Hæren

- mulig anvendelse af Synthetic Aperture Radar i F-16 i forbindelse med overvågning,
- mulig anvendelse af landbaserede sømålsmissiler,
- mulig anvendelse af egentlige flådehelikoptere i Danmark og
- materielafløsning for CENTURION kampvogne.

Gruppen har i december 1986 afgivet rapporter til Forsvarsministeriet om behovet for danske ubåde, om anvendelse af landbaserede sømålsmissi-

ler og om mulig anvendelse af Synthetic Aperture Radar samt en rapport om overvågning.

De øvrige rapporter forventes afgivet til Forsvarsministeriet i løbet af 1987.

Rapporterne indgår i overvejelserne om forsvarrets ordning efter 1987.

4.8. Officersskolerne

I forsvarsaftalen er det anført, at mulighederne for sammenlægning af de 3

værns officersskoler skal undersøges. På grund af det meget omfattende arbejde med omlægning af alle officersuddannelser til den nye struktur har det ikke været muligt at iværksætte denne undersøgelse før i foråret 1986. Den blev afsluttet i oktober.

Undersøgelsen blev gennemført af et konsulentfirma udpeget af Finansministeriets Administrationsdepartement i samarbejde med Forsvarskommandoen.

Konsulentfirmaet har foretaget en omfattende analyse af forholdene på de tre skoler, både som de ser ud i dag, og som de vil se ud i 1992, hvor de uddannelsesmæssige ændringer, som følger af den nye personel- og uddannelsesstruktur, vil være gennemført. Udover den eksisterende ordning har konsulentfirmaet vurderet fem andre varianter, som hver især kunne anses som realistiske muligheder:

- Flytning af Flyvevåbnets Officersskole til Jylland,
- sammenlægning af Søværnets og Flyvevåbnets Officersskole på Holmen,
- etablering af en fælles officersskole på Holmen,
- etablering af en fælles officersskole i ny- eller ombyggede lokaler et andet sted og
- etablering af én fælles skole for den grundlæggende officersuddannelse og én fælles skole for den videregående officersuddannelse.

Analyserne har vist, at den bedste af disse fem nye varianter er en sammenlægning af de tre skoler i nye eller ombyggede faciliteter på Østerbrogades Kaserne. Denne løsning vil imidlertid kræve en investering på ca. 60 mio. kr., og da besparelserne ved "stordrift" af en sammenlagt officersskole kun beløber sig til ca. 2 mio.kr. pr. år, står besparelserne ikke i et rimeligt forhold til investeringerne. En sammenlægning af officersskolerne vil ud over besparelser på driften kunne medføre en begrænset effektforøgelse. Analyserne har imidlertid vist, at en sådan også kan opnås ved at rationalisere driften af officersskolerne inden for de nuværende rammer.

Konsulentfirmaet har således ikke fundet det rationelt at ændre den nuværende struktur, men har i stedet peget på en række muligheder for rationalisering:

- Løbende tilpasning af skolernes organisation og bemanning til det aktuelle elevantal,
- forbedring af planlægningsfunktionerne, bl.a. ved anvendelse af edb og
- udvidelse af klassekvotienten, hvor dette er muligt.

Disse anbefalinger har Forsvarskommandoen tilsluttet sig. Rapporten har været forelagt 11-mandsgruppen, og Forsvarsministeren har meddelt, at han kan tilslutte sig rapportens konklusion.

Et konsulentfirma har analyseret muligheden for en sammenlægning af de tre værns officersskoler. Man fandt, at besparelserne ikke ville stå i et rimeligt forhold til investeringerne. Her ses Flyvevåbnets Officersskole i Jonstrup. Foto: Flyvevåbnet

5. Hjemmeværnet

5.1. Udviklingen inden for hjemmeværnet

Hjemmeværnet, som vi kender det i dag — en statslig institution hvilende på frivillighedsprincippet blandt danske borgere — blev oprettet i 1948. Hjemmeværnet blev herved en del af det militære forsvar, der deltager i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet.

I den forløbne tid er der naturligvis sket en vis udvikling, og for at kunne klarlægge de justeringer, der vil være behov for i fremtiden, har Hjemmeværnskommandoen i 1986 udsendt en "Foreløbig Perspektivplan", som myndigheder i hjemmeværnet og det øvrige forsvar er blevet anmodet om at vurdere.

Da perspektivplanen i høj grad ved-

Mange af de civilt ansatte på flyvestationerne er medlem af Flyvestationskorpset under Flyverhjemmeværnet. I tilfælde af angreb kan korpsets enheder hurtigt indsættes i flyvestationens nærforsvar. Foto: Hjemmeværnet

I dag er en sjettedel af hjemmeværnets medlemmer kvinder, og man håber på en større tilgang de kommende år. Foto: J. Nøhr Sørensen

rører det frivillige personels forhold, er det meget vigtigt, at alle i hjemmeværnet får mulighed for at give deres mening til kende om de skitserede fremtidsudsigter.

På grundlag af de modtagne vurderinger og meninger er det hensigten i 1987 at udarbejde den egentlige "Hjemmeværnets Perspektivplan".

Det er et grundlæggende princip for planen, at fredstidsorganisationen skal ændres, så den i videst mulige omfang svarer til krigsorganisationen. Dette vil medvirke til at gøre hjemmeværnet mere effektivt. Endvidere tilstræbes det at rationalisere forvaltningen, så der kan frigøres midler til materiel og uddannelse.

Hjemmeværnet tilstræber fortsat at yde den bedst mulige service lokalt til den enkelte frivillige.

5.2. Personelstyrke

Hjemmeværnets samlede styrke pr. 1. oktober 1986 var på 74.505, der fordelte sig således:

Hjemmeværnskommandoen og	
Hjemmeværnsskolen	66
Hærhjemmeværnet	50.053
Danmarks Lottekorps	7.954
Marinehjemmeværnet	3.541
Kvindeligt Marinekorps	1.296
Flyverhjemmeværnet	9.914
Kvindeligt Flyvekorps	1.681

I alt	74.505
-------	--------

Hjemmeværnet har i perioden 1. oktober 1985 — 30. september 1986 haft en tilgang på 6.249 og en afgang på 7.538.

Den svagt vigende tendens i tilgangen, som blandt andet tilskrives et faldende antal unge, er hermed fortsat, men der er samtidig sket et fald i det antal, der forlader hjemmeværnet inden for de første 3 år. Således er personellet i dag medlemmer i en længere årrække end tidligere.

Af den samlede tilgang er omkring 80% under 30 år. Af de nytildgåede er ca. 70% uden forudgående militær uddannelse.

5.3. Ligestilling

Forsvaret har på enkelte områder dispensation fra loven om ligebehandling af mænd og kvinder. I hjemmeværnet udløber dispensationer, der omfatter det faste personel, i 1990. Til dette tidspunkt bør hjemmeværnets organisation derfor være tilpasset, så ligestilling kan praktiseres overalt i hjemmeværnet.

På grund af det generelt faldende fødselstal bliver de nye årgange, hvorfra rekruttering til hjemmeværnet i stor udstrækning finder sted, stadig mindre.

I dag udgør kvinder ca. 1/6 af hjemmeværnets styrke. Der synes altså blandt kvinder at være en stor personelreserve, som man i de kommende år vil søge at motivere til frivillig tjeneste i hjemmeværnet.

5.4. Frivillige ledere

Det faldende antal værnepligtige gennem de sidste mange år betyder, at en stadig mindre del af hjemmeværnets styrke har gennemført en militær uddannelse i værnene. En følge heraf har været, at hjemmeværnet har manglet folk med praktisk erfaring i militær ledelse.

Den forøgelse af antallet af værnepligtige, der er et led i forsvarsforliget,

kan i nogen udstrækning bedre dette, men frivillige ledere, som ikke har aftjent eller skal aftjene værnepligt i forsvaret, må hjemmeværnet for fremtiden selv uddanne.

5.5. Arbejdsgruppen vedrørende hjemmeværnets faste personel

Ligesom det er vigtigt at sikre hjemmeværnet gode, frivillige ledere, er det vigtigt at sikre en høj standard blandt hjemmeværnets faste militære og civile. I hjemmeværnet er der ca. 1.000 funktioner, der varetages af fastansat militært og civilt personel.

En arbejdsgruppe med repræsentanter fra Forsvarsministeriet, hjemmeværnet og personelorganisationerne har i løbet af 1986 foretaget en vurdering af, om disse funktioner fremtidig skal bestrides af militært eller civilt personel.

Derudover har arbejdsgruppen vurderet funktionernes niveaumæssige placering — d.v.s. om funktionen er på manuelt, mellemleder-, leder- eller chefniveau.

På baggrund heraf er det arbejdsgruppens opgave at fastsætte det fremtidige rekrutteringsbehov samt give forslag til de kvalifikationskrav, der må stilles for at de faste funktioner i hjemmeværnet kan varetages. Arbejdsgruppen skal også komme med forslag til ansættelsesform(er) for det faste personel.

Det overordnede mål er at opbygge en smidig, enkel og økonomisk uddannelsesordning. Den bør i videst mulige udstrækning integreres med forsvarets øvrige uddannelsesvirksomhed.

Endelig skal ordningen løbende kunne tilpasses organisations- og aktivitetsændringer samt den almindelige samfundsudvikling.

5.6. Uddannelse

Generelt er hjemmeværnets uddannelse i god gænge, bortset fraskydeuddannel-

sen. Det skyldes, at antallet af skydebaner på landsplan er faldende. I Københavns-området er der for få skydebaner, og i det øvrige land er det svært at sikre adgang til hensigtsmæssige og rimelige muligheder for gennemførelse af skydninger på bane og i terræn.

Hjemmeværnskommandoen vil i de næste år søge at give hjemmeværnets enheder bedre muligheder for at gennemføre skydeuddannelsen, der er et af de væsentligste elementer i den uddannelse, som ifølge hjemmeværnsloven skal gennemføres af alt personel.

5.7. Økonomi og materiel

Ved organisations- og strukturtilpasninger i forbindelse med gennemførelse af den endelige perspektivplan vil hjemmeværnet i større udstrækning anvende edb.

Forsvarets edb-styrede lager-, forvaltnings- og styringssystem for materiel (MILLAG) har i nogen tid været under indfasning i hjemmeværnet. I de kommende år vil anvendelsen af styringssystemet blive udbygget og være med til at sikre bedre grundlag for

fremtidige indkøb og materieldispositioner.

Også forsvarets edb-baserede økonomi- og regnskabssystem (FØRST) er under indfasning i hjemmeværnet. I den nærmeste fremtid vil implementeringen blive fuldført. Derved sikres et tidssvarende og ajourført ledelsesværktøj.

Inden for de øvrige administrations- og forvaltningsområder vil edb i de kommende år blive indfaset, hvor det skønnes lønsomt.

I Årlig Redegørelse 1985 omtaltes en række langsigtede materielanskaffelser. I løbet af 1986 er hjemmeværnets beholdning af ABC-beskyttelsesmidler forbedret med nye ABC-masker, ABC-medicin og sporemidler. Der er anskaffet yderligere radiomateriel samt moderne undervisningshjælpe-midler i form af intern TV og edb-styret navigationssimulator. Materielanskaffelsesprogrammet vil fortsætte i de kommende år med bl.a. panserværnsvåben og beskyttelsesdragter. Yderligere påtrængende anskaffelsesprojekter vil være nyt radiomateriel og nye fartøjer til marinehjemmeværnet.

6. Forsvarsministeriets institutioner

6.1. Farvandsvæsenet

Undersøgelseskommisionen, der i september 1985 blev nedsat af Industriministeren til fornyet undersøgelse af sagen om redningsfartøjet RF 2's forlis, har i 1986 fortsat sit arbejde.

6.11. Kystredningstjenesten

Udvalget til vurdering af fremtidige redningsfartøjer til Nordsøen og Kattegat har udarbejdet 2 projekter, som har gennemgået model- og prøvetankforsøg. I efteråret 1986 har udvalget indstillet til Farvandsdirektoratet om anskaffelse af et redningsfartøj af Nordsø-typen til stationering ved den jyske vestkyst og et af Kattegat-typen til stationering ved Bornholm.

6.12. Farvandsvæsenets fartøjer

På baggrund af en redegørelse fra Miljøstyrelsen nedsattes der i 1986 på Miljøministerens initiativ et udvalg med repræsentanter for Miljøstyrelsen, Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen og Farvandsdirektoratet. Udvalget har til opgave at undersøge mulighederne for en sammenlægning af Miljøstyrelsens og Farvandsdirektoratets fartøjsressourcer samt udarbejde forslag til bygning af et nyt skib, som kan varetage både miljø- og farvandsopgaver.

Farvandsdirektoratet har på grund af udfasning af flere af direktoratets skibe inden for de sidste år et akut fartøjsbehov.

6.13. Farvandsdirektoratets struktur

Efter ønske fra Forsvarsministeriet anmodede Farvandsdirektoratet i sommeren 1986 Administrationsdepartementet om, at der ved hjælp af et konsulentfirma blev foretaget en undersøgelse af Farvandsdirektoratets struktur, opgaver og ledelsesforhold.

Undersøgelsen skulle vurdere:

- Arten og omfanget af direktoratets hovedopgaver samt kortlægge grænsefladerne til andre offentlige myndigheders aktiviteter på beslægtede områder,
- den organisatoriske opbygning af direktoratet, herunder eventuelle strukturmæssige barrierer for effektiv ressourceanvendelse samt omstilling og
- direktoratets ledelsesforhold, herunder behovet for modernisering af styringsmidlerne samt af samspilsrelationerne mellem ledelse og medarbejdere.

Farvandsdirektoratets organisation blev fastlagt i 1973 ved sammenslutning af Fyrvæsenet, Redningsvæsenet, Søkortarkivet og Lodsvæsenet til en organisation: Farvandsvæsenet, der ledes af Farvandsdirektoratet.

Konsulentfirmaet afsluttede undersøgelsen i oktober 1986. Firmaet finder, at det er nødvendigt at gennemføre ændringer i Farvandsdirektoratets opgavevaretagelse, struktur og ledelsesforhold.

Det anbefales, at der uden yderligere

analyser snarest foretages ændringer af de ledelsesmæssige forhold, at der gennemføres projekter vedrørende organisationsforholdene, og at der gennemføres en nærmere undersøgelse af hele opgavegrundlaget på farvandsområdet.

På dette grundlag er der påbegyndt en reorganisering af de ledelsesmæssige forhold.

Forsvarsministeriet har endvidere nedsat en styregruppe, der skal stille forslag til Farvandsdirektoratets fremtidige organisation.

Endelig har Finansministeren nedsat et tværministerielt embedsmandsudvalg, der bl.a. skal udarbejde forslag til en samordning af statens civile opgaver på farvandsområdet.

6.2. Geodætisk Institut

Geodætisk Instituts hovedopgaver ligger inden for områderne: kortproduktion, geodæsi (det videnskabelige grundlag for opmålinger og kortprojektion) og seismologi (målinger af jordreystelser).

Geodætisk Institut har i samarbejde med Grønlands Geologiske Undersøgelse i sommeren 1986 gennemført en ekspedition til Blosseville-kysten i Østgrønland. Området, der ikke er kortlagt, er et alpint terræn med bjerge op til 3.700 meters højde. Tidligere forsøg på at arbejde i området er slået fejl. Målet var at tilvejebringe en geodætisk opmåling af området, som tidligere er luftfotograferet, og dette mål blev nået.

Der blev ikke i 1986 foretaget yderligere luftfotografering af Grønland, idet der var materiale nok fra 1985 til at udarbejde kort. Der mangler luftfotografering af ca. 8% af det grønlandske territorium. Luftfotograferingsprojektet forventes afsluttet i 1987.

6.2.1. Den fremtidige kortproduktion

Med henblik på at foretage en gennemgang af den statslige kortproduktion

En arbejdsgruppe har anbefalet, at der sker en sammenlægning af Geodætisk Institut og Matrikeldirektoratet til én statsvirksomhed. Geodætisk Institut varetager bl.a. kortproduktion. Foto: Geodætisk Institut

nedsatte Finansministeren efter aftale med Forsvarsministeren og Landbrugsministeren i juli måned 1985 et udvalg under Administrationsdepartementet med repræsentanter fra de berørte ministerier samt Geodætisk Institut og Matrikeldirektoratet. I kommissoriet er det pålagt udvalget at drøfte hensigtsmæssigheden af at samle den statslige kortproduktion i én statsvirksomhed, så vidt muligt finansieret ved brugerbetaling. Udvalget blev endvidere pålagt at stille forslag til, hvilke af de nuværende statslige kortinstitutioners opgaver en sådan statsvirksomhed i givet fald skal varetage. Endelig fik udvalget til opgave at vurdere økonomiske, administrative og personelmæssige konsekvenser ved at samle den statslige kortproduktion samt at overveje, under hvilken myndighed en sådan institution skal placeres.

Udvalget har afgivet betænkning i maj måned 1986.

Det anbefales her, at der sker en organisatorisk sammenlægning af Geodætisk Institut og Matrikeldirektoratet til én statsvirksomhed.

Statsvirksomheden bør opbygges med udgangspunkt i de opgaver, der i dag henhører under de to institutioner. Når grundorganisationen i den nye statsvirksomhed er etableret, vil det blive undersøgt, hvorvidt andre statslige kortlægningsopgaver, f.eks. Sø-kortarkivet, skal overføres hertil. En vigtig opgave bliver endvidere at arbejde for en tværgående koordinering af den offentlige sektors kortproduktion. Til at bistå statsvirksomhedens ledelse hermed vil man nedsætte et råd med repræsentanter for de statslige myndigheder, der har interesser på området.

Etablering af en samlet statsvirksomhed for kortproduktionen vil sikre en mere effektiv ressourceanvendelse på området. Det foreslås, at statsvirksomheden så vidt muligt baseres på brugerbetaling.

Udvalget lægger afgørende vægt på, at det landsdækkende edb-baserede grundkort udbygges og forbedres så hurtigt som muligt. Et sådant grundkort (referencesystem) vil udgøre et væsentligt element i koordineringen af den offentlige sektors kortproduktion.

De fremsatte forslag overvejes af regeringen.

6.3. Forsvarets Bygningstjeneste

Forsvarets Bygningstjeneste er ministeriets faglige myndighed vedrørende bygge- og anlægsvirksomhed, ejendomsforvaltning og vedligeholdelse af forsvarlets bygninger, anlæg og arealer.

Udgiften til forsvarlets byggearbejder, der administreres af bygningstjenesten, udgør i 1986 ca. 513 mio.kr. (ekskl. MOMS), fordelt med ca. 255 mio.kr. til vedligeholdelses- og istandsættelsesarbejder og ca. 258 mio.kr. til egentlige anlægssarbejder. I sidst-

nævnte beløb indgår ca. 97 mio.kr. til anlægssarbejder, der udføres her i landet, men finansieres af NATO.

Desuden administrerer bygningstjenesten byggearbejder for Civilforsvarsstyrelsen og deltager i konkrete projekter for andre myndigheder og institutioner.

6.3.1. Organisation og opgaver

Forsvarets Bygningstjeneste omfatter ca. 500 personer. Den består af et direktorat samt to byggeadministrationer (i København og Viborg), der varetager opgaverne i Danmark, Grønland og på Færøerne. Desuden indgår der i Forsvarets Bygningstjeneste en POL-Afdeling (Petrol, Oil, Lubricants), der forestår indkøb af brændstof samt transport heraf i det jyske rørlednings-system.

I bygningstjenestens direktorat og i byggeadministrationerne foregår der en betydelig projektering, idet kapaciteten dog er baseret på, at ordinært byggeri, visse særlige fagområder samt spidsbelastningsopgaver skal projekteres ved hjælp af rådgivende firmaer. I disse tilfælde koordinerer bygningstjenesten projekteringsindsatsen og kontrollerer, at de foreslåede løsninger er i overensstemmelse med det aftalte programgrundlag og hviler på et teknisk og økonomisk forsvarligt grundlag.

Bygningstjenesten forestår ligeledes dele af flyvestationernes og flådestationernes drift af operative anlæg og bygninger.

Som et led i en modernisering og effektivisering af Forsvarets Bygningstjeneste er det i 1986 besluttet at etablere en økonomi- og edb-sektion samt en personale- og uddannelsessektion. Hensigten er dels at opnå en bedre økonomisk styring af såvel bygnings-tjenestens eget budget som af de byggeprojekter, der sættes i værk, dels at igangsætte og styre en teknologisk modernisering af bygningstjenesten. Sene-

re tilsluttes tjenesten Forsvarsministeriets nye økonomi- og regnskabssystem (se pkt. 3.12.).

Forsvarets Bygningstjeneste har endvidere iværksat en undersøgelse af behovet for en ajourføring af den nuværende struktur for at sikre, at denne bedst muligt afstemmes med de skiftende opgaver, som udviklingen inden for forsvaret og samfundet i øvrigt fører med sig. Det undersøges, om man kan begrænse antallet af ledelsesniveauer, samtidig med at vedligeholdelsen af forsvarets bygninger og anlæg styrkes.

Forsvarets Bygningstjeneste har i samarbejde med de berørte brugende myndigheder nedsat en projektgruppe, der skal foretage en revision og nyvurdering af de normer, som bygningstjenesten i dag anvender for de forskellige typer af byggerier. I arbejdet indgår erfaringerne fra samspillet mellem nybyggeri og vedligeholdelse samt opgaven med at koordinere ideer og erfaringer med andre statslige byggemyndigheder. Der stiles imod, at ovennævnte normer kan være fastlagt i løbet af 1988.

6.32. Aktuelle projekter

Bygge- og anlægsopgaverne i 1986/87 omfatter primært projekter, der finansieres gennem NATO's infrastrukturprogram.

Således gennemføres der for tiden byggeri ved Odense for ca. 55 mio.kr. til to IHAWK-eskadriller. Byggeriet er planlagt tilendebragt i september 1987. Samtidig planlægges et byggeri til en IHAWK-eskadrille på hver af flyvestationerne Skrydstrup og Karup.

Udbygningen af faciliteter til forstærkningsstyrker fortsætter, og der forberedes bygning af et betydeligt antal beskyttelsesanlæg til forstærkningsfly.

Modernisering og udbygning af tank- og rørledningkapaciteten fortsætter. Der arbejdes fortsat med en direkte

tilslutning af rørledningssystemet til danske raffinaderier for at forbedre funktionen i tilfælde af en krise.

Til ordinære energibesparende foranstaltninger har Forsvarets Bygningstjeneste i 1986 modtaget et beløb på ca. 11 mio. kr. Yderligere 9 mio. kr. er stillet til rådighed med henblik på at fortsætte tilslutningen af forsvarets anlæg til naturgasnettet.

Som et led i rationaliseringen af virksomheden har forsvaret fraslyttet et areal på ca. 1600 ha af skydeområdet ved Kalvebod, og i forbindelse hermed er arealet overdraget til Miljøministeriet. Forsvaret har rømmet den tilbageblevne del (ca. 900 ha) af området, og der er optaget forhandling med Miljøministeriet om overtagelse også af dette areal.

Flyvestation Kagerup er blevet afhændet til Den danske Eksportskole. Yderligere en række etableringer søges afhændet.

6.4. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste (FOV) er i overensstemmelse med de opgaver, der skal løses, opdelt i en administrations-, oplysnings- og socialsektion.

6.4.1. Talsmændenes forretningsudvalg

Administrationssektionen har et især indadtil i forsvaret betydningsfuldt arbejde med at være daglig vejleder- og servicefunktion for de to forretningsudvalg, der er valgt af de værnepligtige menige og af de værnepligtige sergenter og sergentelever. Der er tale om sekretariatsbistand, der har til formål at få det skriftlige og forhandlingsmæssige arbejde til at glide så let og hurtigt som muligt, herunder at sætte de skiftende forretningsudvalgsmedlemmer ind i en række rutiner og fremgangsmåder, der kan fremme det daglige arbejde.

Til sektionen hører også ansvaret

Forsvarets Bygningstjeneste er i færd med at bygge stillingsområder til to af flyvevåbnets IHAWK-eskadriller på Højstrup Øvelsesplads ved Odense. Foto: Flyvevåbnet

for redaktionen af månedsbladet SOL-DATEN i samarbejde med de værnepligtiges repræsentanter.

De 2 x 2 årlige landsmøder og de mellemfaldende gruppemøder kræver grundig tilrettelæggelse og forberedelse. De afholdes på skiftende tjenestesteder i de tre værn. Også de fra tid til anden i Danmark arrangerede nordiske møder om værnepligtsproblemer for såvel talsmænd som for det militære og forsvarsministerielle personel, der er involveret i dette arbejdsområde, påhviler det administrationssektionen at tilrettelægge.

6.42. Den forsvars- og sikkerhedspolitiske debat

Oplysningssektionen søger i sit dagsaktuelle arbejde at bidrage til en spredning af informationer om Danmarks officielle forsvars- og sikkerhedspolitik og til at intensivere interessen i befolkningen for disse emner.

Dette sker gennem fremstilling af skriftligt materiale til de unge aldersklasser og til befolkningen i almindelighed. Endvidere afholdes informationsseminarer. I 1986 har der været 4 seminarer med ca. 100 militære og

civile foredragsholdere, der beskæftiger sig med de nævnte emnekredse. Tæt forbundet hermed er koordineringen af den foredragsholdervirksomhed, der finder sted i hele landet, og som i årets løb har koncentreret sig om emnerne

- 1) defensivt forsvar
- 2) atomvåbenfrie zoner og
- 3) førstebrug af atomvåben.

Emnerne er ikke valgt af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, men af de politiske, faglige og selskabelige foreninger m.v. samt skoler og øvrige kredse, der har bedt om bistand til et arrangements gennemførelse i form af indleder, diskussionsdeltager eller panel.

Folkeskolens ældste klasser har igen i år været en målgruppe, som Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes to undervisningsbusser efter rekvisition fra skolerne har besøgt. Eleverne er gennem foredrag, udstillingens billeder, plancher og film blevet præsenteret for dansk forsvar og dansk sikkerhedspolitik, og herefter er emner inden for dette stof blevet diskuteret i klassen.

Med henblik på at tilvejebringe så nuancerede synspunkter som muligt på de tre ovennævnte aktuelle sikkerhedspolitiske emner har disse været diskuteret på informationsseminarerne med repræsentanter for Nej til Atomvåben, Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed samt Center for Freds- og Konfliktforskning.

FOV udskrev en stilekonkurrence for 9.-10. klasser. Emnet var: "Lav en avis om Danmarks forsvar". 9.A fra Aars Skole i Himmerland vandt og var med 3 af sine lærere på Bornholm en uge. Forsvarsminister Hans Engell overrakte i sit kontor et diplom til klassen. Foto: Forsvaret

6.43. Jobsøgningsaktiviteter

Fra juli 1985 har værnepligtige, der ved indkaldelsen har været uafbrudt ansat i mindst 9 måneder, været sikret mod afskedigelse med begrundelse i aftjening af værnepligt.

Forsvaret føler fortsat på beskæftigelsesområdet en forpligtelse over for den værnepligtige ungdom, der indkaldes. En erhvervsorientering har gennem mange år været en af hjemsendelsesaktiviteterne, men dette er nu udvidet med egentlige jobsøgningskurser.

Socialektionen har forestået fremstilling af en jobsøgningsbog samt et lyd- og et videobånd. Dette materiale indgår i et 6 timers jobsøgningskursus, som tilbydes de værnepligtige inden hjemsendelsen. Socialkonsulenterne udfører hovedparten af undervisningen. Formålet er at give så megen vejledning om arbejdsmarkeds-/uddannelsesforhold og det at søge arbejde, at den værnepligtige i god tid før hjemsendelsen har fået tilskyndelse til at søge arbejde eller uddannelse fra det tidspunkt, hvor tjenesten slutter. Adskillige aktiviteter i denne forbindelse (samarbejde med arbejdsformidlingen, udarbejdelse af jobavisser, fællesannoncer i dagspressen, erhvervsorienteringsmøder med en række lokale fagfolk og uddannelsesinstitutioner m.v.) afholdes på eller i forbindelse med tje-

nestestedet, som sammen med de værnepligtiges talsmænd sørger for tilrettelæggelsen.

Deltagelsen i jobsøgningskurserne, der påbegyndtes i april 1986, viser, at behovet for dem har været mindre end ventet. Det er frivilligt for de værnepligtige, om de vil deltage i kurserne. Mindre end halvdelen af de værnepligtige har haft behov for hjælp i denne sammenhæng.

6.44. Designering af socialkonsulenter

Erfaringerne fra 2. Verdenskrig viste, at der var stort behov for at få løst en lang række problemer af personlig, social, økonomisk og anden art for de indkaldte soldater.

Her i landet blev der i 1986 fastsat bestemmelser for en såkaldt designering af socialkonsulenterne i forsvaret. Designeringen betyder placering af konsulenten i tilfælde, hvor et større antal soldater indkaldes – enten der er tale om en krise- eller en egentlig krigssituation.

Socialkonsulenten vil være forbindelsesledet mellem den indkaldte og de lokale myndigheder (forsørgelses-, bolig- og andre problemer) samt den indkaldtes pårørende.

Dele af problematikken er kendt fra genindkaldelser og mønstringer, og ordningen er stedvis i brug under større øvelser.

7. Forsvarets personel

7.1. Personel- og uddannelsesstruktur

Med ikrafttræden af personelloven i januar 1983 blev grundlaget lagt for den personel- og uddannelsesstruktur, der berører størstedelen af forsvarets personelvirksomhed. Også i 1986 er strukturen søgt videreudviklet og tilpasset samfundsudviklingen samt de

gennemførte organisations- og aktivitetssændringer i forsvaret.

Målet har været at skabe en smidig, enkel og økonomisk personel- og uddannelsesstruktur. I en virksomhed som forsvaret — med mange ansatte og et stort antal forskelligartede opgaver — skal en lang række opgaver løses og

De første officerer efter den nye uddannelsesstruktur afsluttede deres uddannelse i maj 1986 og blev udnævnt til premierløjtnanter. Her fotograferet foran Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot. Foto: Hæren

aktiviteter koordineres, før dette mål kan nås.

I maj 1986 har de første officerer med den nye officersgrunduddannelse begyndt tjenesten ved forsvarets enheder. Det drejer sig om 65 officerer fra hærens og 26 fra flyvevåbnets officers-skole. Samtidig hermed er de sidste hold officerer — uddannet efter den tidligere A-linje — afgået fra officers-skolerne.

Det er en grundlæggende tanke bag den nye officersuddannelse, at nødvendige efter- og videreuddannelser gives på det tidspunkt og i det omfang, der konkret er behov herfor. Der er således planlagt en række videreuddannelser, der skal kvalificere officerer til at bestride stillinger på højere funktions-niveau. Det drejer sig om en generel videreuddannelse samt øvrige uddannelser, som ligger inden for områderne forvaltning, operation, teknik, motor-sagkyndig, gymnastik og edb. Den videregående officersuddannelse er allerede iværksat. Uddannelsen inden for forvaltningsområdet begynder i 1987 ved Forsvarets Forvaltningsskole.

De videreuddannelser, som skal kvalificere officerer til at bestride stillinger på højeste funktionsniveau, er ligeledes under tilrettelæggelse.

På militært mellemliderniveau, der omfatter personel af sergentgruppen, arbejdes med en ny uddannelsesstruktur omfattende en grundlæggende sergentuddannelse samt muligheden for at kunne kvalificere sig til mere kræ-vende stillinger ved gennemgang af et videreuddannelsesstrin I og II. De indeholder begge en generel lederuddannel-se, samt et antal specialuddannelser, der er knyttet til de funktioner, den enkelte skal bestride efter uddannel-sen.

I april blev der udsendt nye bestem-melser for udnævnelse m.v. for offi-cerer af reserven. Disse bestemmelser danner overgangsordning til den nye grads- og advancementsstruktur for re-

serveofficerer, der forventes afklaret i begyndelsen af 1987.

Som en konsekvens af den nye struktur vil en række stillinger, der hidtil har været besat med officerer, fremtidigt blive besat med stampersonel eller civile. Dette sker efter en kon-kret vurdering af indholdet af den en-kelte stilling. Udviklingen mod en en-delig konvertering af disse stillinger sker fortløbende i takt med naturlig afgang blandt personellet, da det ved gennemførelsen af strukturen tilstræ-bes at undgå forflyttelse af personel.

Det forventes, at en væsentlig del af overførslen af officersstillinger til be-sættelse med stampersonel og civile vil være gennemført med udgangen af 1988.

Der har i 1986 været arbejdet med en række andre områder i forbindelse med indførelsen af personel- og uddan-nelsesstrukturen, f.eks. et nyt ansøg-ningssystem, selektive udnævnelser, tjenesteplaner, gradsfordeling og be-dømmelsessystemer samt med en skit-se vedrørende efter- og videreuddan-nelse af civilt personel ansat i forsvaret.

7.2. Lønforhold

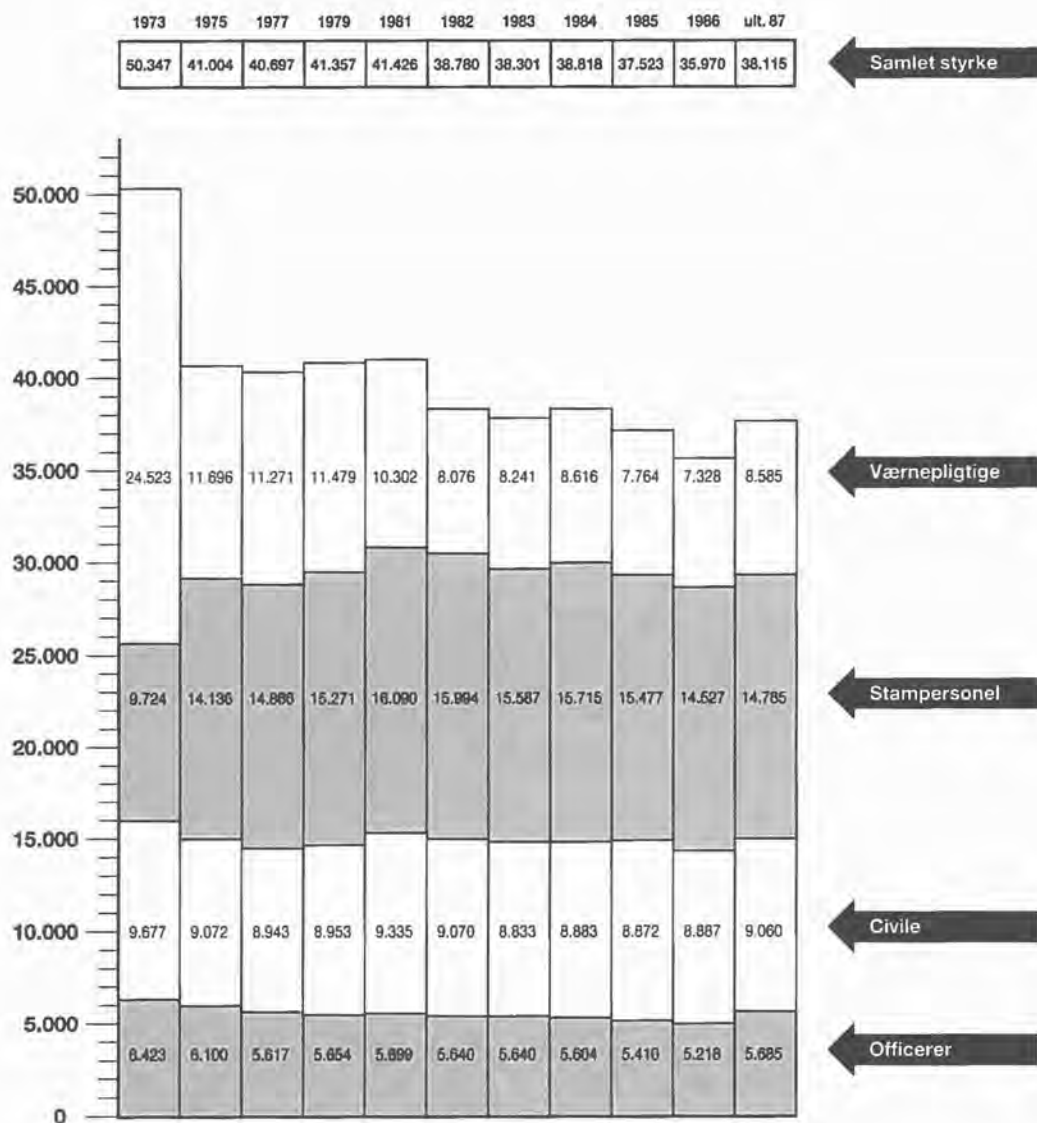
De to centralorganisationer, der er af-talepartnere med Finansministeriet for de hidtidige tjenestemandsansatte offi-cerer, har ikke kunnet nå til enighed om placering af forhandlingsretten for officerer med den nye officersgrund-uddannelse.

Finansministeriet fremsatte derfor i overensstemmelse med tjenestemand-sloven forslag til aflønning af disse of-ficerer. Lønningsrådet har tiltrådt det-te forslag.

Kadetter, der gennemfører officers-grunduddannelsen, ansættes som tje-nestemænd med afskedigelsesalder ved udgangen af den måned, de pågælden-de fylder 60 år.

Ved ansættelse som tjenestemænd forudsættes de pågældende at varetage stillinger på laveste funktionsniveau i

Tabel 5: Forsvarets personelstyrke 1973-86 (årligt gennemsnit) og målsætning ultimo 1987:

I tabellen er personel tjenstgørende ved hjemmeværnet og FN-styrkerne samt lærlinge og praktikanter ikke medtaget.

den militære ledergruppe og henføres til lønramme 14. Officerer, der er uddannet som styrmand, maskinmester, pilot eller har erhvervet en teknisk/håndværksfaglig civil kompetencegivende uddannelse og som forretter tjeneste i stillinger, hvor en sådan uddannelse kræves, henføres direkte til lønramme 18.

Efter gennemgang af videreuddannelsesstrin I og ved påbegyndelse af tjeneste i en stilling på højere funktionsniveau i den militære ledergruppe henføres de pågældende officerer til lønramme 21 og oprykkes til lønramme 24, når de i 2 år har oppebåret slutløn i lønramme 21.

Efter gennemgang af videreuddannelsesstrin II og ved påbegyndelse af tjeneste i en stilling på højeste funktionsniveau i den militære ledergruppe henføres de pågældende officerer til lønramme 29 og oprykkes til lønramme 31, når de i 2 år har oppebåret slutløn i lønramme 29.

Officersstillingerne i den militære ledergruppe er blevet klassificeret som følger:

	<i>Antal i alt</i>	<i>Lønramme</i>
Laveste funktionsniveau	1.461	14 el. 18
Højere funktionsniveau	2.203	21/24
Højeste funktionsniveau	581	29/31

Som vederlag for arbejdsydelser, ulemper m.m., der ikke dækkes af lønnen, ydes til officerer i lønramme fra 14 til 31 et særligt militærtillæg. Officerer med officersgrunduddannelse vil herudover være omfattet af de øvrige af de til militære tjenestemænd kendte ydelses- og tillægsordninger.

Finansministeriet har i november 1986 efter indstilling fra Forsvarsministeriet givet tilslutning til, at der kan tilbydes officerer af den hidtidige B-linje, der har gennemgået supplerende

uddannelse, efteruddannelseskursus eller den videregående officersuddannelse, overførsel til den nye lønstruktur. Den enkelte officer vil kunne vælge overførsel til den nye lønstruktur med de deraf følgende lønmæssige fordele, der vil være individuelle og afhængige af nuværende lønplacering i forhold til placeringen i den nye lønstruktur.

Hidtil har ca. 190 officerer, hvoraf hovedparten er uddannet efter den tidligere B-linje og enkelte er reserveofficerer, gennemgået den supplerende uddannelse og efteruddannelseskursus.

Fremtidig gennemgang af uddannelser i den nye uddannelsesstruktur vil medføre automatisk overførsel til den nye lønstruktur og gradsstruktur ved besættelse af en stilling, hvor en sådan uddannelse er krævet.

Hensigten er, at der i den nye struktur skal være overensstemmelse mellem uddannelse, grad og løn.

7.3. Utsigtet afgang fra forsvaret

Som andre offentlige institutioner mærker forsvaret blandt de ansatte interesse for at prøve kræfter i det private erhvervsliv. Dette har bevirket en afgang fra forsvaret, der er større end forudset. Det drejer sig om ansatte fra alle personelgrupper, men afgang er stor især blandt personel med en teknisk uddannelse, ingeniører, officerer med videreuddannelse og piloter (se pkt. 7.4.).

Det er således tydeligt, at den utilsigtede afgang specielt foregår blandt personel med uddannelser, hvor de offentlige lønninger har vanskeligst ved at konkurrere med lønningerne i det private erhvervsliv.

Det er vanskeligt at afgøre, om afgang fra forsvaret er større end blandt offentligt ansatte i andre institutioner. Forsvarets problem er imidlertid større, fordi uddannelserne i alle militære færdigheder kun kan gives inden for forsvaret. Man kan populært sagt ikke gå ud på gaden og hyre en

officer. Man er nødt til at uddanne først. Fra antagelse af en person med de rigtige kvalifikationer til en ung officer er uddannet, går der således 3 1/2 år.

Hertil kommer, at bestridelse af mange stillinger i forsvaret kræver efter- og videreuddannelser såvel som erfaring, og der kan derfor ofte være en "investering" på op til 10 år i en bestemt person. Derfor rammer afgangen forsvaret hårdt, samtidig med at en afhjælpning både tager lang tid og koster mange penge.

Forsvarets Center for Lederskab har foretaget en undersøgelse af årsagerne til, at personellet forlader forsvaret. Følgende årsager angives:

- Lønforskellen til det private erhvervsliv.
- Utilfredshed med personeladministrationen.
- Stivhed i advancements- og karrieresystemet.
- Manglende udfordring i jobbet.
- Dalende politisk opbakning af forsvaret, besparelser m.v.
- Stigende administration og bureaukrati.
- Den nye officersuddannelse.
- Flyttetruslen.

Med hensyn til lønforskellen til det private erhvervsliv kan det være vanskeligt at træffe foranstaltninger, der specielt vedrører ansatte i forsvaret.

Det er kun at håbe, at det forsvarspolitiske klima igen bliver således, at forsvarets personel føler, at der er en bred opbakning af forsvaret, og at forsvarets virksomhed tages tilstrækkeligt alvorligt på det politiske plan.

Hvad angår de øvrige områder, arbejder Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen på at forbedre de forhold, der kritiseres. Der er planlagt indførelse af et selektivt udnævnelses-system, og der er i oktober 1986 nedsat en intern arbejdsgruppe, der skal vurdere, om det er muligt at besætte flere stillinger i forsvaret via et ansøg-

ningssystem. Det sidste kunne umiddelbart lyde meget enkelt, men forsvaret har en række stillinger, der f.eks. af geografiske årsager kan være mindre attraktive. Der skal også af uddannelsesmæssige årsager være en vis rotation. Det hjælper således ikke, at en enkelt person i en længere årrække blokerer en bestemt stilling. Det er derfor nødvendigt, at der fortsat i nogen udstrækning opretholdes et beordrings-system.

Uheldigvis falder den stigende utilgængelige afgang sammen med en større "pukkel" af personel, der går på pension. Dette forhold skyldes den store opbygning af det danske forsvar i begyndelsen af 50'erne. Det er derfor nødvendigt at rekrutteringen til forsvarets uddannelse øges i de kommende år.

Det kan ikke udelukkes, at der er en vis selvforstærkende effekt ved den ikke-aldersbetingede afgang. Afgangen medfører vanskeligere arbejdsvilkår for de ansatte, der samtidig kan se, at deres tidligere kolleger klarer sig fint i det private erhvervsliv. Det kan være et ekstra incitament til at søge nye græsgange.

Det er derfor meget vigtigt, at forsvaret fortsat kan opfattes som en attraktiv og udfordrende arbejdsplads.

7.4. Pilotsituationen

Den nugældende aftale om ansættelse og aflønning af forsvarets piloter blev indgået i 1979. Hensigten med denne var at fastholde piloterne i forsvaret, idet der i løbet af 1970'erne var en stor afgang af piloter til civile rute- og charterselskaber.

Uddannelsen af en fuldt operativ kamppilot beløber sig til ca. 10 mio. kr. Det er derfor væsentligt, at forsvaret kun uddanner piloter svarende til eget behov.

I foråret 1985 meddelte SAS, at man mod forventning fik behov for et betydeligt antal piloter allerede i 1985-

Der har været stor afgang blandt forsvarets piloter til de civile flyselskaber. Folketinget vedtog i maj 1986, at der skal iværksættes en dansk erhvervspilotuddannelse. Dette kan formentlig lette presset på forsvarret. Her ses tre DRACON-fly over Flyveskolen i Avnø. Foto: Flyvevåbnet

86. Hvis denne rekruttering skulle ske alene fra forsvarret, kunne der forudses problemer med at opretholde beredskabet i flyvevåbnet.

I Sverige og Norge var man i samme situation. De 3 landes forsvarsministre besluttede derfor at nedsætte en skandinavisk arbejdsgruppe, der skulle vurdere mulighederne for oprettelse af en fælles skandinavisk, civil pilotuddannelse.

Samtidig hermed oprettedes en dansk arbejdsgruppe med repræsentanter fra Ministeriet for offentlige Arbej-

der, Undervisningsministeriet og Forsvarsministeriet med henblik på at følge arbejdet i den skandinaviske gruppe og udviklingen i pilotsituationen generelt.

De fire største koncessionerede luftfartsselskaber opfordrede i april 1985 til etablering af en ren dansk uddannelse. Arbejdsgruppen fik til opgave at udarbejde det nødvendige materiale, så at et forslag til lov om uddannelse af erhvervspiloter kunne fremsættes i Folketinget.

Den skandinaviske gruppe fremlag-

de rapport i marts 1986. Det fremgik heraf, at Danmark eventuelt ville gen- nemføre sin egen uddannelse.

Den danske lov om uddannelse af erhvervspiloter blev vedtaget i Folke- tinget i maj 1986. Uddannelsen i Dan- mark kan tage sin begyndelse i løbet af 1987, og en langsigtet foranstalt- ning til afhjælpning af pilotproblemet bliver hermed iværksat.

Aftale med SAS

Virkningen af den civile erhvervspilot- uddannelse vil først blive mærkbar i begyndelsen af 1989. SAS' prognoser for 1987 og 1988 viser behov for et betydeligt antal piloter. Da disse bl.a. kan rekrutteres fra forsvaret, må der forudses problemer med at opretholde et fuldt effektivt beredskab, specielt i flyvevåbnets kampeskadriller.

Med henblik på at afbøde de værste virkninger af den store pilotafgang har Forsvarsministeriet indledt et snævert samarbejde med SAS om gensidig ud- vekslning af oplysninger vedrørende ændringer i rekruttering, ansættelse, uddannelse og anvendelse af piloter så- vel i flyselskabet som i forsvaret.

Endvidere er der indgået aftale om en rådighedspilotordning, så piloter, der har fået ansættelse i SAS, og som fortsat er villige til at flyve i flyvevåb- nets kampeskadriller og vedligeholde den nødvendige status, kan gives fri- hed til at stå til rådighed for flyvevåb- net i indtil to år efter deres ansættelse i SAS.

Aftalen med SAS trådte i kraft no- vember 1986.

Der er indledt forhandlinger om indgåelse af tilsvarende samarbejdsaf- taler med Sterling Airways, Maersk Air/Air Business, Conair og Cimber Air. Disse aftaler forventes indgået snarest.

Når disse aftaler er underskrevet, øges forsvarets muligheder for at følge pilotudviklingen på arbejdsmarkedet, ligesom selskabernes positive medvir-

ken til gennemførelse af rådighedspi- lotordningen kan få betydning for be- redskabet i flyvevåbnets kampeskadri- ller.

I forbindelse med overenskomst- og aftaleforhandlinger for 1987-89 over- vejes en ændret pilotstruktur, der skal anspore piloterne til at blive i forsva- ret og gennemgå de uddannelser, der er nødvendige for at skabe sig en kar- riere her.

7.5. Tjenestetidens længde

Som et led i forsvarsforliget blev det aftalt, at længden af den første uddan- nelsesperiode for værnepligtige menige ved kamp- og ingeniørtropperne skulle øges fra 9 måneder til 12 måneder, hvilket bl.a. betyder en forbedring af mobiliseringsstyrken og det stående

Det er en del af forsvarsaftalen, at længden af den første uddannelsesperiode for kamp- og ingeniørtropperne øges fra 9 til 12 mæ- neder. De første værnepligtige med 12 mæ- neder tjenestetid mødte i april. Her ingeniør- soldater. Foto: Hæren

beredskab i hæren. De første hold værnepligtige menige med 12 måneders tjenestetid mødte i april. Tjenestetiden for værnepligtige befalingsmænd i kamp- og ingeniørtropperne blev fastsat til 24 måneder.

For fortsat at kunne mønstre de værnepligtige befalingsmænd sammen med de menige, de har virket som lærere og førere for i den første uddannelsesperiode, måtte personellovens maksimum for tjenestetidens længde øges fra 24 til 27 måneder.

Lovforslaget herom blev vedtaget af Folketinget den 31. maj 1986 med ikrafttrædelsesdato 1. juli 1986. Forslaget indeholdt endvidere en tilføjelse til den bestemmelse, der indeholder hjemmel til at pålægge ansatte i forsvaret tjenestepligt efter gennemgået uddannelse. Tjenestepligten sikrer, at forsvaret får et rimeligt udbytte af de uddannelser, der betales af forsvaret.

Ved tilføjelsen præciseres det, at bestemmelsen også omfatter personel, der afgår fra uddannelsen af årsager, der skyldes eget forhold. Præciseringen er sket efter opfordring fra Folketingets Ombudsmand.

7.6. Analyse af de værnepligtiges anvendelse

Som et led i forsvarsforliget blev det aftalt, at der skulle nedsættes en arbejdsgruppe til analyse af de værnepligtiges anvendelse i forsvaret, herunder mulighederne for en differentieret tjenestetid.

Denne arbejdsgruppe, kaldet AGVA, blev nedsat i december 1984. Ved til lægsaftalen af 27. august 1985 til forsvarsforliget var en del af AGVA's opgaver løst. De resterende måtte afventte de politiske forhandlinger om hærens sammensætning, som fandt sted i efteråret 1985 og foråret 1986. Disse blev afklaret i maj, hvor der blev opnået enighed om principperne for sammensætningen af hærens fredsstyrke.

Samtidig havde man drøftet mulig-

hederne for at foretage en dyberegående analyse af de værnepligtiges fremtidige anvendelse end forudset i AGVA's arbejde. Forsvarsudvalgets betænkning vedrørende ændring af lov om forsvarets personel angav retningslinjer for analysen.

På denne baggrund besluttede Forsvarsministeriet at overføre det videre arbejde med analyse af de værnepligtiges anvendelse til en ny arbejdsgruppe, kaldet AGV, under Styringsgruppen vedrørende nyordning af forsvarets personelforhold.

Efter at arbejdsgruppens kommissorium var blevet drøftet i 11-mandsgruppen, blev AGV nedsat i juli. Arbejdsgruppen skal analysere den fremtidige anvendelse af alt værnepligtigt personel (menige og befalingsmænd) i forsvaret, herunder mulighederne for en differentieret tjenestetid – også inden for samme enhed. Endvidere skal AGV vurdere mulighederne for en kontraktmæssig aftale i de sidste 3 måneder af tjenestetiden.

Endelig skal arbejdsgruppen vurdere de principielle muligheder for såvel korttidskontrakter som langtidsansættelse af stampersonel, herunder evt. ændrede ansættelsesvilkår.

Arbejdsgruppen afgav i august delrapport vedrørende mulighederne for en kontraktmæssig aftale i de sidste 3 måneder af tjenestetiden.

Et flertal i arbejdsgruppen har kunnet konstatere, at en kontraktmæssig aftale i de sidste 3 måneder af tjenestetiden vil være forbundet med store ulemper for såvel forsvaret som for den enkelte værnepligtige, ligesom man ikke har kunnet pege på fordele.

Flertallet i arbejdsgruppen har konkluderet, at en sådan sammenblanding af værnepligt og frivillig tjeneste, som en kontraktmæssig aftale i de sidste 3 måneder af den første samlede tjeneste vil indebære, ikke kan anbefales.

Arbejdsgruppen i sin helhed kan derimod anbefale, at det undersøges nær-

mere, om der er begrundelse for at forbedre vilkårene i 10.-12. måned for værnepligtige menige og i 22.-24. måned for værnepligtige befalingsmænd.

Den afsluttende rapport vedrørende den fremtidige anvendelse af værnepligtige er under udarbejdelse.

7.7. Frivilligheden blandt værnepligtige
Forsvarets Center for Lederskab har undersøgt graden af frivillighed blandt de værnepligtige, der mødte i oktober 1986 til aftjening af 12-måneders værnepligt. Formålet med undersøgelsen var at belyse, om den forlængede tjenestetid ved kamp- og ingeniørtropperne samt den generelt faldende ungdomsarbejdsløshed influerede på antallet af frivillige blandt de værnepligtige.

Undersøgelsen viste, at blandt de ca. 2000 værnepligtige kunne 87% betegnes som frivillige. Det drejer sig om personer, der søgte frivillig værnepligt, til trods for at de havde trukket frinummer på sessionen, eller som tilkendegav, at de ville have meldt sig som frivillige, selv om deres nummer havde været et frinummer.

Det tilsvarende tal for frivillige værnepligtige ved den seneste tilsvarende undersøgelse i 1984 var 71%.

For så vidt angår begrundelserne for frivillighed viser undersøgelsen, at 50% af de frivillige har søgt frivillig værnepligt af grunde, der udelukkende knytter sig til forsvaret som sådan, det vil sige, at de ønsker at aftjene værnepligt, de ønsker en karriere som officer eller de ønsker at blive sergent, officer af reserven, jæger eller konstabel. I 1984 var det 38%.

18% oplyser, at de vil prøve noget nyt, og 9%, at de gennem aftjening af værnepligten ønsker at kvalificere sig til ansættelse i politi, brandvæsen, redningskorps og lignende. 4% er arbejdsløse, 3% ønsker at supplere deres eksamensresultat med de erhvervspoints, som aftjening af værnepligten kan give,

og 2% antører, at de har ønsket at komme hjemmefra. Endelig har 14% angivet andre begrundelser.

Det bør understreges, at kun 4% har oplyst, at de har søgt frivillig værnepligt på grund af arbejdsløshed. Det tilsvarende tal i 1984 var 17%.

Det kan konkluderes, at undersøgelsen har vist, at en voksende del af de indkaldte frivilligt aftjener deres værnepligt, og at tilgangen til frivillig værnepligtstjeneste således ikke er faldet som følge af den forlængede tjenestetid og den faldende ungdomsarbejdsløshed.

7.8. Ansættelse af kvinder i forsvaret

Traditionelt har man i mange lande været tilbageholdende med at ansætte kvinder i det militære forsvaret.

I Danmark blev der i 1962 med vedtagelsen af personelloven åbnet mulighed for at antage kvinder i militære funktioner, men først med udsendelsen i 1971 af de nødvendige administrative bestemmelser for antagelse under stampersonelordningen blev intentionerne en realitet.

Ansættelsesmulighederne var begrænset til funktioner, der ikke medførte umiddelbar risiko for direkte deltagelse i kamphandlinger. Som eksempel kan nævnes områderne administration, forsyning, kommunikation, uddannelse samt kontrol- og varslings-tjeneste.

Ligebehandlingsloven

Lov om ligebehandling af mænd og kvinder, der blev vedtaget i april 1978, omfatter også forsvaret. Loven bevirkede, at forsvaret måtte revurdere det hidtidige grundlag for kvinders anvendelsesmuligheder i militære funktioner.

Det var imidlertid nødvendigt indledningsvis at få dispensation fra visse bestemmelser i loven. Baggrunden herfor var et ønske om at få tilvejebragt et grundlag for en langsigtet politik om kvinders anvendelse i forsvaret, så

Forsvaret gennemfører forsøg i forbindelse med kvinders tjeneste i kampenheder i forsvaret. I søværnet er forsøget afsluttet, mens det fortsætter i hæren og flyvevåbnet. Denne selvkørende 155 mm haubits har kvindelig besætning. Foto: Hæren

man i størst mulige omfang kan følge lovens intentioner. Dette bør ske som led i en styret og generelt accepteret udvikling under fastholdelse af forsvarrets effektivitet.

Antallet af kvinder, der ansættes i militære stillinger i forsvaret, er stigende. I perioden juni 1983 – maj 1984 udgjorde antallet af nyansatte kvinder ca. 5% af det samlede antal ansættelser i den pågældende periode. Året efter steg tallet til 17%, og i 1985-86 er andelen af kvinder blandt nyansatte næsten 19%.

Forsøgsordninger

Efter drøftelser med Arbejdsministeriet og Ligestillingsrådet blev der igangsat en række forsøg, først i søværnet og senere i hæren og flyvevåbnet. For-

søgene har bl.a. haft til formål at undersøge fysiske og psykiske forhold i forbindelse med kvinders virke i kampenheder i forsvaret.

I søværnet er forsøget, som blev påbegyndt i 1981, nu afsluttet. Der er udarbejdet en rapport, som primært omhandler forhold i forbindelse med anvendelse af kvinder om bord i søværnets skibe, men også analyserer en række andre områder som f.eks. rekruttering, afgangsårsager, fysiske og psykiske aspekter samt beredskabsmæssige forhold.

Rapportens væsentligste konklusioner er følgende:

- Kvinders faglige kvalifikationer er på samme niveau som mændenes,
- kvinders mindre fysiske styrke har ikke givet væsentlige problemer,

- kvinders psykiske udholdenhed adskiller sig generelt ikke fra mændenes,
 - samværsformen om bord i skibene har ændret sig og har under visse længere togter givet mindre problemer, men dette har ikke medført, at besætningernes løsning af opgaverne har været ringere eller arbejdsresultaterne dårligere, samt at
 - det øgede antal kvinder har givet begrænsede muligheder for at opstille og uddanne en effektiv mobiliseringsstyrke, fordi kvinder ikke efter hjemsendelse kan indkaldes til deltagelse i uddannelsesmæssige mønstre sammen med hjemsendte værnepligtige mænd.
- Endvidere konkluderes det vedrørende en række praktiske forhold,
- at antallet af kvinder i blandede besætninger skal afpasses efter beboelsesforholdene og besætningens samlede fysiske potentiell, og
 - at blandet underbringelse af kvinder og mænd fortsat skal undgås, hvilket medfører, at kvinder ikke kan indgå i besætningen i undervandsbåde eller i frømandskorps.

På baggrund af erfaringerne fra forsøget besluttede Forsvarsministeren i december 1986 at ophæve søværnets generelle dispensation fra ligebehandlingsloven.

Kvinder kan herefter ansættes inden for alle områder i søværnet med undtagelse af ubåde, frømandskorps, inspektionsskibe og Søværnets Flyverjeneste. Der vil for kvinderne være tale om frivillig tjeneste og dermed en mulighed for at forrette tjeneste på lige fod med det mandlige personel. Områderne omfatter indtil videre også egentlige kampenheder som f.eks. korvetter og torpedobåde, men den endelige beslutning om kvinders anvendelse i kampfunktioner træffes først, når tilsvarende forsøgsresultater fra hæren og flyvevåbnet foreligger.

I hæren og flyvevåbnet er forsøgene iværksat, bl.a. ved kampvognsbeskudninger og raketeskadriller. De ventes afsluttet i løbet af 1987.

Når erfaringerne fra forsøgene er vurderet, vil der blive taget endelig stilling til kvinders fremtidige ansættelsesmuligheder i forsvaret.

8. Forsvarets materiel

8.1. Forsvarets materielsituation

De samlede bevillinger til iværksættelse af nye materielanskaffelser i 1986 var 2.243 mio. kr. Der blev iværksat seks projekter, hvoraf et var til hæren, to til søværnet og tre til flyvevåbnet.

Hæren havde planlagt anskaffelse af et nyt nærluftforsvarssystem (se pkt. 8.11.). Der er desuden bevilget et beløb til modifikation af hærens samlede beholdning af trukne 155 mm haubits, M51. Ved modifikationen forbedres pjecens evne til at leve op til de operative krav med hensyn til bl.a. rækkevidde og anvendelse af moderne ammunition. Pjecen vil endvidere efter modifikationen have samme skydetekniske grundlag som den modificerede, selvkørende haubits. Modifikationen gennemføres i samarbejde med Holland og Norge.

For søværnets vedkommende blev der bevilget midler til anskaffelse af søminemateriel og modifikation af torpedoer med tilhørende ildledelsesudstyr.

Mineanskaffelsen er en fortsættelse af et fælles udviklingsprojekt med Forbundsrepublikken Tyskland. Aftalen om udviklingsfasen blev indgået i 1982, hvorefter der nu forhandles om en egentlig produktionsaftale.

Modifikationen af torpedoer og ildledelsesudstyr er en fortsættelse af et projekt, der blev iværksat i 1984. Modifikationen gennemføres i samarbejde med Sverige.

Flyvevåbnets tre projekter omfatter modifikation af F-16 kampfly og af IHAWK luftværnsmissiler samt anskaffelse af materiel, der muliggør, at F-16 kan operere fra civile danske lufthavne.

Modifikationsprogrammet for F-16 gennemføres dels for at forbedre flyenes mulighed for at anvende moderne luftforsvarsmissiler, dels for at nedsætte flyenes samlede vedligeholdelsesomkostninger. Modifikationen gennemføres på samtlige F-16 fly, som blev anskaffet ved den såkaldte "århundredets våbenhandel", der blev indgået af Belgien, Holland, Norge, USA og Danmark i fællesskab. Modifikationen er et opdateringsprogram, som sikrer, at F-16 flyene forbliver tidssvarende og blandt andet lettere at reparere, hvilket medfører reduktion af vedligeholdelsesomkostningerne. Endvidere indeholder modifikationen mulighed for senere at gennemføre yderligere opdatering, såfremt landene bliver enige herom.

Modifikationen af IHAWK omfatter forbedring af målfølgeradarerne samt anskaffelse af et optisk sigtesystem, der kan overtage kontrollen, hvis radarerne ved elektroniske modforholdsregler sættes ud af spillet. Modifikationen gennemføres sammen med de øvrige europæiske IHAWK-brugerlande (Forbundsrepublikken, Belgien, Holland, Frankrig, Italien og Grækenland).

I aftalen om forsvarets ordning i perioden 1985-87 er det forudsat, at der skal ske en udbygning af evnen til at

Flyvevåbnets F-16 modificeres. Herved øges muligheden for at anvende moderne luftforsvarsmissiler og samtidig nedsættes vedligeholdelsesomkostningerne. Foto: Flyvevåbnet

operere med kampfly fra civile flyvepladser. Flyvevåbnets projekt hertil omfatter materiel, reservedele m.v. til etablering af en mobil støttestruktur, der indeholder alle de elementer, der er nødvendige for at kunne udføre operationer med kampfly fra civile flyvepladser.

Situationen for forsvarets materiel- og ammunitionsbeholdninger er på grund af økonomiske forhold meget anspændt. De mest kritiske områder er de små ammunitionsbeholdninger, køretøjer til hæren samt reservedele og komponenter til en række kampafgørende systemer. De store økonomiske midler, der er bundet til allerede iværksatte anskaffelser, samt behovet for omfattende materielfornyelser i

alle tre værn betyder imidlertid, at der kun er mulighed for begrænsede forbedringer på beholdningssituationen i de kommende år.

8.11. Nærluftforsvar til hæren

Anskaffelse af nærluftforsvar til hæren omfatter ikke blot anskaffelse af luftværnsmissiler, men også anskaffelse af alt det udstyr, der er nødvendigt til to nye luftværnsafdelinger, herunder kontrol- og varslingsudstyr, databehandlings- og transmissionsudstyr, køretøjer, uddannelsesmateriel, værkstedsmateriel m.v.

Den beløbsmæssigt største del af projektet er imidlertid anskaffelse af luftværnsmissiler, der udgør ca. halvdelen af det samlede projekt.

På grundlag af en markedsundersøgelse, der har været gennemført ved Hærens Materielkommando siden 1982, blev der i foråret 1986 indhentet tilbud på fire mulige systemer: Det amerikanske missil STINGER, det franske missil MISTRAL, det svenske missil RBS-70 og det engelske missil STARSTREAK. Tilbudsindhentningen og efterfølgende undersøgelser resulterede i, at Forsvarskommandoen i august 1986 indstillede den seneste version af STINGER missilet til anskaffelse.

På grund af debat i bl.a. 11-mandsgruppen, hvor der ikke var enighed om, hvilket tilbud der alt taget i betragtning var det bedste, blev projektet i september midlertidigt stillet i bero og tilbudsfristerne blev forlænget 3 måneder.

I december blev det imidlertid klart, at der ikke kunne opnås politisk enighed. Projektet er derfor blevet udskudt, bl.a. for at man kan følge udviklingen af det franske og engelske missil. Projektet forventes genoptaget 1988-89.

8.12. STANDARD FLEX 300

Den første enhed — prototypen — af STANDARD FLEX 300 serien blev søsat i august ved værftet i Karlskrona i Sverige. Prototypen blev derefter bugseret til Aalborg Værft, hvor det tekniske udstyr skal installeres.

Efter planen skal fartøjet afleveres til søværnet i september 1987, hvorefter et længere program med manøvreprøver, udholdenhedsprøver og chockforsøg forestår.

Efter prøvefasen og med udnyttelse af erfaringerne herfra skal Aalborg Værft bygge de resterende 6 fartøjer af første serie af typen. Det langsigtede mål er bygning af i alt 16 enheder til afløsning af 22 ældre enheder af DAPHNE-, SUND- og SØLØVEN-klasserne.

STANDARD FLEX fartøjerne kan

gennem et udskifteligt containersystem med bevæbning m.v. skiftevis anvendes som patruljebåd, kampenhed, minelægger og minestryger.

8.2. Planlagte materielanskaffelser

For hærens vedkommende er der for 1987 planlagt anskaffelse af kommunikationsmateriel, panserværnshelikoptere, maskinkanoner til pansrede mandskabsvogne og ammunition.

Til flyvevåbnet er der planlagt indkøb af ammunition, nærluftforsvarsmateriel til overvågning af flyvestationer, køretøjer til IHAWK-enhederne samt yderligere en modifikation af IHAWK.

Såvel 1987 som især 1988 vil være kendetegnet ved den betalingsmæssige afvikling af de store anskaffelser fra de foregående år, hvorfor der i disse år kun vil være et relativt lille beløb til iværksættelse af nye anskaffelsesprojekter.

8.3. De materielanskaffende myndigheder

Forsvarets materielanskaffende myndigheder omfatter Hærens Materielkommando, Søværnets Materielkommando og Flyvematerielkommandoen samt Forsvarets Materielintendantur.

8.3.1. Myndighedernes hovedopgaver

De tre materielkommandoer samt materielintendanturen har primært ansvar for anskaffelse og vedligeholdelse af forsvarets materiel under hensyntagen til den bedst mulige økonomi.

Materielkommandoerne og materielintendanturen har følgende hovedopgaver:

- Planlægning,
- forsyningsvirksomhed,
- vedligeholdelsesvirksomhed,
- tilsynsvirksomhed,
- udviklings- og forsøgsvirksomhed,
- sikkerhed,
- publikationsvirksomhed,
- rådgivningsvirksomhed,

Aalborg Værft er i færd med at installere teknisk udstyr m.v. på prototypen af STANDARD FLEX 300 fartøjerne. Modellen viser fartøjet, som det vil komme til at se ud. Foto: Søværnet

- personelfunktioner,
- rapportering,
- særlige ansvarsområder, herunder logistisk støtte efter princippet om værnssfælles forvaltning, kvalitetskontrol, motorkøretøjsudskrivning, personeludvikling, flysikkerhed, sikkerhed til søs, undervisning m.v.

Materielkommandoerne udfører disse opgaver på baggrund af forsvarrets overordnede planlægning, der omfatter specialstudier, 12-års udviklingsskisser og seksårsplaner.

Disse planer udgør en del af det militærfaglige grundlag for de politiske forhandlinger og aftaler om forsvarrets indretning.

I forbindelse med større materielanskaffelser varetager Forsvarskommandoen den overordnede projektstyring, medens materielkommandoerne har ansvaret for, at alle relevante infor-

mationer af teknisk og faglig karakter vedrørende det pågældende materielområde indsamles, registreres og bearbejdes, således at der skabes det bedst mulige grundlag for vurdering og beslutningstagen.

8.32. Anskaffelse af større materielsystemer

Større anskaffelser iværksættes på baggrund af "Grundlæggende militære Krav" (GMK), der omfatter summen af de operationelle krav til materiellets ydeevne. GMK vil derfor danne grundlag for materielkommandoernes markedsundersøgelser og tilbudsindhentning, herunder eventuelle forsøg og udvikling.

Resultaterne af markedsundersøgelserne vurderes af materielkommandoerne, der for hver enkelt løsning beskriver og vurderer:

- Økonomi, herunder såvel investering som drift,
- logistik (krigs- og fredsmæssig forsynings- og vedligeholdelsestjeneste),
- behov for uddannelsesmateriel,
- merkantil vurdering,
- eventuelle følgevirkninger i form af materielmæssige, personelmæssige og bygningsmæssige foranstaltninger,
- dansk industris eventuelle involvering,
- standardisering og interoperabilitet,
- fastlæggelse af systemansvar.

Når Forsvarskommandoen har truffet beslutning vedrørende systemløsning, foretager materielkommandoerne normalt typevalg under iagttagelse af givne økonomiske rammer, "Grundlæggende militære Krav" m.v.

Når de nødvendige tilladelser er givet — herunder bevilling fra Finansudvalget — gennemfører materielkommandoerne indkøbet efter følgende tre hovedprincipper:

- Indkøb gennemføres efter almindelige forretningsmæssige vilkår,
- anskaffelser finder sted under fuldt hensyn til dansk producerede varers konkurrencemæssige muligheder, og
- tilbud antages således, at det — alle forhold taget i betragtning — er det mest fordelagtige for staten.

I forbindelse med eller før modtagelse og ibrugtagning af materiel forestår materielkommandoerne gennemførelse af modtagekontrol samt klarlægning af materiellet til udlevering.

Materielkommandoerne foretager systemafprøvning og kontrol og sikrer, at der før materiellets installation eller fordeling til brugerne eksisterer nød-

vendigt hjælpeudstyr, værktøjer, vedligeholdelses- og forsyningsfaglige publikationer, materielbeskrivelser m.v.

Herudover indstiller materielkommandoerne om uddannelse af teknisk personel samt etablering eller ændring af bygnings- og anlægsmæssige faciliteter, så materiellets drift kan tilgodeses bedst muligt.

Materielkommandoerne har ligeledes ansvaret for, at de for materiellets brug nødvendige forsyninger er oplagt og fordelt, samt at eventuelle aftaler om brug af eksterne vedligeholdelsesfaciliteter er indgået.

8.4. Internationalt materielsamarbejde

Danmark deltager sammen med de øvrige europæiske NATO-lande (undtagen Island) i et samarbejde vedrørende forsvarsmateriel. Formålet hermed er at harmonisere operative krav og tidsplaner for større anskaffelser af materiel. Ved at anskaffe det i fællesskab kan der sikres store produktionsserier, hvorved omkostningerne kan reduceres.

Samarbejdet foregår i to organer:

- NATO's "Conference of National Armaments Directors" og
- Den uafhængige europæiske programgruppe (IEPG).

I *Årlig Redegørelse 1985* er der gjort nærmere rede for disse to organer.

Det 3. møde i IEPG på forsvarsmisterniveau fandt sted i Madrid i april 1986. Her vurderedes de fremskridt, der var sket inden for områderne harmonisering af operative og tekniske krav, samarbejde om forskning og forbedring af den europæiske industris konkurrencedygtighed.

9. Forsvarets aktiviteter

9.1. Øvelser

I efteråret 1986 gennemførtes Nordregionens største NATO-øvelse, betegnet NORTHERN WEDDING 86, der er en del af en tilbagevendende større øvelsesserie i NATO. Øvelsen var en fællesværnsøvelse med hovedvægt på det maritime område med deltagelse fra

flere NATO-lande. Formålet var især at øve flådeoperationer til støtte for overførsel af forstærkninger til det europæiske kontinent.

Øvelsen omfattede operationer i Østersøen, Nordsøen, Norskehavet, Atlanten og Kanalområdet. På dansk område fandt der amfibie-landsætnin-

Som et led i NATO-øvelsen NORTHERN WEDDING landsattes et antal amerikanske marineinfanterister i Oksbøl. Foto: Forsvaret

Denne observationspost er en blandt seks i den såkaldte sikkerhedszone i Libanon tæt ved den israelske grænse. Danske FN-observatører indgår i bemanningen af disse poster. Foto: FN-afdelingen

ger sted i Jylland, hvor 2.000 mand fra det amerikanske marineinfanteri gik i land over stranden i Oksbøl, mens 3.500 mand med materiel blev udskibet i Esbjerg.

Styrkerne fortsatte derefter til Slesvig-Holsten for at deltage i en anden stor NATO-feltøvelse, BOLD GUARD, der blev ledet af Enhedskommandoen i Karup, og hvor man især lagde vægt på modtagelse og indsættelse af allierede forstærkninger og koordineringen af deres og de dansk-tyske styrkers indsats — alt med henblik på at skabe et effektivt forsvar af Jylland og Slesvig-Holsten.

I september 1986 gennemførtes en ny type regional luftforsvarsøvelse, INTERREGIONAL AIR DEFENCE

EXERCISE, omfattende Danmark, Norge, Slesvig-Holsten og Nordsøområdet. I denne øvelse deltog fly, der også indgik i NORTHERN WEDDING-øvelsen samt danske, norske, tyske, hollandske og engelske styrker. Desuden deltog det særlige NATO-varslingsfly E-3A. Med øvelsestypen afprøvede man et nyt samarbejde regionerne imellem, der bl.a. vil medføre en væsentlig styrkelse af luftforsvaret i Nordsøområdet.

9.2. FN-tjeneste

I 1986 har Danmark fortsat ydet bidrag til det fredsbevarende arbejde under FN ved udsendelse af observatører og militære enheder. Der er således udsendt 12 observatører til Mellemøsten,

hvor de indgår i FN's observatørkorps UNTSO i Libanon, Israel, Sinai og Golan. Herudover er der 6 observatører ved FN's observatørkorps UNMOGIP i Kashmir. Begge steder har Danmark udsendt officerer siden 1948.

På Cypren har det været nødvendigt at opretholde fredsbevarende styrker siden marts 1964. Danmark har bidraget hertil fra begyndelsen og har for tiden en styrke på 346 mand på øen.

Desuden er der givet tilsagn om, at Danmark kan bidrage med en styrke på 120 mand i Namibia, hvis dette bliver aktuelt.

I alt har der i 1986 været anvendt ca. 450 mand af den beredskabsstyrke på 950 mand, som Danmark kan stille til rådighed for fredsbevarende operationer i FN-regi.

Til løsning af en fælles nordisk FN-indsats har Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsat en arbejdsgruppe. Den nordiske samarbejdsgruppe for militære FN-spørgsmål (NORDSAM-FN). Denne arbejdsgruppe har primært en koordinerende funktion, specielt i den indledende fase af fredsbevarende operationer, men den varetager tillige planlægning og koordination af fælles nordiske FN-kurser.

Det nordiske samarbejde medfører dels en økonomisk besparelse, dels mulighed for en mere fleksibel anvendelse af personellet. Med henblik på at styrke FN's stilling i det fredsbevarende arbejde er der også deltagelse fra andre lande i en del af disse kurser, som afholdes for personel, der skal anvendes i konfliktområder.

De nordiske forsvarsministre mødes to gange om året for at udveksle synspunkter og erfaringer vedrørende de problemer og opgaver, som landene står over for i det fredsbevarende arbejde. I 1986 var møderne i Ålborg i maj og i Stavanger i oktober.

Udgifterne til det danske kontingent på Cypren udgjorde i 1986 ca. 8,5 mio. \$. FN's refusion af disse udgifter fin-

der sted en gang årligt på baggrund af frivillige bidrag fra medlemslandene. Der er for øjeblikket et efterslæb på 7 år, idet FN har refunderet udgifterne til juni 1979. Efterslæbet udgør ca. 400 mio. kr.

9.3. Fiskeriinspektion

9.31. Grønland

Det grønlandske fiskeriterritorium er på ca. 2,1 mio. km², hvoraf den fiskeribare del udgør ca. 1,6 mio. km² fordelt med ca. 780.000 km² på vestkysten og ca. 820.000 km² på østkysten.

Der har i perioden 1. oktober 1985 – 30. september 1986 været foretaget 176 kontrolbesøg om bord i fiskerartøjer på Grønlands fiskeriterritorium. Der er konstateret ulovligheder i 95 tilfælde. Indskærpelse af gældende bestemmelser er foretaget i 70 tilfælde. 6 sager er afgjort udenretligt med et samlet bødebælb på ca. 310.000 kr.

19 sager er overdraget til politiet til nærmere behandling.

9.32. Færøerne

På Færøerne, hvor fiskeriterritoriet er på ca. 280.000 km², sker fiskeriinspektionen i samarbejde med Færøernes Landsstyes Vagt- og Bjærgningstjeneste. Der er i førnævnte periode gennemført 147 kontrolbesøg fra forsvarets inspektionsskibe. Der er i denne forbindelse ikke i perioden konstateret ulovligheder.

Den årlige udgift til driften af forsvarets fiskeriinspektion ved Grønland og Færøerne er på ca. 240 mio. kr.

9.33. Bygning af inspektionsskibe

De 4 inspektionsskibe af HVIDBJØR-NEN-klassen, der indgik i flåden i 1962-63, er teknisk forældede og næsten udslidte. De må udskiftes, hvis forsvaret fortsat skal udføre fiskeriinspektion ved Grønland og Færøerne.

Som anført i *Årlig Redegørelse 1985* opfordrede Folketinget i maj 1985 regeringen til snarest at påbegynde er-

Forsvaret har indgået kontrakt med det danske firma Dwinger Marineconsult om detailprojektering af nye inspektionsskibe til afløsning for de snart 25 år gamle skibe af HVIDBJØRNEN-KLASSEN. Her ses inspektionsskibet VÆDDEREN. Foto: Søværnet

statningsbyggeri for to helikopterbærende inspektionsskibe for fiskeriinspektionen ved Grønland og Færøerne.

I forligsaftalen er der ikke afsat ressourcer til erstatningsbyggeri, idet dette forudses behandlet særskilt.

I februar 1986 godkendte Finansudvalget, at der i 1986 anvendes ca. 15 mio. kr. til projekteringen af nye fiskeriinspektionsskibe til søværnet. Det blev forudsat, at projekteringen indledes med en forprojekteringsfase, hvor der tilvejebringes et antal projektskitser med varierende tekniske løsninger. På denne baggrund vælges den skitse, der giver bedst mulighed for opfyldelse af kravene om større udholdenhed og bedre operative egenskaber end fiskeriinspektionsskibene af HVIDBJØRNEN-klassen.

Efter gennemførelsen af forprojek-

teringsfasen synes det klart, at kravene bedst opfyldes af et skib med en skroglængde på ca. 100 meter og en maksimum kontinuerlig fart på ca. 20 knob. Af de foreliggende undersøgelser fremgår, at skrog og maskineri til et sådant skib vil koste ca. 235 mio. kr., medens det øvrige udstyr forventes at beløbe sig til ca. 90 mio. kr.

Der er indgået kontrakt med det danske firma Dwinger Marineconsult om detailprojektering af inspektionsskibene. Projekteringen skal være afsluttet inden udgangen af maj 1987. Først herefter vil de mere specifikke detaljer ved skibene kunne foreligge.

9.4. Støtte til det civile samfund

Forsvaret er personel- og materielmæssigt organiseret med henblik på hurtig indsats til løsning af meget varierende

opgaver. Som et naturligt led i sin virksomhed kan forsvaret yde en omfattende støtte til det civile samfund. Det gælder assistance ved katastrofer eller ulykker, redningstjeneste, hjælp ved eftersøgninger, støtte til Røde Kors og indsats i forbindelse med opfiskning af sennepsgas. Hertil kommer en omfattende assistance i forbindelse med ammunitionsrydning, herunder uskadeliggørelse af opfisket eller ilanddrevet ammunition. Forsvaret har i 1986 i ca. 80 tilfælde ydet bistand i tilfælde af terrorbomber eller bombetrusler.

9.41. Sennepsgassen

Forsvaret har også i det forløbne år været meget engageret i bestræbelserne for at finde en løsning på problemerne vedrørende den krigsgasammunition, der efter anden verdenskrig blev nedsænket i danske farvande.

Forsvarets rolle i denne sammenhæng består i at bistå fiskeriet med bortskaffelse af den gasammunition, som fiskere måtte opfiske under ud-

øvelse af deres erhverv. Der opfiskes 1-2 tons om året.

Det har vist sig vanskeligt at finde en bortskaffelsesmulighed, bl.a. fordi dele af den gasammunition, der opfiskes, indeholder sprængstof og/eller stød- og friktionsfølsomme kemiske forbindelser, hvilket medfører, at transport og håndtering kan være farlig.

Af miljømæssige grunde kan den gas, der indeholder sprængstof, ikke umiddelbart bortskaffes eller destrueres. Gas uden sprængstof destrueres på Kommunekemi i Nyborg.

En undersøgelse af gassens betydning for havmiljøet, som Miljøstyrelsen har foretaget, har vist, at sennepsgas, der er i direkte forbindelse med havvand, nedbrydes hurtigt.

I september 1985 indledte en projektgruppe – kaldet PEGASUS – under Forsvarskommandoen oprydning og sortering af den gasammunition, der var oplagt i depot i Vestermarie på Bornholm.

Ved udrykninger i tilfælde af terrorbomber eller bombetrusler anvender ingeniørtropperne et specialindrettet køretøj med bl.a. røntgenudstyr. Efter vognen trækkes en bombebrønd til transport af suspekte genstande. Foto: Hæren

Oprydningen var færdig i marts 1986, og ca. 1.700 kg rene gasklumper blev destrueret på Kommunekemi, medens få genstande endnu opbevares i depotet, idet man ved røntgenfoto-grafering har konstateret, at de kan være sprængfarlige.

Det afgørende ved en stillingtagen til, hvad der skal ske med den gasammunion, der opfiskes, er hensynet til fiskerne, befolkningen på Bornholm og forsvarets personel. Forsvaret har endvidere understreget vigtigheden af, at personel fra forsvaret med erfaring med gasammunionen så hurtigt som muligt, d.v.s. allerede til søs, bistår de fiskere, der har opfisket gasammunion.

I december 1985 vedtog Folketinget en dagsorden, der pålagde regeringen at gennemføre foranstaltninger vedrørende sennepsgas inden for visse terminer. (Dagsordenen gengivet i *Årlig Redegørelse 1985*).

I februar 1986 orienterede Miljøministeren på regeringens vegne om de foranstaltninger, der lod sig gennemføre indenfor de anførte tidsfrister samt en handlingsplan for den videre opfyldelse af dagsordenens opfordringer.

Det fremgik, at i særdeleshed færdiggørelse af en undersøgelse af gasammunionens sprængfarlighed og herunder specielt undersøgelse af de evt. stødfølsomme kemiske forbindelsers tilstand ville kræve nogen tid.

I et samråd i april 1986 i Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg redegjorde Forsvarsministeren nærmere for situationen. I et nyt samråd i maj fremlagde Forsvarsministeren forslag om, at der blev nedsat en tværministeriel styringsgruppe, som indenfor ca. 1 måned skulle udarbejde en opgaveformulering for en analyse af foreliggende realistiske muligheder for adskillelse og destruktion af gasammunion, herunder anlæg af et adskillelsesanlæg.

Et flertal i Folketingets Miljø- og

Planlægningsudvalg tilsluttede sig regeringens plan og tog til efterretning, at regeringen ikke under de nuværende omstændigheder finder grundlag for at ændre praksis for ilandbringning af eksplosionsfarlig gasammunion.

På denne baggrund blev den tværministerielle styringsgruppe nedsat i maj 1986.

Efter udarbejdelsen af opgaveformulering for et privat firma og udvælgelse blandt 7 mulige firmaer indgik man i juni 1986 kontrakt med firmaet OIL-CONSULT, rådgivende Ingeniør A/S, efter at Finansudvalget havde tilsluttet sig, at der anvendes indtil 1,5 mio. kr. (eksklusive MOMS) til analysearbejdet.

Firmaet afleverede rapporten i oktober 1986.

Heraf fremgår, at firmaet ud fra en vurdering af tekniske, sikkerheds- og miljømæssige forhold foreslår 3 løsningsmuligheder:

1. Søbaseret løsning, hvori et specialskib indgår.
2. Landbaseret, kystnær løsning i granitbrud.
3. Landbaseret løsning i betonbygværk.

Fælles for forslagene er destruktionsmetoden, der forudsætter, at den opfiskede ammunition itusaves, hvorefter delene opvarmes ved en speciel metode, hvorved gas og sprængstof nedbrydes til afledte kemiske forbindelser. Disse forbindelser gennemgår herefter en røgrensning, hvori indgår forbrænding.

Alternativt til denne proces foreslår firmaet, at en metode med nedfrysning af emnerne med efterfølgende knusning undersøges nærmere.

På grundlag af rapporten har den tværministerielle styringsgruppe i december afleveret et samlet oplæg til løsning af sennepsgasproblemet, hvori det konkluderes, at en søbaseret løsning på specialskib ud fra en miljø- og sikkerhedsmæssig vurdering er at foretrække, og det anbefales, at der

Forsvaret hjælper fiskerne, hvis der "fanges" efterladenskaber fra 2. Verdenskrig. Her yder minørholdet assistance til en fisker, der har fået en gas-flybombe i nettet. Foto: Oilconsult

iværksættes en detailprojektering af en sådan løsning. Det anbefales også, at den hidtidige praksis vedrørende forsvarets assistance til fiskerne fortsættes efter gældende procedurer.

9.42. Redningstjenesten

Søredningstjenesten iværksatte i 1985 699 aktioner for at redde, eftersøge eller assistere på søen. Dette er et fald på ca. 5% i forhold til 1984 (737). Det beskedne fald på ca. 1% fra 1983 til 1984 er således fortsat. Eftersøgning og assistance til fritidssejlere faldt til 308 tilfælde mod 368 i 1984. Procentvis svarer dette til 44% af samtlige aktioner mod 50% i 1984.

Søredningstjenesten har et tæt samarbejde med flyveredningstjenesten, der råder over 8 helikoptere af typen SIKORSKY S-61A.

Flyveredningstjenesten har i 1985 assisteret i 203 af de 699 aktioner. Yderligere har flyveredningstjenesten i 65 tilfælde assisteret med formidling

af alarmer og aktivering af udenlandske redningsfly. 98% af helikopternes flyvetid blev anvendt til rent civile opgaver.

Kystredningstjenestens 26 redningsstationer har i 1985 modtaget 232 anmodninger om assistance.

Derudover har forsvaret, primært ved Søværnets operative Kommando, bistået Miljøstyrelsen ved 154 meldinger om observation af olie eller anden forurening af farvandene omkring Danmark. Forsvarets indsats her består primært i koordinering af indsatsen samt i observation og rapportering af forureningen.

Også på Færøerne og i Grønland har forsvaret ydet støtte til det civile samfund. Udover eftersøgnings- og redningstjeneste er der her tillige tale om patientevakueringer med helikopter, fly og skibe, slæbeassistance m.m.

På Færøerne har der i perioden 1. oktober 1985 – 30. september 1986 været tale om 64 aktioner, i Grønland

104. Herudover har forsvaret stillet materiel og personel til rådighed for anden eftersøgnings- og redningstjeneste — fortrinsvis til politiet — ved 28 aktioner.

Inden for perioden har der i den grønlandske eftersøgnings- og redningsregion været registreret 25 alarmer fra redningssatellitssystemet COSPAS-SARSAT. Dette system består af sovjetiske og amerikanske pol til pol omkredsende satellitter, som er udstyret til på bestemte frekvenser at kunne opfange, positionsbestemme og videreføre nødsignaler fra nødstedte til lands, til vands og i luften til modtagerstationer i USA, Sovjetunionen, Canada, Frankrig og Norge. Ud fra systemets positionsbestemmelse af det opfangede nødsignal alarmerer modtagerstationerne den af deltagerlandet udpegede redningscentral, som derefter har ansvaret for at iværksætte en redningsaktion.

Danmark deltager i systemet på søsbasis.

9.43. Indkvartering af flygtninge

Den ofte meget store tilstrømning af asylsøgende flygtninge til Danmark har medført, at Justitsministeriet i flere tilfælde har måttet anmode om Forsvarsministeriets støtte til indkvartering af flygtninge.

Forsvaret har til dette formål gennem hele 1986 afgivet Middelgrundsfortet, Sandholmløjren samt dele af Flyvestation Kongelunden og Holbæk Kaserne. Desuden har der i årets første halvdel været indkvarteret flygtninge på Flyvestation Kagerup.

Derudover er forsvaret i flere tilfælde med kort varsel blevet bedt om at fremskaffe og opstille telte og inventar til anvendelse på midlertidige indkvarteringssteder.

Det har været tilstræbt at undgå indkvartering af asylsøgere på kaserne

eller i lejre, der fortsat anvendes af forsvarets enheder.

Dette har ikke kunnet lade sig gøre i alle tilfælde, hvilket i et vist omfang har medført ændringer og forsinkelser i forsvarets planlagte aktiviteter.

9.5. Totalforsvarssamarbejdet

Det er det militære forsvars formål at formindske muligheden for pressioer mod Danmark og i det hele taget bidrage til at forebygge krig. Hvis krigen alligevel skulle komme, er det forsvarets opgave at tilbagevise angrebet og begrænse virkningerne af krigen mest muligt.

Der er i Danmark bred politisk enighed om, at det er nødvendigt at opretholde et forsvarsberedskab. Der er ligeledes enighed om nødvendigheden af et civilforsvarsberedskab og et civilt beredskab.

Den krigsforebyggende evne for Danmark er større, når en modstander ikke kan udøve pression mod landet som følge af et effektivt fungerende civilforsvar og civilt beredskab.

Tilsammen indgår disse elementer i det, der betegnes totalforsvaret. Totalforsvaret kan defineres som den samlede og koordinerede indsats på alle områder med henblik på at opretholde forsvarsviljen og sikre den bedst mulige udnyttelse af alle militære og civile ressourcer til at forebygge krig, at forsvare landet og at opretholde et organiseret og fungerende samfund, herunder beskytte befolkningens liv og ejendom.

Det militære forsvar er således en del af det samlede totalforsvar. Forsvaret har ikke nogen præferencestilling i forhold til de andre komponenter, der alle løser deres del af opgaven: at opretholde et fungerende samfund.

Ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt er det indlysende, at komponenterne i totalforsvaret samarbejder om løsningen af deres opgaver, så man undgår at dublere en allerede eksisterende

På et tidspunkt af året, hvor der kom usædvanlig mange asylsøgere til Danmark, måtte forsvaret bistå Dansk Røde Kors med at etablere midlertidige teltlejre for flygtningene; således her i Avedøre. Foto: Forsvaret

kapacitet. Forsvaret har i vid udstrækning behov for at modtage støtte fra det civile samfund. På samme måde vil det militære forsvar kunne støtte det civile samfund i en række forhold i fredstid såvel som i spændingsperioder.

Totalforsvaret vil i en spændings- eller krigssituation blive ledet fra regeringens krisestyringscenter, men allerede i fredstid finder der en omfattende planlægning og koordinering sted. Den gør det muligt for forsvaret at planlægge på anvendelsen af forsyninger og tjenesteydelser fra det civile samfund i stedet for at foretage kostbare investeringer i materiel. Det drejer sig for eksempel om udskrivning af køretøjer, beredskabskontrakter med civile firmaer m.m. Herudover vil forsvaret have behov for støtte fra det civile samfund i en eventuel krisesituation i tilfælde, hvor man sammendrager mobi-

liseringsstyrker, modtager forstærkningsenheder, flytter store styrker, eller forbereder områder til indretning af forsvar mod et forventet angreb.

Under landsniveauet er totalforsvaret opdelt i 2 landsdelsledelser og 7 regionale enheder. Ved en lov fra maj 1985 er det blevet pålagt kommuner, amtskommuner og Hovedstadsrådet at udarbejde en plan for deres civile beredskab. I forbindelse med denne ændring er der nedsat et udvalg under Indenrigsministeriet til at overveje civilregionens struktur. Forsvaret er repræsenteret i udvalget, idet indretningen af en del af regionsstrukturen har indflydelse på de øvrige komponenter i totalforsvaret.

9.6. Våbentyverier

I oktober skete der et indbrud i et depot i Farum, hvorved en større mæng-

de sprængstof og detonatorer blev stjålet. Det drejede sig om sprængstof, der var samlet sammen med henblik på destruktion ved bortsprængning. Indbrudstyvene er senere blevet anholdt, og det stjalne materiale bragt til veje.

Der forekommer fortsat i et vist omfang tyverier af våben eller våben-dele ved indbrud på militære installationer eller hos hjemmeværnspersonel, der opbevarer våben i hjemmet.

Forsvaret råder over et meget stort antal depoter, magasiner og andre faciliteter til opbevaring af våben og ammunition til brug ved en eventuel mobilisering.

Disse kan enten være beliggende inden for eller i nærheden af militære etablissementer, eller de kan være opført i øde områder. Der findes ca. 800 standard-depoter, der specielt er bygget til oplagring af våben og ammunition. Herudover findes der våben og ammunition oplagt i depoter og bygninger på og omkring militære etablissementer.

Depoter i øde områder er specielt sikrede mod indbrud, idet de er bygget af jernbeton, overdækket med jordvolde og forsynet med særligt sikrede panserdøre og speciallåse. Depoterne bliver regelmæssigt tilset.

Depoter og opbevaringsbygninger på og i nærheden af militære etablissementer er af mindre robust konstruktion og er derfor underkastet et mere intensivt tilsyn i form af enten elektronisk overvågning, vagt eller patruljevirk-somhed.

Der har aldrig været indbrud i forsvarets standarddepoter, men i enkelte tilfælde fra våbenkamre og lignende. Antallet af tyverier af våben har, formentlig på grund af foranstaltninger, der allerede er truffet, været faldende de senere år. I de sidste 6 år er der kun forekommet 2 sprængstoftyverier (Farum inklusive). Forsvaret betragter imidlertid tyverierne med stor alvor, og Forsvarskommandoen nedsatte derfor en arbejdsgruppe til at undersøge, hvorledes sikkerheden ved forsvarets opbevaring af våben og ammunition kan forbedres. Arbejdsgruppen afgav sin rapport i november med et antal forslag til forbedringer, som nu behandles i Forsvarskommandoen og hjemmeværnet.

9.61. Hjemmeværnet

Det er et led i hele filosofien bag det danske hjemmeværn, at personellet skal have et højt beredskab. Det er bl.a. betinget af, at personellet opbevarer personlig udrustning, våben og en mindre mængde ammunition i hjemmet. Der er givet nøje bestemmelser for opbevaringen heraf, bl.a. skal en vital del være udtaget og separat opbevaret, så våbnene ikke er umiddelbart funktionsduelige.

Overtrædelse af bestemmelserne medfører øjeblikkelig ophævelse af medlemskabet i hjemmeværnet, idet det betragtes som grov misligholdelse af den indgåede kontrakt.

Det overvejes, om bestemmelserne skal strammes yderligere.

Tillæg 1:

Oversigt over spørgsmål m.m. i Folketinget i perioden 2. oktober 1985 – 1. oktober 1986 inden for Forsvarsministerens område

Oversigt over spørgsmål nr. 1 i Folketinget i perioden 1. oktober 1985 – 1. oktober 1986 inden for Forsvarsministerens område		Fremsat	Behandlet
		1985/86	
Lovforslag:			
1.	Lov om ændring af lov om forswarets personel. (Vedtaget).	22/10 85	30/5 86
2.	Forslag til lov om ændring af lov om stempelafgift af topografiske kort. (Ikke vedtaget).	9/10 85	15/10 85
Forslag til folketingsbeslutninger:			
I.	Vedtaget:		
	Af Lone Dybkjær (RV), Ebba Strange (SF) og Anne Grete Holmsgård (VS) om Christianias fremtid.	13/11 85	15/5 86
II.	Ikke vedtaget:		1985
	1. Af Albrechtsen (VS) m.fl. om styrkelse af den parlamentariske kontrol med sikkerhedspolitikken.	8/10	8/11
	2. Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF) om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO.	8/10	8/11
	3. Af Albrechtsen (VS) og Riishøj (SF) om ikke-førstebrug af atomvåben.	8/10	21/11
	4. Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) m.fl. om forbud mod kemiske og bakteriologiske våben.	8/10	21/11
	5. Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) m.fl. om garanti mod atomvåben og kemiske våben på dansk territorium.	8/10	20/11
	6. Af Thoft (SF) og Albrechtsen (VS) om kommuners mulighed for at afvise anløb af visse militære fartøjer.	2/10	20/11
			1985/86
	7. Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) og Albrechtsen (VS) m.fl. om at tilføre yderligere midler til det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg.	29/11	16/1

1. Af Albrechtsen (VS) om konsekvenserne af at et krigsskib fyldt med atomvåben får lov til at besøge København og Århus.	26/9	2/10
2. Af Albrechtsen (VS) om hvor mange af slagskibet Iowas eskortefartøjer, der er atombevæbnede.	27/9	2/10
6. Af Thoft (SF) om problemet ved tilstedeværelsen af atomvåben på dansk område og i dansk territorialfarvand.	27/9	2/10
36. Af Albrechtsen (VS) om ministerens kommentar til protest mod Iowas togt i Østersøen.	4/10	10/10
38. Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om mikrobølgestråling ved opstilling af IHAWK-missiler i Højstrup.	4/10	10/10
40. Af Albrechtsen (VS) om, hvad det er for en radioaktiv kilde som er målt på Ticonderoga.	4/10	9/10
41. Af Albrechtsen (VS) om bekræftelse på at der er atomvåben om bord på USAs slagskibe, d.v.s. også på Iowa.	4/10	9/10
45. Af Thoft (SF) om regeringen vil meddele vore allierede, at krigsskibe medbringende atomvåben ikke må anløbe danske havne i fredstid.	4/10	9/10
46. Af Thoft (SF) om regeringen vil fremlægge forslag om en opstramning af den danske atompolitik og i givet fald i hvilken form.	4/10	9/10
47. Af Fischer (KF) om maritime enheder fra Warszawa-pagten passerer gennem danske stræder, samt om disse formodes at være udrustet med atomvåben.	7/10	14/10
50. Af Albrechtsen (VS) om regeringen i NATO har været med til at godkende nye offensive retningslinjer for søkrigsførelsen, som vil medføre en hurtigere optrapning i en krig, d.v.s. en sænkning af atomtærsklen.	7/10	15/10
51. Af Albrechtsen (VS) om hvilken rolle de danske fly- og flådestyrker er tiltænkt i de nye offensive retningslinjer for NATO's søkrigsførelse.	7/10	15/10
82. Af Albrechtsen (VS) om at FOFA anvendes som kampdoktrin, og at angrebsdybden efter doktrinen nu er 400 km.	14/10	22/10
83. Af Albrechtsen (VS) om hvornår forslaget til ny konceptramme for NATO's krigsførelse bliver forelagt for forsvarsministermødet.	14/10	22/10
84. Af Albrechtsen (VS) om kvindefredslejrgruppens klage over en skudepisode ved Ravnstruplejren natten mellem den 23. og 24. august 1985.	14/10	22/10
111. Af Søren Hansen (S) om baggrunden for forlængelse af kampvognssporet i Slagelse Lystskov.	16/10	28/10
112. Af Søren Hansen (S) om man i forbindelse med forlængelse af kampvognssporet i Slagelse Lystskov har overvejet miljøforureningsproblemerne.	16/10	28/10
132. Af Pelle Voigt (SF) om, hvilke udbedringer af Harpoon-missilets designmæssige svagheder der er gennemført på den danske flådes skibe.	18/10	23/10
133. Af Pelle Voigt (SF) om hvor mange og hvilke fejl brugerne af Harpoon-systemet har konstateret efter ulykken i Lumsås, og hvordan disse fejl er blevet udbedret.	18/10	23/10
134. Af Pelle Voigt (SF) om ministerens afvisning af en amerikansk eksperts udtalelser om Harpoon-missilerne.	18/10	23/10

141.	Af Albrechtsen (VS) om USA-enheder medbringer atomvåben, eller hvor USA-atomvåben er lokaliseret.	22/10	31/10
147.	Af Albrechtsen (VS) om forhåndsorientering om forslag til ny konceptramme inden NATO-forsvarsministrenes møde i december 1985.	22/10	25/10
157.	Af Albrechtsen (VS) om fregatten Aylwin, der besøger Aalborg, er udrustet med ASROC-missiler.	24/10	31/10
177.	Af Albrechtsen (VS) om regeringen støtter forslaget om nedrivning af radaranlægget i Krasnojarsk og moderniseringen af radaranlæggene i Thule og Fyling dales.	30/10	6/11
178.	Af Albrechtsen (VS) om lovligheden af den nye amerikanske radar på Thulebasen.	30/10	6/11
199.	Af Albrechtsen (VS) om bekræftelse på at Sovjetunionen er rede til at give garanti for sovjetiske krigsskibes atomvåbenfrihed ved besøg i Danmark.	1/11	7/11
219.	Af Connie Hedegaard (KF) om oplysninger om de nye sovjetiske SS-25 raketter og det påståede brud på SALT-aftalerne.	5/11	13/11
245.	Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om aftaler der er indgået mellem forsvarsministeriet og enkelte menighedsråd om udlejning af arealer.	8/11	19/11
246.	Af Margrete Aukén (SF) om bekræftelse på om der er planer om oprettelse af flere zoner i farvandet omkring Bornholm til dumpning af opfisket sennepsgas.	8/11	15/11
262.	Af Baadsgaard (S) om planer vedrørende lukning af Randers Kaserne.	13/11	18/11
294.	Af Albrechtsen (VS) om hvorvidt regeringen har lagt pres på SAS for at begrænse piloternes frie erhvervsvalg.	15/11	26/11
313.	Af Qvist Jørgensen (S) om offentliggørelse af indstillingerne fra høringspartnerne vedrørende garnisoneringsplanerne.	18/11	27/11
318.	Af Thoft (SF) om hvorvidt Danmark skal støtte FOFA-konceptet.	20/11	29/11
366.	Af Arentoft (KF) om muligheden for at en af de danskbyggede undervandsbåde af Delfinen-klassen kan bevares som museumsbåd.	3/12	16/12
386.	Af Tommy Dinesen (SF) om anlægsarbejdet til det planlagte kampvognsspor gennem Slagelse Lystskov.	6/12	11/12
416.	Af Albrechtsen (VS) om regeringen fortsat søger at lægge pres på SAS for at begrænse piloternes frie erhvervsvalg.	12/12	20/12
432.	Af Thoft (SF) om behandling af optagelsesansøgning til frivilligt medlem af hjemmeværnet.	18/12	10/1
437.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om hvorfor der ikke gives begrundelse for afslag fra distriktsudvalget, der vurderer ansøgninger til hjemmeværnet.	19/12	10/1
441.	Af Anne Grete Holmsgård (VS) om revidering af det nye afsnit om gasammunition i Fiskeriårbog 86.	19/12	9/1
445.	Af Albrechtsen (VS) om forhandlingerne mellem Vesttyskland og USA om nye kortdistanceatomvåben i Vesttyskland.	20/12	7/1
460.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om godkendelse af ansøgninger til hjemmeværnet.	27/12	10/1
461.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om, hvilke oplysninger der skal være distriktsudvalget i hænde, for at man kan vurdere, om en ansøger kan accepteres inden for hjemmeværnet.	27/12	10/1
462.	Af Albrechtsen (VS) om at Danmark ikke kan regne med at få indflydelse ved brug af atomvåben på dansk territorium.	30/12	15/1

492.	Af Erenbjerg (S) om hvilke initiativer ministeren vil tage vedrørende tyske krigsefterladenskaber i Østersøen og de øvrige danske farvande.	6/1	15/1
502.	Af Thoft (SF) om dansk bemanning på AWACS-fly under NATO's Airborne Early Warning and Control Programme, og om disse fly benytter danske lufthavne.	7/1	15/1
547.	Af Albrechtsen (VS) om pres på SAS for at begrænse piloternes frie erhvervsvalg.	15/1	24/1
561.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om nyvurdering af hjemmeværnsfolks berettigelse til fortsat at bære våben.	17/1	28/1
562.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om distriktsudvalget er en overflødig instans, og hvilke udgifter der er forbundet med at have et distriktsudvalg.	17/1	28/1
564.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om ændring af §10 i lov om hjemmeværnet.	17/1	28/1
565.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om ministeren vil præcisere, hvilke oplysninger og forhåndskendskab der indgår i distriktsudvalgenes grundlag for afgørelse om optagelse i hjemmeværnet.	17/1	28/1
566.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om, hvilken begrundelse der er for distriktsudvalgets afvisning af en ansøger til hjemmeværnet på Fyn.	17/1	28/1
605.	Af Tommy Dinesen (SF) om genetablering af trygheden mellem ledelse og medarbejdere i Farvandsvæsenet.	28/1	4/2
608.	Af Tommy Dinesen (SF) om RF-2 forliset.	28/1	4/2
682.	Af Tommy Dinesen (SF) om det er forsvarligt med én mand om bord i lodsådene i vinterhalvåret.	12/2	24/2
771.	Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om "udkast til freds- og sikkerhedspolitisk program for SF" er udsendt af FOV.	3/3	11/3
772.	Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om begrundelse for at udgivelse af politiske partiers debatoplæg ligger inden for FOVs kommissorium.	3/3	11/3
773.	Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om andre partiers debatoplæg er udgivet i FOV-regi inden godkendelse af partiets kompetente organer.	3/3	11/3
794.	Af Albrechtsen (VS) om at gennemføre udstationeringen af B 61-atombomben som led i gennemførelsen af Montebello-beslutningen.	6/3	17/3
795.	Af Albrechtsen (VS) om tilbagetrækning af gamle kortdistanceatomvåben mod opstilling af nye i overensstemmelse med Montebello-beslutningen.	6/3	17/3
796.	Af Albrechtsen (VS) om der i øjeblikket med dansk godkendelse deployeres B 61-atombomber i medfør af Montebello-beslutningen.	6/3	17/3
797.	Af Albrechtsen (VS) om forudsætningen for udstationeringen af de nye kortdistanceatomvåben er, at de konkrete skridt godkendes af NATO-ministrene.	6/3	17/3
857.	Af Albrechtsen (VS) om dansk accept af statusrapport kan bruges til at påstå, at Danmark støtter deployeringen af de nye kortdistancevåben.	19/3	2/4
859.	Af Albrechtsen (VS) om dansk accept af NATO's styrkemålsplaner kan bruges til at hævde, at Danmark støtter planerne om nye kemiske våben i Vesteuropa.	19/3	2/4

868.	Af Albrechtsen (VS) om hvad der vil ske i sagen om en dansk reserveofficers undervisning af sydafrikanske sikkerhedsstyrker.	21/3	1/4
898.	Af Albrechtsen (VS) om dansk premierløjtnants undervisning af sydafrikanske sikkerhedsstyrker.	1/4	4/4
925.	Af Lasse Budtz (S) vedrørende afslutning af uddannelse af værnepligtige på Skive Kaserne.	3/4	14/4
945.	Af Qvist Jørgensen (S) om de aktuelle planer for placering af den redningshelikopter, der hidtil har haft station på Skrydstrup.	7/4	15/4
951.	Af Tommy Dinesen (SF) om ledelsen i Farvandsdirektoratet lever op til Finansministerens svar på spørgsmål nr. S 888.	9/4	18/4
969.	Af Anne Grete Holmsgård (VS) om at adskille gas og ammunition i en sprængsikker transportvogn.	11/4	22/4
970.	Af Anne Grete Holmsgård (VS) om at ministeren i samrådet den 9. april 1986 ikke kunne give løfte om nogen dato for, hvornår dagsorden af 11. december 1985 om sennepsgas vil blive indfriet.	11/4	22/4
1023.	Af J.K. Hansen (S) om bekræftelse eller afkræftelse på udtalelser om, at socialdemokratiet saboterer forhandlingerne i 11-mandsgruppen om forsvarsbevillingerne.	24/4	2/5
1028.	Af Pelle Voigt (SF) om hvornår NATO traf beslutning om den NATO-øvelse, der virkede som dække for det amerikanske angreb på Libyen.	28/4	7/5
1029.	Af Pelle Voigt (SF) om hvordan det er fysisk muligt, at Danmark ikke havde kendskab til det amerikanske angreb på Libyen, før efter at det havde fundet sted.	28/4	7/5
1030.	Af Pelle Voigt (SF) om i hvilken udstrækning NATO-kommandoled som SACEUR, CINCUSNAVEUR, CINC SOUTH og kommandoen for spionflyet SR-71 i Stuttgart har medvirket ved gennemførelsen af det amerikanske angreb på Libyen.	28/4	7/5
1031.	Af Pelle Voigt (SF) om hvordan man i NATO gennemfører den praktiske skelnen mellem kommandoled som SACEUR, CINCUSNAVEUR og CINC SOUTH, når de optræder som amerikanske officerer, der leder f.eks. et amerikansk nationalt angreb på Libyen, og når de samme kommandoled fungerer i NATO's integrerede samarbejde.	28/4	7/5
1033.	Af Pelle Voigt (SF) om hvordan ministeren vil sikre, at der ikke i NATO træffes beslutning om styrkemål, der omfatter nye binære, kemiske våben, før den endelige beslutning træffes på Det nordatlantiske Råds møde i slutningen af maj måned.	28/4	5/5
1034.	Af Albrechtsen (VS) om på hvilken måde regeringen har gjort de øvrige NATO-lande opmærksomme på den danske modstand mod de nye kemiske våben.	28/4	7/5
1035-1039.	Af Pelle Voigt (SF) om muldvarpearbejde i forbindelse med oberst G.K. Kristensens afgang fra stillingen som chef for forsvarsstaben.	29/4	12/5
1049.	Af Albrechtsen (VS) om bekræftelse af oplysninger vedrørende placeringen af de nye IHAWK-raketter.	2/5	13/5
1091.	Af Albrechtsen (VS) om sammenhængen mellem IHAWK-raketterne i Odense og brugen af Beldringe Lufthavn til forstærkninger.	13/5	16/5

1092.	Af Albrechtsen (VS) om Beldringe Lufthavn i en given situation vil kunne bruges til modtagelse af forstærkninger.	13/5	16/5
1121.	Af Bernhard Baunsgaard (RV) om retningslinjer ved afskedigelse eller forflyttelse af personalet ved Geodætisk Institut, som er beskæftiget med fortroligt militært materiale.	16/5	27/5
1131.	Af Erenbjerg (S) om hvilke udenlandsrejser ministeren har foretaget i sin embedsperiode, formål, udgift m.v.	16/5	26/5
1149.	Af Albrechtsen (VS) om besvarelsen af spørgsmål S 1091.	21/5	27/5
1169.	Af Albrechtsen (VS) om USAs forsvarsminister har ret, når han fortolker NATO's forsvarsministermøde som en godkendelse af de amerikanske planer om kemiske våben.	23/5	28/5
1175.	Af Albrechtsen (VS) om bekræftelse på oplysningerne i Financial Times om at USAs nye kemiske våben vil kunne opbevares i England og overføres til Vesttyskland i en krisesituation.	23/5	4/6
1191.	Af Albrechtsen (VS) om hvornår og i hvilket NATO-organ USAs forsvarsminister har fremlagt planerne om placering af nye kemiske våben i Vesteuropa.	27/5	4/6
1214.	Af Margrete Aukén (SF) om hvorfor Åkirkeby Kommune endnu ikke har givet tilladelse til ibrugtagning af det midlertidige depot i Almindingen.	30/5	10/6
1237.	Af Albrechtsen (VS) om USAs forsvarsminister Caspar Weinberger på et strengt hemmeligt møde i NATO har informeret de europæiske allierede om udstationeringsplanerne for de nye kemiske våben.	6/6	17/6
1238.	Af Albrechtsen (VS) om det er NATO's plan i al hemmelighed at lusse beredskabsplanen for de nye kemiske våben igennem efter den metode, som Arbejderbladet redegør for i en artikel.	6/6	17/6
1287.	Af Albrechtsen (VS) om Herstedhøje som en højt prioriteret placering af IHAWK-missiler.	17/6	27/6
1289.			
1290.	Af Thoft (SF) om at orientere Folketingets Forsvarsudvalg om det, der i tidsskriftet Forsvaret i Dag, betegnes som det største projekt i NATO's historie.	18/6	30/6
1347.	Af Albrechtsen (VS) om at sikre at den nordtysk/danske enhedskommando under COMBALTAP aldrig nogen sinde vil få noget at gøre med de nye USA-atomvåben i Slesvig.	25/6	8/7
1357.	Af Albrechtsen (VS) om konsultationer eller orientering om beredskabsplanen for udstationering af de nye kemiske binærvåben.	26/6	3/7
1361.	Af Ebba Strange (SF) om at skydebaner i hjemmевærnet bliver placeret et andet sted i Århus Amt end ved Spørring, hvor de nu er planlagt at skulle anlægges.	26/6	8/7
1423.	Af Albrechtsen (VS) om et nyt antenneanlæg på Færøerne har et klart militært formål.	4/7	16/7
1439.	Af Margrete Aukén (SF) om bekræftelse på at Dronningens Livregiment torsdag den 3. juli 1986 trængte ind i Vejlerne ved Thisted, som er fredet område.	8/7	16/7
1449.	Af Tommy Dinesen (SF) om arbejdet med koordineringen af olieforureningsbekæmpelsesberedskabet i de danske farvande.	11/7	24/7
1456.	Af Albrechtsen (VS) om Danmark vil være uden indflydelse på og uden ansvar for COMBALTAPs eventuelle anvendelse af de i Slesvig-Holsten udstationerede USA-atomvåben.	11/7	22/7

1459.	Af Pia Kjærsgaard (FP) om effektiv sikring af våbendepoter hos hjemmeværnet mod indbrudstyveri.	14/7	22/7
1490.	Af Margrete Auken (SF) om supplerende spørgsmål til spørgsmål S 1439.	17/7	29/7
1501.	Af Albrechtsen (VS) om det danske forsvar kan betegnes som defensivt, og at atomvåben og defensivt forsvar er uforenelige størrelser.	21/7	29/7
1522.	Af Albrechtsen (VS) om, hvilke enheder i NATO-øvelsen Northern Wedding der vil kunne medbringe atomvåben til dansk område.	24/7	1/8
1523.	Af Albrechtsen (VS) om det militære antenneanlæg i Torshavn.	24/7	1/8
1566.	Af Leif Hermann (SF) om grundene til at nægte aktindsigt i visse arkivalier fra Grønlands Kommando for perioden 1951-1954.	5/8	18/8
1579.	Af Pelle Voigt (SF) om forsvaret uanset hensynet til mobiliseringsstyrken har indkaldt et mindre antal værnepligtige, end der er bevilget midler til, og konverteret den herved opnåede besparelse til materielindkøb eller andre formål.	7/8	20/8
1600.	Af Pelle Voigt (SF) om svar på spørgsmålene S 1035-39 efter retssagen er afsluttet.	13/8	25/8
1625.	Af Thoft (SF) om ministeren vil afkræfte forlydender om, at Center for Freds- og Konfliktforskning og de på centret ansatte overvåges af FE.	18/8	27/8
1637.	Af Ahlmann-Ohlson (KF) om ministeren vil ændre reglerne for forsvarets behandling af opfisket gasammunion i Østersøen.	19/8	29/8
1646.	Af Pelle Voigt (SF) om forklaring på stigninger af driftsudgifterne pr. person i fredsstyrken ifølge det ny finanslovforslag.	21/8	3/9
1647.	Af Pelle Voigt (SF) om hvor ministerens lovhjemmel findes til at konvertere midler bevilget til forsvarets drift til materielindkøb.	21/8	3/9
1656.	Af Pelle Voigt (SF) om hvor mange af de af finansudvalget bevilgede værnepligtige i hvert tjenesteår, der ikke er blevet indkaldt, og hvorledes de herved opnåede besparelser er blevet anvendt.	25/8	4/9
1657.	Af Pelle Voigt (SF) om det utilstrækkelige svar på spørgsmål S 1579 skyldes, at ministeren ikke ønsker at svare, eller at man i ministeriet ikke aner, hvor mange værnepligtige man agter at indkalde i år.	25/8	4/9
1677.	Af Thoft (SF) om hvilke tiltag ministeriet har påtænkt på baggrund af statsrevisorernes alvorlige "næse" i beretningen om forholdene på Geodætisk Institut.	28/8	4/9
1736.	Af Thoft (SF) om i hvilken udstrækning ansatte i ministeriet og styrelser m.v. bliver sikkerhedsgodkendt med assistance fra efterretningstjenesten.	5/9	15/9

(i alt 121 spørgsmål) fordelt på partierne på følgende måde:

S	9	SF	46	VS	52
KF	4	RV	1	FP	9

I samme periode har Folketingets Forsvarsudvalg stillet 79 spørgsmål til Forsvarsministeren, og ministeren har 5 gange været kaldt til samråd og herunder besvaret 10 samrådsspørgsmål.

Tillæg 2:

Forsvarsministeriets notat om sammensætningen af hærens fredsstyrke

Den politiske enighed om sammensætningen af hærens fredsstyrke fremgår af efterfølgende notat af 14. maj 1986.

1. Grundlaget for opstillingen og organisationen af hærens fredsstyrke er indeholdt i aftalen af 29. juni 1984 om forsvarets ordning i perioden 1985-87, der omtaler, at fredsstyrken bør konsolideres ad de linier, der blev fastlagt i aftalen af 12. august 1981, idet der skal opretholdes et indsatsberedskab, der med kort varsel kan indsættes til at løse kampopgaver og skabe tid til gennemførelse af mobilisering samt tillægget af 27. august 1985.

Krigsstyrkens og fredsstyrkens hovedbestanddele og personelindhold er nærmere fastlagt i bilag 1 til aftalen af 29. juni 1984. Brigadernes sammensætning i fredstid, der jf. nævnte bilag 1 skulle afvente udarbejdelse af troppeplan, organiseres som beskrevet i efterfølgende pkt. 5.

Der vedlægges *bilag 1* til aftale af 29. juni 1984, idet antallet af stampersonel og værnepligtige i hæren ultimo 1987 er justeret som anført i tillægsaftalen. Det skal dog understreges, at det af hensyn til indsatsberedskabet i en krisesituation sikres, at fast militært personel har designeringsfunktioner og dermed indgår i det samlede indsatsberedskab.

2. Hærens krigsstyrke er bygget op omkring en felthær og et lokalforsvar. Felthæren består af 5 brigader, 6 kampgrupper og et antal bataljoner m.m. Hærens krigsstyrke består af ca. 72.000 mand.
3. I fredstid sammensættes hæren med henblik på,

- at felthæren, herunder brigaderne, og lokalforsvaret hurtigt kan opbygges til krigsstyrke, og
- at der opretholdes en indsatsberedt styrke, hvori det påregnes, at personel med 6 måneders tjeneste i begrænset omfang (hvad angår opgaven) kan indgå, og som i øvrigt udgøres af personel med over 12 måneders tjeneste.

Det forudsættes fortsat, at der kan tilvejebringes tilstrækkelig tid til indkaldelse af mobiliseringsstyrken forud for et omfattende angreb på landet, idet dog krisestyringen også for hærens vedkommende kræver et indsatsberedskab.

Udover indsatsberedskabet lægges der vægt på, at der opnås en tilstrækkelig friskning af krigsstyrken og en fornøden uddannelse af fredsstyrken. Uddannelsesbehovet opfyldes med så få omkostninger som muligt.

4. Hæren består i fredstid af felthæren, lokalforsvaret, den operative støttestruktur og den logistiske støttestruktur.

5. De 5 brigader er i fredstid hver organiseret med bl.a. stab og stabskompani, to kampbataljoner og en artilleriafdeling (heri en kampbataljon opstillet ved Hærens Kampskole og en artilleriafdeling opstillet ved Hærens Artilleriskole).

Til bataljonerne og afdelingerne kan høre både stampersonelenheder og værnepligtsenheder.

De 6 kampgrupper er i fredstid kadrebe-mandet med undtagelse af kampgruppen på Bornholm, der i fredstid opstilles med to pansrede underafdelinger og et batteri. Endvidere opstilles i fredstid et antal bataljoner m.m., herunder opklarings- og teleggrafbataljoner, Jægerkorps m.m. Hertil

kommer hærens operative og logistiske støttestruktur. Udover officerer og civile indgår heri primært stampersonel. Lokalforsvarets enheder mobiliseres.

6. Længden af den første uddannelsesperiode for værnepligtige menige er 12 måneder ved kamptropperne og ingeniørtropperne, ved øvrige tjenestegrane 9 måneder, idet en kortere tjenestetid kan blive resultatet af analysearbejdet vedrørende de værnepligtiges anvendelse.

Uddannelsen af de værnepligtige tilrettelægges, således at disse kan indgå i den indsatsberedte styrke efter ca. 6 måneders uddannelse.

7. Det menige stampersonel varetager primært stillinger, der kræver længere uddannelse og større erfaring, end der kan opnås gennem uddannelsen af værnepligtige menige.

8. I princippet indkaldes stampersonelunderafdelinger ved kamptropperne og artilleriet på 2-3 års kontrakter (for menigt personel) samlet, uddannes samlet i krigsstær-

ke enheder og hjemsendes samlet, så de ved mobilisering, og medens de indgår i indsatsberedskabet, er sammenarbejdede og ikke behøver tilskud af suppleringspersonel. Det samme gælder for værnepligtsenheder.

Ved stabsunderafdelinger anvendes efter behov længere kontraktperioder.

9. I hæren opstilles i fredstid totalt mindst 60 underafdelinger med personel med over 6 måneders tjeneste i 1986/87.

Til brigaderne, kampgruppen på Bornholm og opklaringsbataljonerne hører i fredstid ikke under 25 indsatsberedte kamp- og kampstøtteunderafdelinger (heri ikke medregnet stabsunderafdelinger).

I hver brigade indgår 5 kamp- og kampstøtteunderafdelinger opstillet af stampersonel med over 12 måneders tjeneste, i det omfang de aftalte stampersoneltal for 1985-87 gør dette muligt, således at forsvarets myndigheder administrerer personalet ud fra den personelstyrke, som er til rådighed, jf. ovenstående punkter.

Bilag 1 til aftale af 29. juni 1984. (Korrigeret med tillægsaftalens tal for stam-
personel og værnepligtige i hæren ultimo 1987)

Hæren	Bestanddele	Ult. 1984	Ult. 1987
<i>Krigsstruktur:</i>			
Felthæren (Vestre/Østre Landsdelskommando)			
Brigader ¹⁾		3/2	3/2
Kampgrupper ²⁾		1/5	1/5
Bataljoner m.m. ³⁾		13/9	16/7
Lokalforsvaret⁴⁾			
Bataljoner m.m.		12/1	7/2
Kompagnier		7/9	3/1
<i>Fredsstruktur:</i>			
Felthæren			
Brigader ⁵⁾		3/2	3/2
Kampgrupper ⁶⁾		1/5	1/5
Bataljoner m.m.		5/3	7/3
Lokalforsvaret			
Bataljoner m.m. } mobiliseres			
Kompagnier			
Operativ støttestruktur			
Landsdelskommandoer m.m.		2	2
Regioner		7	7
Logistisk støttestruktur			
Materielkommando med parkområder og ammunitionsarsenal		1	1
<i>Samlet personelstyrke (cirkatal):⁷⁾</i>			
Fredsstyrke: Officerer		3.105	2.990
stampersonel		8.350	7.200
værnepligtige (mandår)		6.665	6.800
civile		3.350	3.350
<i>Fredsstyrke i alt</i>		21.470	20.340
Krigsstyrke:			
Stående styrke/personel med 6 mdr. tjeneste		7.000	9.750
Hjemsendt supplement			
Mobiliseringsstyrke		65.000	62.250
<i>Krigsstyrke i alt (militære)</i>		72.000	72.000

- 1) En brigade omfatter 3 kampbataljoner, én artilleriafdeling og én trænbataljon samt førings- og støtteenheder.
- 2) En kampgruppe består af 2-3 kampbataljoner samt én artilleriafdeling samt førings- og støtteenheder.
- 3) Omfatter såvel kamp- som kampstøttetropper.
- 4) Reduktionerne er bl.a. en følge af krigsstyrkens fald fra 78.000 til 72.000, jf. forliget af 12. august 1981. Den her viste reduktion afslutter tilpasningen af krigsstyrken.
- 5) Brigadernes sammensætning afventer udarbejdelse af troppeplan.
- 6) Kadrebemandet med undtagelse af kampgruppen på Bornholm, der er opstillet med én kampbataljon, én artilleriafdeling samt førings- og støtteenheder.
- 7) I medfør af personelloven af 1982 forudses gennem perioden en konvertering af et antal stillinger fra militær til civil besættelse og fra besættelse med officerer til besættelse med stampersonel.

Tillæg 3:

Forsvarets materiel

Hæren

Benævnelse	Aktionsradius		Besætning	Max. hastighed	Bevæbning	Stige- evne	Vade- evne
	Terræn	Vej					
Kampvogn (Centurion)	50-140	100-270	4	34	1x84 mm eller 1x105 mm 1x12,7 mm 1x7,62 mm	30°	1,4 m
Specielt udstyrede kampvogne (Centurion) med dozer, bjergningsvogn med spil.							
Kampvogn Leopard (A1)	200	400	4	65	1x105 mm 2x7,62 mm	30°	2,25 m
Kampvogn (M 41)	250-450		4	72	1x76 mm 2x7,62 mm	30°	1,0 m
Pansret mand- skabsvogn (M 113)	320-400		13	65	1x12,7 mm	30°	Amlibisk
Specielt udstyrede pansrede mandskabsvogne: Med morter 81 mm, med dozer, med pejleradar Green Archer, mekanikervogn med kran.							
Selvkerende haubits (M 109)	355		6	56	1x155 mm 1x12,7 mm	30°	1,0 m
Pansret kranvogn (M 578)	965		3	55	1x12,7 mm	30°	1,0 m
Helikopter	Anskaffel- sesår		Fabrikat		Anvendelse		Max. hastighed (km/t)
Hughes	1971		Hughes Tool Co. (amerikansk)		Observa- tions- helikopter		230

Søværnet

Type	Bygge- år	Læng- de m	Bred- de m	Dybg. m	Fart knob	Armering	Besæt- ning	Antal besæt- ninger	KLASSE og enheder
Fregat	1965	112	12	4,5	30	Sø/sø missiler Sø/luft missiler 1x27 mm (dob) 4x40 mm 4x20 mm Dybdebomber Torpedoer	176	2	PEDER SKRAM Herluf Trolle
Korvet	1977-80	84	10,3	4,5	28	Sø/sø missiler Sø/luft missiler 1x76 mm 4x20 mm Dybdebomber	90	3	NIELS JUEL Oluf Fischer Peter Tordenskiold
Minelægger	1962-63	77	13	3,5	17	4x76 mm 4x20 mm Miner	113	4	FALSTER Meen, Fyen Sjælland
	1950	41	7,2	2,2	12	2x40 mm Miner	34	1	LANGELAND
	1977-78	45	8,2	2,3	12	2x20 mm Miner	27	2	LINDORMEN Lossen

Type	Bygge- år	Læng- de m	Bred- de m	Dybg. m	Fart knob	Armering	Besæt- ning	Antal besæt- ninger	KLASSE og enheder
Torpedobåd	1964-65	30	8,0	2,5	50	1 eller 2x40 mm 4 eller 2xTorpedoer Miner	24	6	SØLØVEN Seridderen Sebjørnen Sehesten Sehunden Seulven
	1975-78	46	7,4	2,5	40	1x76 mm 4xTorpedoer og/eller sø/sø missiler Miner	24	10	WILLEMOES Bille, Bredal Hammer Hultfeldt Krieger, Norby Rødsteen Sehested Suenson
Undervands- båd	1958-63	55	4,5	4,0	16	8xTorpedoer	33	2	DELFINEN Spækhuggeren Springeren
	1969-70	44	4,6	4,5	18	8xTorpedoer	21	2	NARHVALEN Nordkaperen
Ministryger	1954-56	44	6,5	2,5	13	1x40 mm	31	4	SUND Alssund Grønsund Guldborgsund Vilsund
Bevogtnings- fartøj	1960-64	37	6,8	2,0	20	1x40 mm 1x20 mm Dybdebomber Miner	23	8	DAPHNE Dryaden Havfruen Najaden Neptun Nymfen Ran, Rota
Inspektions- skib	1962-63	72	11,5	5,0	18	1x76 mm Dybdebomber Helikopter LYNX	72	4	HVIDBJØRNNEN Vædderen Ingolf Fylla
	1973-75	75	12	4,5	18,5	1x76 mm Helikopter LYNX	60	1	BESKYTTEREN
Inspektions- kutter	1960	27	7	3,0	10	2x20 mm	14	2	MAAGEN Mallemukken
	1973	31,4	7,7	5,8	12	2x20 mm	14	3	AGDLEK Agpa, Tulugaq
Orlogskutter	1969	25,5	6,0	3,0	11	2x20 mm Miner	9	9	BARSØ, Drejø Farsø, Læse Romsø, Rømsø Samsø, Thure Vejrø
Bevogtnings- båd	1975	13,3	4,5	1,2		1xmaskingev.	5	2	BOTVED (stor) Y375, Y376
	1975	9,8	3,3	0,9		1xmaskingev.	4	3	BOTVED (lille) Y377, Y378, Y379
Tankskib	1945	53	10,0	4,0	11	1x20 mm	13	2	RIMFAXE Skinfaxe
Transp. fartøj	1985	37	7,6	2,7	11		4	1	SLEIPNER
Kongeskib	1931	75	10	3,7	14		55	1	DANNEBROG
Helikopter	1979-81	Kropslængde: 15,2 m (med rotor og hale foldet: 10,6 m), rotordiameter: 12,8 m højde: 3,6 m, operativ fuldvægt: 4300 kg maximal fart: 140 knob.					2	8	LYNX S-134, S-142, S-170, S-175, S-181, S-187, S-191, S-196

Flyvevåbnet

Flytype	Anskaffelsesår	Antal eskadriller	Fabrikat	Anvendelse	Max. hastighed (km/t)	Bevæbning
---------	----------------	-------------------	----------	------------	-----------------------	-----------

Kampfly

F-16	1980	4	General Dynamics (amerikansk)	Jagerbomber Interceptor	2200	1x20 mm bomber og raketter
RF-35 Draken	1970	1	SAAB (svensk)	Rekognosce- ringsfly Jagerbomber	2200	6 kamerastationer 2x30 mm bomber og raketter
F-35 Draken	1970	1	SAAB (svensk)	Jagerbomber	2200	2x30 mm bomber og raketter

Transportfly m.m.

C 130 Hercules	1975		Lockheed (amerikansk)	Transportfly	620	
G III Gulfstream	1981		Gulfstream American (amerikansk)	Fiskeri- inspektion	950	
T-17	1975		SAAB (svensk)	Skoletfly m.v.	250	

Helikoptere

S-61 Sea King	1965	1	Sikorsky (amerikansk)	Rednings- helikopter	250	
------------------	------	---	-----------------------	-------------------------	-----	--

Raketter

Type	Anskaffelsesår	Antal eskadrill.	Anvendelse	Rækkevidde km
Hawk	1965 1983-86	8	mod fly i lav og middel højde	40

Hjemmeværnets materiel

Benævnelse	Kaliber	Største skuds/stand	Gennembrydningsevne panserstål	Antal skud pr. minut
Ud over alm. håndvåben: Maskingevær M/62	7,62 mm	600-1000 m		1200
Panserværnsraket M/72	66 mm	250 m	30 cm	
Dysekanon M/65 og Carl-Gustaf M/79	84 mm 84 mm	500 m 700 m	40 cm 40 cm	
Hjemmeværnsskutter	Antal 37	Bemanning 8-12	Bevæbning Alm. håndvåben og Maskingevær M/62	Opgaver Farvandsovervågning, anløbskontrol, søredningstjeneste
Luftmøldepost	385	7	Alm. håndvåben	Observation af lavt- gående fly, ABC- varsling m.v.
Lavvarslingscentral	6	30	Alm. håndvåben	Fly- og ABC-varsling